

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فهرست مطالب

۲	یادداشت اداره .....
۳	گزارش اجلاس اسوسای - جیپور - هندوستان .....
۵	سیمینار اجراءات یکساله، دست آوردها، چالشها و بایدها در تفتیش .....
۹	برگزاری امتحان تخصصی تفتیش .....
۱۱	اشتراک در سمینار نیاز سنجی استراتژیک - ویتنام .....
۱۲	تازه های کتاب .....
۱۴	گزارش اجراءات سال ۱۳۹۰ اداره عالی تفتیش .....
۲۱	گزارش اشتراک در برنامه آموزشی تفتیش صورتهای مالی - هندوستان .....
۲۲	شرکت رئیس عمومی اداره عالی تفتیش در جلسه شورای وزیران .....
۲۴	دیدار هیات رهبری و مفتشین اداره عالی تفتیش با جلالتماب حامد کرزی .....
۲۶	گزارشی از محفل افتتاحیه تعمیر جدید اداره عالی تفتیش .....
۳۴	مصاحبه .....
۳۹	بودجه ریزی در افغانستان .....
۴۲	معرفی اداره تفتیش نیپال .....
۴۴	اسلامی تولنه ولې له خپلې تکلارې څخه شاته پاتې ۵۵؟ .....
۴۸	اقتصاد چیست؟ .....
۵۲	کارمندان اداره عالی تفتیش در راستای تحقق پالیسی تفتیش .....
۵۴	بودجه سازی مستلزم فهم و تخصص .....
۵۶	نیاز به ارتباطات .....
۵۸	جرم جعل و تزویر اسناد .....
۶۰	شعر .....
۶۲	صفحات انگلیسی .....

اداره عالی تفتیش آمریت اطلاعات و ارتباط عامه

فصلنامه

تفتیش

ارگان نشراتی اداره عالی تفتیش

صاحب امتیاز:

اداره عالی تفتیش

مؤسس:

پوهنمل دو کتور محمد شریف «شریفی»

مدیر مسئول:

سید محمد رضا فخری

هیئت تحریر:

سید محمد مهدی حسینی

سرمفتش سید امین «امین»

سرمفتش غلام سرور «هاشمی»

محمد فاضل آرام

امان الدین «تیموری»

سرمفتش قاضی محمد طیب

سرمفتش محمد هاشم دلاور

سرمفتش شاه احمد فواد مرادیان

سید علی حسینی «احسان»

مسئول سمعی و بصری:

عبدالوارث «امان»

دیزاین:

مصطفی ۰۷۷۷۱۲۰۰۵۸

شماره تلفون:

۰۰۹۳ (۰) ۲۰ ۲۵۲۱۶۲۳

۰۰۹۳ (۰) ۰۷۰۰۲۸۷۷۹۸

پست بکس:

(۲۱۰۷) پسته خانه ی مرکزی

آدرس:

دارالامان، افشار، جنب وزارت احیا و انکشاف دهات

Web: www.cao.gov.af

Email: cao@cao.gov.af

- همه قلم به دستان در عرصه علم و پژوهش را جهت ارسال آثار خود به مجله دعوت به همکاری می کند.
- در صورت امکان به همراه نوشته ها، تصاویر مرتبط را نیز ارسال فرمائید.
- چنانچه مطالب ترجمه شده می باشد، متن زبان اصلی را نیز ارسال فرمائید.
- در صورت استفاده از منابع، نشانی آن را قید فرمائید.
- مطالب ارسالی برگردانده نمی شود، حق ویرایش مطالب ارسالی برای مجله محفوظ است.
- مقاله های چاپ شده الزاماً به منزله نظرات مجله نمی باشد.
- استفاده از مطالب مجله با ذکر منبع بلامانع است.

هشتم ثور روز بزرگ تاریخی ملت آزاده افغانستان

تاریخ کشور ما پر از حوادث و ماجراهای متنوع است که برگه های تاریخ شاهد و گواه ادعای ما است. سیر حوادث و فراز و نشیب های تاریخی، مردم ما را بی نهایت به آزمایش گرفته و در کوره داغ انقلاب ها آنها را آب دیده گردانیده است.

اگر کروئولوژی حوادث گذشته های دور تاریخ مین خویس را ورق بزنیم در قرون اخیر ظهور افکار و عقاید گوناگون مذهبی و سیاسی در جهان باعث گردیده که تا افغانستان نیز از پیدایش این عقاید متأثر گردد و تعدادی از افغانها نیز مشق سیاست بازی را نموده ولی ظهور پدیده های سیاسی در دو قرن اخیر باعث گردیده که هسته گذاران و تعقیب کننده گان افکار سیاسی کشورهای دیگر، حمایت دولت ها، نظام ها و رژیم های به سر اقتدار خارجی را با خود داشته باشند تا بتوانند به کرسی رهبری تکیه بزنند و به مردم حکومت نمایند.

برداشتن بساط حاکمیت شاهی در افغانستان توسط سردار محمد داوود عموزاده محمد ظاهر آخرین پادشاه افغانستان باعث گردید که مردم خود در رهبری کشور خود نقش بازی کنند و در انتخابات زعیم کشورشان شریک شوند که چنین آرزو برآورده شد و زمام امور رهبری افغانستان از دست فرد به رای مردم منتقل گردید؛ اما طوریکه دیده

به قتل رسانیده و رهبران احزاب خلق و پرچم را به قدرت رسانید تا بتواند افغانستان را به تصرف داشته و علیه هر نوع دسایس و برنامه های جنگی طرفداران احزاب راستی آمادگی کامل داشته و حضور اسلامگرایان را دور از سرحدات خود داشته باشد.

ولی حمایت گسترده از مجاهدین در سطح جهانی باعث گردید که صفوف جهاد مردم افغانستان به اسرع وقت تشکیل گردد و جنگ تمام عیار چریکی علیه عساکر اتحاد شوروی وقت و طرفداران رژیم کمونیستی سازماندهی شود.

موجودیت دو کمپ نظامی ناتو و وارسا که عملاً جهان را در میان خود تقسیم نموده بودند باعث شد که کشورهای انٹی سوتیزم با استفاده از عقاید اسلامی و پاک آزادیخواهی در هر گوشه دنیا علیه افکار کمونیستی بشوراند و عقاید بی دینی احزاب کمونیستی حتی حساسیت های کلیساها را نیز در کشورهای دیگر برانگیزد.

مردم افغانستان که در لحاظ سیاسی آنقدرها به پختگی نرسیده بودند با اخذ مساعدت های مالی، سیاسی و نظامی فقط به آزادی وطن اعلائی کلمه الله و تحقق دین خدا بر زمین می رزمیدند آنقدر به سر و کله ارتش سرخ زدند تا این کشور مخوف در این نقطه از کره خاکی زمین گیر شدند و شکست مفتضحانه خویشا پذیرفتند.

ملت آزاده افغانستان با صداقت و پاک طینتی در راه آزادی وطن از سر و جان و مال خود گذشتند، میلیون ها شهید، میلیون ها آواره، میلیون ها معلول و معیوب و ویرانی وطن را صرف بخاطر آزاد زیستن متقبل شدند و به قیمت گزافی عروس آزادی را به آغوش کشیدند

اشتراک هیات عالی رتبه اداره عالی تفتیش افغانستان در دوازدهمین جلسه اسوسای - جیپور - هندوستان

سکرتر جنرال سازمان اسوسای بخصوص در مورد تطبیق پلان راهبردی و عملیاتی مربوط ارایه شد، سپس گزارش کمیته تفتیش در مورد تأیید صورتهای مالی ۲۰۰۹ - ۲۰۱۱ اسوسای به جلسه ارایه شده و بالای پلان بودجوی ۲۰۱۲ - ۲۰۱۵ آن سازمان بحث صورت گرفت ، به همین ترتیب گزارش فعالیت های انجام شده در عرصه ارتقای ظرفیت و آموزش به ادارات عالی تفتیش و اجرا آتی که از طرف بخش IDI در عرصه ارتقای ظرفیت اعضای اسوسای صورت گرفته به جلسه ارایه گردید. همچنان راپورهای در مورد نتیجه ۹th research project ، ژورنال اسوسای، تطبیق استندردهای بین المللی تفتیش (ISSAI) و گزارش کمیته مسلکی استندردهای اتوسای و کمیته های ارتقای ظرفیت ها و تفتیش محیطی سازمان اتوسای استماع گردید. در پایان آقای وینود رای بیحیث رئیس آینده اسوسای از ۲۰۱۲ - ۲۰۱۵ و آقای داکتر کون یانگ بیحیث سکرتر جنرال آینده اسوسای مجدداً انتخاب و به کار خویش آغاز نمودند.

مطالبی از سوی ادارات عالی تفتیش در مورد پیشرفتهای مشکلات، دست آوردها و تطبیق استندردهای بین المللی تفتیش در جلسه

تأکید بعمل آوردند. متعاقباً آقای وینود رای آدیتور جنرال کشور هند، داکتر جوزف موسر سکرتر جنرال سازمان اتوسای و نماینده EUROSAI در مورد بهبود کیفیت و مهارت های تفتیش، همکاری های متقابل، استقلالیت ادارات عالی تفتیش، تطبیق فیصله های لیما و مکسیکو و پلان های راهبردی شان توضیحات ارایه نمودند. سپس گزارش فعالیت های دور گذشته اسوسای توسط آقای داکتر کون یانگ

پوهنمل دکتور محمد شریف شریفی رئیس اداره عالی تفتیش به همراه هیات عالی رتبه این اداره در دوازدهمین اجلاس اسوسای اشتراک کردند. اجلاس اسوسای توسط آقای محمد اختربلند رنا رئیس سازمان اسوسای و آدیتور جنرال پاکستان افتتاح و ضمن توضیحات همه جانبه، بالای پلان راهبردی و عملیاتی اسوسای، حکومتداری خوب و تقویه شفافیت و حسابدهی در کشورهای عضو اسوسای

سیمینار اجراءات یکساله، دست آوردها، چالشها و بایدها در تفتیش

داشتیم که گردهمایی امروز ما عمدتاً به خاطر مباحثه روی این موضوعاتی است که چگونه ما نواقص و کاستی های خود را اصلاح نماییم و چگونه مشکلاتی را که در فرایند تطبیق پالیسی و استراتژی اداره در محل بازرسی شما با آن مواجه بودید و نمی توانستید، مشکلاتی را که در محل بازرسی شما به آن مواجه بودید و اداره نتوانسته در آن بخش مشکلات تان را حل نماید همه موضوعات در فضای کاملاً دوستانه، صمیمانه مطرح می گردد و هر کدام ما و شما نظریات خود را ارایه می کنیم. در پایان ما به یک نتیجه می رسیم و این نتایج و مصوبه امروز ما و شما در واقع نصب العین شما عزیزان می باشد و در موقع اجراءات به مراجع بازرسی باز هر آنچه که در اینجا فیصله می شود باید شما تطبیق و رعایت نمایید.»

سپس گزارش اجراءات یکساله گذشته اداره در بخش مالی و اداری توسط قاضی عبدالله اخند زاده معاون مالی و اداری قرائت گردید. ایشان خاطر نشان ساختند: « معاویت مالی و اداری امور مالی چه در بودجه عادی و چه در بودجه انکشافی وظیفه تهیه پلان مصرف و مصرف آنرا به عهده دارد. در بخش بودجه عادی باید یادآور شد که معاشات و تجهیزات به وقت و زمان آن به مصرف رسیده است

داشتند:» تعمیر جدید اداره حیثیت و آبروی اداره را اعاده کرده است. اکنون به توفیق پروردگار همه ما و شما صاحب یک تعمیر هستیم. برای همه شما در این تعمیر جای، دفاتر، تجهیزات لازم و ضروری در نظر گرفته شده و اگر کمبودی های وجود داشته باشد به توفیق پروردگار طی سال روان آنرا اكمال می کنیم. همان طوری که هر سال نو می شود و طبیعت هم لباس نو به تن می کند. در پایان هر سال ما هم از لحاظ فکری و هم از لحاظ کاری و هم از لحاظ پیشه و تفکر باید تجدید فکر و اندیشه بکنیم در کارهای خود تغییرات و تحولاتی را بیاوریم همانطوری که طبیعت چنین کاری می کند.

سالی را که پشت سر گذشتانیدیم همراه با چالش های بزرگی بود. ما در بخش های مختلف موفقیت هایی داشتیم و باید اظهار نمایم که در بخشهایی ناتوانی هایی هم

سیمینار یک روزه داخلی سالانه اداره عالی تفتیش پیرامون «اجراءات یکساله، دست آوردها، چالشها و بایدها در تفتیش» قبل از ظهر روز چهارشنبه ۱۳۹۱/۱/۹ در تالار کنفرانس تعمیر جدید اداره عالی تفتیش دایر گردید.

بیانیه افتتاحیه توسط پوهنمل دوکتور محمد شریف شریفی رئیس عمومی اداره عالی تفتیش ایراد گردید. وی نخست حلول نوروز باستانی را به اشتراک کنندگان تبریک گفته و اظهار داشتند: «سال نو را با هفتادمین سال تاسیس اداره عالی تفتیش تجلیل می کنید. با تبریک گفتن هفتاد سالگی اداره که شما عمری را در آن سپری کردید و امروز در نخستین روز از هفتاد سالگی اداره عالی تفتیش در تعمیر جدید این اداره انتقال کردیم.»

رئیس عمومی اداره عالی تفتیش اظهار

مفتشین به مالیزیا و یا اعزام چند تن از مفتشین مالیزایی جهت آموزش دادن به کابل باید واضح ساخته شود.

۳ - ملاقات با نماینده CNAO کشور چین

آنها آمادگی خود را در مورد همکاری در برنامه های آموزشی اعلان نمود ه و وعده سپردند تا در عرصه ایجاد ظرفیت از تعداد معینه هراداره عالی تفتیش به افغانستان یک نفر بیشتر سهمیه داده شود. بر علاوه دعوتنامه ای عنوانی رئیس اداره عای تفتیش افغانستان جهت بازدید از چین ارسال خواهد نمود.

۴ - دیدار با آقای رحمان فضلی رئیس کل دیوان محاسبات ایران

ایشان وعده نمودند تا هر چه در اداره

شان چاپ و نشر میشود بشمول نشریه به اداره عالی تفتیش افغانستان ارسال نمایند. یک برنامه آموزشی از طرف ایران احتمالاً در تاجکستان تدویر میگردد، به این منظور یک نماینده جهت تدوین استراتژی ECOSAI از اداره عالی تفتیش افغانستان به ایران دعوت خواهد شد.

۵ - ملاقات با CAG هندوستان آقای Vinod Rai روی موضوعات ذیل صورت گرفته است :

یک گروه دو نفری مفتشین را بخاطر تفتیش امور مالی و حسابی اداره عالی تفتیش تدارک می بیند.

آموزش یک یا دو تن مفتش را به دوره یکساله به شمله پذیرفتند. به اساس MOU جهت معیاری ساختن بازرسی حساب قطعی، یک گروه حسابرسان قطعی را آموزش خواهد داد.

به همین ترتیب ملاقات های با آدیتر جنرال جاپان، بنگله دیش، قزاقستان، قرغزستان، پاکستان، بوتان، عراق، عمان، نمایندگان بانک جهانی، نماینده و سرکتر جنرال انتوسای داکتر جوزف موسروروسای ادارات عالی تفتیش نیپال، روسیه و فلپین روی موضوعات مورد علاقه نیز صورت گرفته است.

■ همکاری کشور های عضو با ژورنال اسوسای.

■ تجدید نظر به استندرد های موجوده تفتیش و تهیه استندرد های جدید.

■ ارتقای ظرفیت نهادی و مدیران عالی تفتیش

■ رعایت آئین اخلاق در اجرای تفتیش.

■ بهبود اجرای تفتیش سکتور خصوصی.

بر علاوه فیصله بعمل آمد تا سیزدهمین جلسه اسوسای در سال ۲۰۱۵ در کشور

مالیزیا تدویر گردد.

ملاقات های رئیس عمومی اداره عالی تفتیش افغانستان

در حاشیه جلسه دوازدهم اسوسای پوهنمل دوکتور محمد شریف شریفی

رئیس اداره عالی تفتیش افغانستان ملاقات هایی را با بعضی از آدیتر جنرال های

سایر ادارات عالی تفتیش و نمایندگان سازمان های بین المللی تفتیش انجام داد.

در این ملاقاتها هر دو طرف ضمن تبادل تجارب و هماهنگی های بیشتر در رابطه با

فعالتهای دوجانبه و چند جانبه بر ادامه این نشستها توافق نمودند از این بین می توان

به ملاقاتهای زیر با نمایندگان ادارات عالی تفتیش اشاره کرد.

۱ - ملاقات با مالیزی کوزیما از بانک جهانی

اصولاً ایشان موافقت خود را درباره حمایت بانک جهانی از اداره عالی تفتیش

افغانستان اعلان کرده و متذکر شدند که جهت ارتقاء ظرفیت از یک منبع فند اخذ

گردد.

۲ - ملاقات با آدیتر جنرال کشور مالیزیا

ایشان در مورد امضا MOU با اداره عالی تفتیش افغانستان کاملاً آمادگی نشان

داده و تقاضا نمودند تا بخش هایی که ضرورت آموزش بیشتر به آنها محسوس است، مشخص گردد و هزینه اعزام گروه

صورت گرفت و در زمینه بحث هایی نیز از طرف سایر ادارات عالی تفتیش اشتراک کننده انجام شد که موارد ذیل محور اصلی مباحثات را تشکیل میداد.

■ رعایت و تطبیق استندرد های بین المللی ادارات عالی تفتیش ISSAI.

■ تشخیص چالش ها در رابطه به استندردها و اتخاذ تدابیر در جهت رفع آن.

■ آموزش و ارتقای ظرفیت ادارات عالی تفتیش عضو اسوسای.

■ همکاری بین سازمان های بین المللی اسوسای، انتوسای، اروسای و ادارات عالی تفتیش.

■ حمایت بیشتر دونرها از بخش IDI در جهت آموزش ادارات عالی تفتیش .

■ نقش کمیته حسابات عامه (PAC) در پارلمان و ارایه گزارش تفتیش به آن.

■ حمایت از اعلامیه لیما و مکسیکودر مورد استقلالیت ادارات عالی تفتیش.

■ تقویه و انکشاف استقلالیت ادارات عالی تفتیش ، که در رابطه نامه مشترک از

طرف رؤسای اسوسای، انتوسای و سرکتر جنرال هر دو نهاد به امضاء رسیده که به

ضمیمه ارایه میشود.

■ انکشاف رهنمودها و طرز العمل های تفتیش.

■ بهبود کیفیت و مهارت تفتیش.

■ چالش های ادارات عالی تفتیش.

■ تامین حکومتداری خوب از طریق اجرای بهتر تفتیش سکتور دولتی.

■ تقویه شفافیت و حسابدهی از طریق اجرای تفتیش.

■ تأمین رضایت دونرها، جوانب ذیربط و رسانه ها.

■ کاهش فساد و سوء استفاده از طریق اجرای تفتیش.

■ ارزیابی کیفیت ارتقای ظرفیت ها در ادارات عالی تفتیش.

و در بخش بودجه انکشافی که بخش مهم را تشکیل میدهد، موضوع تعمیرجدید است که ما و شما فعلاً در آن حضور

داریم. قرارداد این تعمیر در ۲۵ حوت سال ۱۳۸۶ به امضا رسیده که پول بخش اول قرار داد ۱۱۵ میلیون افغانی بود. بعد از تعدیلات و تغییرات به ۱۳۴ میلیون افغانی رسید و قراردادی مقداری پول را که اخذ نموده است به ۱۳۱ میلیون افغانی میرسد که ۱۳ میلیون افغانی تامینات از قرار دادی است. ۱۱ میلیون از قرار دادی باقی مانده که کارهای باقی مانده تعمیر تکمیل شده، به حساب شان انتقال پیدا خواهد کرد.

وی با اشاره به حدیثی از پیامبر گرامی؛ اظهار داشت که زینت مکان در مکین است اگر ما هر قدر چوکی و میز خوب داشته باشیم و در عقب آن میز و چوکی شخص فاسد و مفسد قرار داشته باشد، هیچ مفیدیت و خوبی ندارد. ما و شما در این دو سال به مشکلات زیادی مواجه بودیم. توقع من از شما اینست که زیبایی این تعمیر به اعمال ما و شما بستگی دارد. ما هر قدر به حصول و پرنسب های اداره توجه نمایم به همان اندازه یک اداره سالم خواهیم داشت.»

به تعقیب آن اجراءات یکساله گذشته این اداره در بخش مسلکی توسط سیدمحمد مهدی حسینی معاون مسلکی اداره به بررسی گرفته شد. وی ضمن اشاره به مهمترین دستاوردهای اداره خاطر نشان ساخت: کارها و دستاوردهایی که در خلال یکسال گذشته در بخش های مسلکی صورت گرفته است حاصل زحمات شماست که در آن نقش فعال داشتید و هر دستاورد که اداره به دست آورده است در حقیقت دستاوردهای تک تک شما است.

اگر چه در هر اجراءاتی که صورت می گیرد؛ بدون شك یک سلسله خلاها و نواقصی وجود دارد که باید تلاش نمایم تا در سال جاری این مشکلات را با مشوره با یکدیگر درمطابقت با قوانین نافذ کشور و معیارهای تفتیش آنرا برطرف سازیم.

در سال ۱۳۹۰ پلانی که ما برای بازرسی داشتیم شامل ۸۶۰ مرجع شامل پلان ما بود که از این مرجع ۱۷۱ مرجع در مرکز، ۱۳ مرجع خارج از کشور و ۶۷۶ مرجع در ولایات داشتیم. ما توانستیم که ۷۴۸ مرجع را شامل بازرسی خود بسازیم و بازرسی آنرا تکمیل نمایم که ۱۱ مرجع در سفارت و نمایندگی های سیاسی در خارج از کشور، ۶۳ مرجع در مرکز، همچنین ۵۷۴ مرجع در ولایات کشور بوده که ۸۷٪ پلان خود را ما توانستیم تطبیق نمایم و باقی که از پلان ما باز مانده دلایل آن وضعیت امنیتی در ولایات بوده که ما نتوانستیم به آن مراجع برویم و بررسی خود را تکمیل نمایم که شامل ۱۱۲ مرجع می شد و ۸ مرجع در مرکز، ۲ مرجع خارج از کشور، ۱۰۲ مرجع در ولایات کشور است که شامل ولایات غزنی، نورستان، پکتیکا، ارزگان و شهرسازی بدخشان می گردد.

متعاقباً نماینده ریاست تفتیش بودجوی مرکزی میرزا شاه احسان پیرامون چالشها، مشکلات و بایدها در مراجع مرکزی صحبت نمودند و مشکلات شان را برشمردند. بعداً نماینده ریاست تصدی ها و موسسات عبدالهادی نیازی پیرامون چالشها، مشکلات و بایدها در تصدی ها به حاضرین معلومات دادند.

سپس شاه محمد رامکی پیرامون چالشها، مشکلات و بایدها در مراجع ولایتی در این سیمینار یاد آور شدند که توسط رئیس عمومی اداره به سوالات آنان پاسخ داده شد و جمع بندی کارسیمینار توسط رئیس عمومی و مسولین اداره به شکل مصوبه توسط محمد یوسف «جلال» رئیس دفتر اداره عالی تفتیش در تالار به اشتراک کنندگان به شکل ذیل قرائت گردید.

بمنظور تأمین هرچه بیشتر دسپلین و نظم اداری ارتقای تجارب و مهارت ها، بهبود کیفیت اجراءات و ایجاد یک اداره سالم، ما اشتراک کنندگان همایش موارد ذیل را به تصویب میرسانیم:

۱. ما منسوبین اداره کنترل و تفتیش (هیأت رهبری، مفتشین و کارمندان اداره) یک بار دیگر تعهد مینماییم که در تمام عرصه های فعالیت های رسمی خویش آئین رفتار و کردار و طرزسلوک مامورین خدمات ملکی را رعایت نموده و به مفردات آن به سهم خویش پابند می باشیم و حین اجرای وظایف رسمی از هر نوع عملی که به حیثیت و اعتبار اداره لطمه وارد نمایند، اجتناب می نمایم.

۲. دسپلین اداری یک اصل عمده و اساسی را در نظام اداری تشکیل میدهد، محدودیت هایی را که اداره در برخی موارد وضع نموده و می نماید بر مبنای کدام دشمنی و یا خصومت شخصی با هیچ یک از کارکنان اداره نبوده بلکه هدف از وضع همچو محدودیتها صرف ایجاد دسپلین اداری و جلوگیری از بی نظمی ها و خودسری ها در عرصه های کاری اداره می باشد، که ایجاب می نماید تا تمام منسوبین

اداره به رعایت آن پابند باشند. علاوه بر آن رعایت نظم و دسپلین در محل بازرسی از جمله وظایف اساسی مفتش بوده که باید به آن توجه داشته باشند.

۳. از توسل به اجراءات خلاف قانون در تمام عرصه های کاری جدا اجتناب نمایند.

۴. طوری که خود شاهد هستید، اداره عالی تفتیش پس سالیان متمادی از اثر توجه و سعی و تلاش رهبری اداره اکنون صاحب تعمیر برای دفاتر خویش گردیده که تمام امکانات عصرنوین در آن در نظر گرفته شده است. حفاظت، نگهداری و استفاده سالم از تجهیزات آن و همچنان رعایت نظافت و پاکی تعمیر و جویه هریک از منسوبین اداره میباشد، که لازم است توجه جدی در زمینه مبذول دارند.

۵. برای مفتشین محترم در منازل ۲ و ۴ تعمیرسالون های جداگانه در نظر گرفته شده است، بناء از مفتشین محترم جداً تقاضا بعمل می آید تا در ختم کارشان الی توظیفات بعدی از سالون های متذکره جهت گزارش نویسی، جر و بحث های مسلکی و تبادل افکار استفاده نمایند، از گشت و گذار بی مورد در دهلیزها، نشستن در شعبات و ترک خود سرانه وظیفه در اوقات رسمی، خودداری نمایند.

۶. در منزل پنجم تعمیر کتابخانه مجهز ایجاد گردیده، از مفتشین و کارمندان اداره جداً توقع برده می شود تا در اوقات بیکاری، از کتابخانه متذکره استفاده علمی و مسلکی نمایند.

۷. با وصف تأکیدات قبلی، همکاری مفتشین و کارمندان محترم اداره در ارایه مضامین به فصلنامه تفتیش بیشتر از پیش ضعیف و ضعیف تر گردیده که این امر یک سلسله مشکلات را در چاپ و نشر مضامین مسلکی دامنگیر آمریت محترم اطلاعات و ارتباط عامه نموده است، بنأ یک بار دیگر توجه جدی شما را در زمینه معطوف می داریم.

۸. استراتژی و پالیسی اداره اخیراً چاپ و بدسترس شما قرار داده شده، توقع می رود تا محتویات آنرا دقیقاً مطالعه نموده و در رعایت آن تاجائی که به شما ارتباط می گیرد، جداً توجه نمایند.

۹. در پلان راهبردی اداره، دیدگاه ما ارتقای اداره به سطح سایر ادارات عالی تفتیش می باشد که رسیدن به آن، اقدامات جدی و اجرای ماموریت هدفمند را میطلبد. بنأ در تحقق پلان راهبردی باید همه منسوبین اداره بصورت خسته گی ناپذیر همکاری و تشریک مساعی نمایند.

۱۰. اداره عالی تفتیش توانسته حدود (چهل) درصد معیارات بین المللی تفتیش را رعایت نماید که اجرای تفتیش گزنت ها، پلانگذاری و گزارشدهی از نمونه های آن می باشد، اما کمبود شصت درصد معیارات باطرز العمل ها و میکانیزم ها در عرصه های مختلف محسوس است که از طریق ارتقای ظرفیت و انکشاف مهارت ها میتوان به آن نایل شد.

۱۱. کسانیکه به ورکشاپ ها، کورس ها، سیمینارها و کنفرانس ها به خارج کشور معرفی می شوند، علاوه بر آشنایی شان به زبان انگلیسی، در ورکشاپ مشخصی که از طرف آمریت ارتباط خارجه و آموزش درمورد چگونگی اشتراک شان در ورکشاپ ها و کورس ها، نحوه استفاده از انترنت و پروجکتور تدویر میابد، اشتراک نموده و حین سفر هریک از آنها بیرق های دستی کشور را با خود انتقال دهند.

۱۲. اشتراک کنندگان در کورس ها، کنفرانس ها و سیمینارها در خارج، بعد از برگشت به کشور پرزنتیشن مشخص به هیات رهبری اداره ارایه، تا نکات مثبت آن در اجراءات اداره عالی تفتیش مورد استفاده و تطبیق قرار گیرد.

۱۳. با در نظر داشت اصل استقلالیت، کارمندان اداره عالی تفتیش باید یک ذهنیت و مفکوره بیطرفانه، بدون تبعیض داشته و از برخورد منافع جلوگیری نموده، در برابر حقایق و ظواهر، مستقل و خود مختار باشند.

۱۴. ترتیب پروگرام تفتیش بر مبنای پلان رهنمودی اداره، بودجه و معاملات عمده و ساحات و عملیات که احتمال خطر و سواستفاده در آن بیشتر است، صورت گیرد.

۱۵. تفتیش خارجی به مثابه تفتیش نهایی باید در ختم بازرسی اسناد و قرارداد هایی را که صحت بوده و ویژه نمایند و اسناد و قرارداد های را که در آنها نواقص و یا تفاوت وجود دارد، صرف به تحریر اینکه در سند هذا تفاوت مالیه بیرون نویس شده و یا قرارداد از لحاظ طی مراحل ناقص است، اکتفا نمایند.

۱۶. مفتشین بصورت قطع نمی توانند اسنادی را که خارج صلاحیت بازرسی شان است مطالبه و بازرسی نمایند، در صورت لزوم در همچو موارد از مرکز اداره هدایت اخذ گردد.

۱۷. مفتشین محترم مکلف اند آنچه را

شامل پلان کار و حوزه صلاحیت شان است در وقت و زمان معینه بازرسی و گزارش آنرا به شعبات ذیربط ارایه نمایند، از محول نموده موضوعات شامل پلان بدون دلایل مؤجه به هیأت بعدی خودداری ورزند.

۱۸. گروه های مؤظف بازرسی با توجه به حجم فعالیت های مراجع، استعلامیه سفید که دارای سریال نمبر و مهر اداره باشد، از ریاست محترم دفتر اخذ و در قسمت مطالبه اسناد و معلومات مورد نیاز در مرجع تحت تفتیش از استعلامیه های مذکور استفاده نمایند، از استفاده فوتوکاپی استعلامیه ها جداً خودداری ورزند.

۱۹. در تحریر استعلامیه های معلوماتی اصول و شیوه های نگارش و عفت قلم جداً رعایت گردد و سعی شود که استعلامیه معلوماتی به شکل بسیار مؤدبانه که شایسته یک مفتش اداره عالی تفتیش است تحریر و بعد از امضای تمام اعضای تفتیش به مرجع تحت بازرسی سپرده شود.

۲۰. اسنادی که از طرف گروه قبلی اداره بازرسی شده باشد، بدون اجازه کتبی اداره

قابل تفتیش مجدد نمی باشد.

۲۱. گروه تفتیش در آغاز کار معلومات دقیق در مورد موجودیت موضوعات ساختمانی قابل بازرسی حاصل و بدون ضیاع وقت نماینده فنی مطالبه نمایند.

۲۲. تمام اعضای گروه تفتیش مکلف اند تا پروسه بازرسی و ترتیب گزارش سهم فعال گرفته، تشریک مساعی نمایند. آمرین محترم گروه های تفتیش ضمن واری از کار تفتیش در قسمت رهنمایی مفتشین جدید التقرر و کم تجربه همکاری همه جانبه نمایند.

۲۳. ریاست نظارت و ریسرچ در طی ربع اول سال ۱۳۹۱ فورمه های بودجوی (عادی و انکشافی و عوایدی)، تشکیلات و برآورد پروژه ها را بازننگری نموده، موثریت و عدم موثریت آن ها را مشخص و در صورت ضرورت در تفاهم باریاست توحید وانسجام آنها را مورد تجدید نظر قرار دهند.

۲۴. گروه های تفتیش، ضمن اخذ قناعت مرجع در گزارش، از اداره تحلیل عمومی مسلکی داشته و نتایج آنرا طبق فارمت ترتیب و جهت تحلیل به معاونیت عملیاتی تسلیم دهند.

۲۵. اصل هماهنگی میان آمر گروه و

اعضا را در کلیه فعالیت های گروهی در هنگام بازرسی در نظر داشته و از حرکات مشکوک احتمالی و خلاف اصول، اعضای تفتیش و مقام اداره را اطلاع دهند.

در اخیر سیمینار به هر اشتراک کننده یک بکس دستی همرا با ماشین حساب، قلم، کتابچه، یک تعداد کتاب های اداره که از طریق آمریت اطلاعات و ارتباط عامه به نشر رسیده بود و شامل طرز العمل بازرسی قطعیه دولت، پالیسی تفتیش، پلان انکشافی راهبردی استراتژیک، رهنمود استاندارد های عملکرد، یک نگاهی به تاریخ و سیر انکشافی اداره کنترل و تفتیش، پلان راهبردی تفتیش اسوسای و طرز العمل سیستم کنترل های داخلی اداره توزیع گردید.

همچنان قابل یاد آوری است که در ختم این سیمینار فورمه های ارزیابی روسا و آمرین به اشتراک کنندگان توزیع گردید تا کارمندان روسا و آمرین خویش را ارزیابی نمایند. سیمینار با دعای خیر و عافیت توسط قاضی عبدالله اخندزاده ختم گردید.

برگزاری امتحان تخصصی تفتیش

مفتشین می باشد تا در روشنایی نتایج، اداره بتواند در ارتقایی ظرفیت مسلکی کارمندان اقدامات موثر و مفید نماید

لازم به یاد آوری است بعد از برگزاری این امتحان دکتور محمد شریف شریفی رئیس عمومی اداره عالی تفتیش ضمن تشکر از مسئولان برگزاری این امتحان نیز در جلسه ای یاد آور شدند که: امتحان یک تکانه بود برای تحرک بیشتر مفتشین، ایجاد می نماید تا نمرات بدست آمده تحلیل و ارزیابی گردیده عوامل ضعف بازشناسی و راه معقول و منطقی برای رفع نقیصه های موجود جستجو گردد.

گفت هدف از برگزاری امتحان مذکور را بالا بردن سطح آگاهی های روز مفتشین، ارزیابی میزان رشد اداره در قسمت مسایل تخصصی تفتیش و توجه خاص اداره به ارزیابی های دوام دار کارمندان خود در جهت ایجاد ظرفیتهای مناسب و درست برای ایجاد اداره ای سالم و نمونه در کشور دانست، موضوعی که هیات رهبری با جدیت تمام اترادنبال نموده اند. وی خاطر نشان ساخت: «راه اندازی چنین برنامه ای به تحرک بخشیدن و به خاطر داشتن آگاهی تخصصی در مورد مسلک تفتیش بوده و همچنان ارزیابی اداره از سطح توانایی

امتحان تخصصی و مسلکی تفتیش از مفتشین در محل تالار اداره عالی تفتیش برگزار شد

امتحان تخصصی تفتیش برای ارزیابی مفتشین اداره عالی تفتیش در تاریخ ۱۲ حمل سال جاری برگزار و از این طریق بیش از سیصد نفر از مفتشین این اداره مورد آزمون و سنجش قرار گرفتند. این امتحان که دوماه قبل از برگزاری و طبق فیصله هیات رهبری به سمع مفتشین رسیده بود در موعد مقرر برگزار شد.

سید محمد مهدی حسینی معاون مسلکی اداره عالی تفتیش که در محل آزمون سخن می

تصاویری از سیمینار اجراءات یکساله، دست آوردها، چالشها و بایدها در تفتیش

اشتراک هیات اداره عالی تفتیش در سیمینار نیاز سنجی استراتژیک ادارات عالی تفتیش - ویتنام

گفتنی است در این سیمینار ادارات عالی تفتیش از جایگاه قانونی؛ فعالیت های عمده، مشکلات و نیازهای اساسی خویش صحبت نمودند که در این راستا سید محمد مهدی حسینی معاون مسلکی اداره عالی تفتیش تصویری جامع و کامل از اداره عالی تفتیش افغانستان ارایه نمود که مورد توجه سایرین قرار گرفت.

در پایان با تاکید بر نیاز سنجی برای ساختن پلان استراتژیک در ادارات عالی تفتیش و تبادل تجارب در این زمینه ها فیصله به عمل آمد تا در خلال ۴ ماه آینده برای موثریت این پروسه در ادارات موضوعات جمع آوری و تحلیل نهایی شده تا در جلسه آینده این کار گروه که در منگولیا برگزار می شود به بحث گرفته شود.

اداره می تواند بفهمد با چه نقاط ضعف و قوتی روبه رو است تا بتواند نقاط ضعف خود را پوشاند و نقاط قوت خود را برجسته کند. علاوه بر آن در محیط بیرون، ادارات با چه فرصت ها و تهدیدهایی روبروست تا بر اساس این چهار عامل مبنای درستی را برای پلان استراتژیک خود تهیه و تدوین کند. از دیگر موضوعات کلیدی که در این سیمینار بر روی آن بحث صورت گرفت موضوع چارچوب منطقی برای ارتقای ظرفیت در ادارات بود؛ مدلهایی که IDI در سایر ادارات عالی تفتیش از آن استفاده کرده است تشریح و عناصر و عوامل کلیدی در ایجاد ظرفیت که ادارات عالی تفتیش باید در همه ساحات کاری خویش تطبیق کند تاکید جدی صورت گرفت.

هیات اداره عالی تفتیش در سیمیناری که پیرامون نیاز سنجی استراتژیک ادارات عالی تفتیش از سوی (IDI) نهاد توسعه انتوسای در هانوی - ویتنام برگزار شده بود؛ شرکت کرد.

این ورکشاپ که در تداوم تفاهم نامه استانبول بین هفت اداره عالی تفتیش و IDI صورت گرفته بود، روی مسائلی چون ضرورت پلان استراتژیک به عنوان مبنای توسعه و چشم انداز اصلی حرکت موثر در راه رسیدن به اهداف اداره تدویر و راههای عملی و علمی رابا آخرین متود به بحث گرفتند. در اولین دور تدوین پلان استراتژیک ادارات عالی تفتیش، نیاز سنجی استراتژیک به عنوان اولین مرحله راهها و شیوه های جمع آوری معلومات و چگونگی تجزیه و تحلیل داده ها را مورد بحث و تبادل نظر قرار دادند.

در ابتدا IDI وبه نوبه تمامی اشتراک کنندگان به ضرورت وجود پلان استراتژیک در ادارات به عنوان عنصر اساسی و بنیادی پیشرفت تاکید جدی داشته و آنرا به عنوان زیر بنای هر نوع رشدی عنوان نمودند. به باور آنان بدون وجود پلان و ایجاد اهداف دراز مدت حرکت کردن به سوی آینده ای روشن امکان پذیر نیست. برای رسیدن به پلانی جامع پروسه ای لازم است تا بر اساس آن دور نمای فعالیت کاری در ادارات روشن و واضح باشد. اولین فاز این پروسه نیاز سنجی است و برای این نیاز سنجی ابزارهایی مورد نیاز است این ابزارها شامل نقاط ضعف، قوت - فرصتها و تهدیدهایی است که متوجه ادارات عالی تفتیش می شود. با شناسایی این عوامل هر

در سال ۱۳۹۰ پنج جلد کتاب تخصصی تفتیش از سوی آمریت اطلاعات و ارتباط عامه اداره عالی تفتیش چاپ و به دسترس علاقمندان عرصه تفتیش در وزارتخانه ها و نهادهای مربوطه قرار گرفت.

کتابهای «نگاهی اجمالی به تاریخ و سیر انکشافی اداره عالی تفتیش، پلان راهبردی اداره عالی تفتیش، پالیسی تفتیش، رهنمود بازرسی حساب قطعی دولت و رهنمود اجرای استندهای تفتیش عملکرد» کتابهایی هستند که با تلاش بخشهای تخصصی اداره و با همت آمریت اطلاعات و ارتباط عامه این اداره چاپ و منتشر شده است.

کتابهای تخصصی تفتیش از سوی اداره عالی تفتیش منتشر شد

پلان انکشافی راهبردی اداره کنترل و تفتیش

«پلان راهبردی اداره کنترل و تفتیش» کتاب دیگری است که در این سال اقبال چاپ یافته است. در این کتاب به طور تفصیلی پلان راهبردی پنج ساله اداره ۱۳۹۴-۱۳۹۰ چگونگی تحقق آن، بازنشاسی نقش اداره به نهادهای همکار داخلی و خارجی، افزایش موثر ظرفیت مسلکی کارمندان اداره عالی تفتیش؛ تمرکز یافته است. این راهبرد که با همکاری اعضای ارشد اداره و مشاوران خارجی تدوین گردیده است در توانمندی مفتشین و کارمندان اداره با توجه به معیارات جهانی نقش اساسی خواهد داشت. این کتاب نیز در ۸۰ صفحه به همراه ضمایم خود به چاپ رسیده است

نگاهی اجمالی به تاریخ و سیر انکشافی اداره کنترل و تفتیش

کتاب نگاهی اجمالی به تاریخ و سیر انکشافی اداره کنترل و تفتیش چنانکه از نامش پیداست به روند تاریخی شکل گیری این اداره با سابقه و چگونگی اجراآت تفتیش در این اداره در طول تاریخ ۷۰ ساله آن وهم چنین به مهمترین کارکردها و دستاوردهای اداره عالی تفتیش در ده سال پسین، اشاره دارد؛ این کتاب در پنج فصل و ۱۲۵ صفحه به صورت مصور منتشر شده است.

رهنمود اجرای استندهای تفتیش عملکرد

کتاب «رهنمود اجرای استندهای تفتیش عملکرد» آخرین کتابی است که در زمستان ۱۳۹۰ منتشر شده است. این کتاب نیز در پنج فصل به همراه پیوستهای آن در ۲۱۰ صفحه و با قطع رقعی است. تفتیش عملکرد از بخشهایی است که اداره عالی تفتیش به سبب موثریت، مفیدیت، و اقتصادی که از این رهگذر و با این نوع از تفتیش توقع دارد؛ توجه خاصی در حال و آینده به آن خواهد داشت. لذا چاپ و انتشار این کتاب هم گامی به سوی توجهات ویژه اداره به آن است. این رهنمود که در واقع رهنمود اجرای استندهای تفتیش عملکرد منتشره از سوی سازمان بین المللی ادارات عالی تفتیش «انتوسای» است، شناسایی و کاربرد آن هم برای مفتشین اداره وهم برای مراجع تحت بازرسی بسیار مفید وموثر خواهد بود.

پالیسی تفتیش

کتاب دیگری که از سوی اداره عالی تفتیش اقبال چاپ یافته کتابی است با عنوان «پالیسی تفتیش» این کتاب که مجموعاً ۱۳۰ صفحه است در دو بخش مجزای مسلکی و اداری به معرفی پالیسی بخشهای این اداره به طور مبسوط پرداخته و در آخر جداول و ضمایمی را آورده است. به باور اداره، پالیسی تفتیش؛ گامی مهم جهت حرکت به سوی پذیرش بهترین معیارها و شیوه های تفتیش در ساحه تفتیش عامه می باشد. این پالیسی اصول سیستم مالی مدیریت مالی عامه را از لحاظ چالشهای کنونی که این اداره را متاثر می سازد مرتب می نماید. اداره عالی تفتیش به کمک این پالیسی قادر خواهد شد تا آهسته آهسته چالشها و مشکلاتی را که در عرصه مختلف تفتیش وجود دارد یا در آینده بروز می نماید را از میان برداشته و راه را برای پیشرفت وانکشاف خویش هموار خواهد ساخت.

رهنمود بازرسی حساب قطعی دولت

«رهنمود بازرسی حساب قطعی دولت» کتابی است تخصصی در رابطه با حساب قطعی دولت و چگونگی بازرسی آن؛ در پیشگفتار این کتاب آمده است «میزان موثریت و مفیدیت بازرسی حساب قطعی دولت بستگی به رعایت معیارها، طرزالعملها و رهنمودهایی دارد که باید هنگام بازرسی به عنوان ابزار کاری از آن کار گرفته شود. هرچند بازرسی حساب قطعی دولت از همان بدو تاسیس اداره توام با فراز و فرود مقطعی، ناکنون ادامه دارد ولی بدون شک در نبود مکانیزم و عدم رهنمود بازرسی، در همچو یک امر خطیر ممکن نیست به نتایج مطلوب دست یابیم». این کتاب در پنج فصل و ۱۱۶ صفحه به همراه جداول و ضمایم در قطع رقعی به چاپ رسیده است.

ب: تحقق و تطبیق پلان بازرسی سال ۱۳۹۰

۱. اداره عالی تفتیش بانظرداشت درجه خطرات احتمالی، بمنظور اجرای تفتیش رعایت قوانین در (۸۶۰) مرجع، گروپ های تفتیش را برای زمان متفاوت بین (دو هفته الی سه ماه) در مرکز و ولایات کشور موظف نموده است که چگونه گی تحقق و عدم تحقق آن در جدول ذیل ارایه می شود.

جدول (۱)

مراجع قابل بازرسی	مراجع بازرسی شده			مراجع بازرسی نشده			فیصدی عدم تحقق پلان
	۷۴۸ مرجع			۱۱۲ مرجع			
۸۶۰ مرجع	۷۴۸ مرجع			۱۱۲ مرجع			۱۳٪
۱۷۱ مرکز	۱۳ خارج	۶۷۶ ولایات	۱۶۳ مرکز	۵۷۴ ولایات	۸ مرکز	۲ خارج	۱۰۲ ولایات

گزارش اجراءات سال ۱۳۹۰ اداره عالی تفتیش

معرفی اداره عالی تفتیش

- بازرسی امور مالی و حسابی (۲۶) وزارت (۲۰) ارگان عالی و ادارات مستقل و (۳۴) ولایت، با واحد های مربوطه آنها در مرکز و ولایات کشور بوده که بصورت مجموعی (۸۶۰) مرجع قابل تفتیش از جمله (۱۷۱) مرجع در مرکز، (۶۷۶) مرجع در ولایات و (۱۳) مرجع در خارج (سفارت های افغانی) را احتوا نموده است.

- بازرسی پروژه های WB (بانک جهانی) و ARTF به همکاری مشاورین حمایت از فعالیت های تفتیش خارجی (کمپنی PKF) در وزارت خانه ها، ادارات و برخی ولایات.

اداره عالی تفتیش به مثابه عالیترین ارگان بازرسی (SAI) یعنی (Supreme Audit Institution) بازرسی کننده امور مالی و حسابی وزارت ها، ادارات و موسسات در سطح کشور بوده، وظیفه مبارزه با فساد را مستقیماً بعهده نداشته بلکه نقش قسمی را در برخی موارد انجام میدهد، اداره دارای (۷۰) سال سابقه فعالیت میباشد، عضویت سازمانهای بین المللی ادارات عالی تفتیش (INTOSAI، ECOSAI، ASOSAI) را دارا بوده به حیث یک اداره مستقل بازرسی امور مالی و حسابی ادارات تحت اثر مستقیم مقام محترم ریاست جمهوری فعالیت مینماید که در مورد پلان و اجراءات سال ۱۳۹۰ آن ذیلا معلومات ارایه میگردد.

گرددآوری و تدوین: غلام سرور هاشمی

الف: پلان بازرسی سال ۱۳۹۰ اداره

- بازرسی حساب قطعیه سال ۱۳۸۹ دولت.

- بازرسی های حکمی.

- ابلاغ نتایج بازرسی ها به مراجع.

- اجرا تفتیش عملکرد Performance Audit در برخی وزارت ها.

- ارایه گزارش های توحیدی بمقام محترم ریاست جمهوری و بنا بر ضرورت به شورای محترم ملی.

- ارتقای ظرفیت کارمندان

- سهمگیری در تحقق اهداف سکتور حکومتداری استراتژی انکشاف ملی افغانستان و فیصله های کنفرانس کابل.

اداره اداره عالی تفتیش پلان بازرسی سال ۱۳۹۰ خویش را در اخیر سال ۱۳۸۹ ترتیب نموده که بر اساس حکم شماره (۱۷۴) مورخ ۱۳۹۰/۱/۱۰ مقام محترم ریاست جمهوری منظور گردیده است.

این پلان شامل موارد ذیل میباشد:

سازمان بین المللی ادارات عالی تفتیش: INTOSAI
سازمان همکاری های اقتصادی ادارات عالی تفتیش: ECOSAI
اداره عالی تفتیش: SAI

سازمان بین المللی آسائی ادارات عالی تفتیش: ASOSAI
صندوق اعانه برای بازرسی افغانستان: ARTF
بانک جهانی: WB

ج: دست آورد های عمده

توحید ارقام نتایج بازرسی ها در طی سال ۱۳۹۰

در طی این مدت تعداد (۸۱۰) گزارش نتایج بازرسی امور مالی و حسابی ادارات توام با، گزارش بازرسی حساب قطعیه سال ۱۳۸۹ دولت، گزارش ARTF (صندوق اعانه برای بازرسی افغانستان)، پروژه های بانک جهانی (WB) بعد از تحلیل و ارزیابی جهت رفع نواقص و کاستی ها و تحصیل حقوق دولت بمراجع مربوط ارسال شده است که توحید ارقام نتایج بازرسی و یافته های تفتیش به تفکیک ذیل ارایه میشود:

■ دوسیه های احاله شده به لوی حارنوالی

یکی از وظایف اداره اداره عالی تفتیش تشخیص تشخیص موارد سو استفاده وحیف و میل دارائی عامه در ادارات میباشد که درین راستا گروپ های موظف این اداره در جریان بازرسی ها ی امور مالی و حسابی ادارات تعداد (۱۶) دوسیه را ترتیب و غرض تحقیق و تحصیل حقوق دولت به لوی حارنوالی ارسال نموده که خساره مادی آن در جدول زیر ارایه میشود:

ارقام به ملیون جدول (۲)

افغانی	تیل دیزل	تیل بطرول
۳۴،۱	۱۷۰۴۷ لیتر	۵۵۸ لیتر

یعنی از جمله تعداد (۸۶۰) مرجع شامل پلان ۱۳۹۰ (۸۷٪) آن که (۷۴۸) مرجع را دربر میگردد بازرسی شده است.

۱. علت عدم بازرسی (۱۱۲) مرجع نا مساعد بودن شرایط امنیتی در برخی مراجع مانند ولایات فراه، زابل، نورستان، غزنی، پکتیکا، ولایت ارزگان، امریت شهرسازی بدخشان، لوگر، پکتیا و بغلان، امریت معادن پکتیا و لوگر، ریاست ناحیه ششم، کوپراتیف پولیس، اتحادیه صادرکننده گان قالین، قول اردوی ۲۰۱ ظفر، قوماندانی شهراه پولیس، تفتیش داخلی شرکت برشنا، اداره انکشاف صادرات کشمش، شرکت محصولات حیوانی، سفارت عمان و سفارت قطر که بابهود شرایط و رفع موانع در آینده بازرسی میگردد

۲. طی این مدت مساعدت های بانک جهانی ARTF، WB (صندوق اعانه برای بازرسی افغانستان)، نیز به همکاری مفتشین خارجی (کمپنی PKF) در وزارت خانه ها، ادارات و برخی ولایات بازرسی شده است.

۳. بر اساس قانون اداره اداره عالی تفتیش حساب قطعیه سال ۱۳۸۹ دولت که از جانب وزارت محترم مالیه ترتیب گردیده بود در وقت معینه آن توسط هیات موظف این اداره بازرسی و در مورد آن اظهار نظر «موافق مشروط» ارایه شده است.

۴. ابلاغ نتایج بازرسی های انجام شده جهت رفع نارسایی ها، نواقص، تصفیه باقیات و تحصیل تفاوت ها و حقوق دولت به ادارات بازرسی شده.

۵. بر علاوه در ارتقای ظرفیت کارمندان در بخش های تفتیش، انگلیسی و کمیوتر اقدامات عملی صورت گرفته است.

۶. تفتیش عملکرد (Performance Audit) در پروژه های واجد شرایط در وزارت معارف بخاطر تثبیت اقتصادیت، مفیدیت و موثریت آنها اجرا گردیده است.

■ باقیات ماضیه (گذشته)

برخی مراجع دولتی از سالهای قبل از مدرک معاملات شان بالای اشخاص ادارات و موسسات طلب دارند که تا اخیر سال ۱۳۹۰ موفق به تصفیه و تحویل کامل طلب شان نشده اند که برویت نتایج بازرسی ها جمعا مبالغ ذیل را احتوا می نماید:

ارقام به ملیون

جدول (۳)

افغانی	دلر امریکائی	یورو	دیزل	پترول
۷۰۴۹،۰۶	۱۶،۹۳	۰،۰۰۱۵	۱۹۷۶ الیتر	۹۳۳ الیتر

■ مجموع مبالغ قابل تحویل به خزانه دولت

مجموع یافته های تفتیش طی سال ۱۳۹۰ از مدرک عدم وضع مالیه، صکوک، صفائی، تفاوت قیمت، اضافه پرداخت، کمیشن ترانسپورتی، تفاوت محصول گمرکی، جریمه تاخیر، تفاوت کرایه، حق الاجاره، تادیات خلاف موازین، محاسبات نادرست و امور ساختمانی تثبیت شده که ارقام ان در جدول ذیل ارایه میشود:

ارقام به ملیون

جدول (۴)

افغانی	دلر امریکائی	کلدار پاکستانی
۹۵۷،۲۳	۲،۰	۱،۳

■ ارتقای ظرفیت ها

- ۱- آموزش کمپیوتر
- در طی این مدت تعداد (۱۵۴) تن از مفتشین در کورسهای متذکره آموزش دیده اند.
- ۲- سیمنارها و ورکشاپ ها
- در طی این مدت به تعداد (۶۶) تن از کارمندان و مفتشین اداره در آنها اشتراک ورزیده اند.
- ۳- کورس های آموزشی در انستیتوت خدمات ملکی کمیسیون مستقل اصلاحات اداری
- در طی سال ۱۳۹۰ جمعا تعداد (۴۵) تن از کارمندان اداره از کورسهای آموزشی ان مستفید شده اند.
- ۴- پروگرام های آموزشی در خارج کشور
- تعداد (۴۲) تن کارمندان از پروگرامهای آموزشی کوتاه مدت در خارج کشور مستفید شده اند.
- ۵- ورکشاپ پیرامون محو فساد اداری در مرکز تحقیقاتی موسسه (GIZ) جرمنی
- به تعداد (۲۵) تن از کارمندان اداره از ورکشاپ متذکره استفاده نموده است.

■ یافته های تفتیش در بازرسی پروژه های سال ۱۳۸۹ بانک جهانی

در نتیجه تفتیش و بازرسی تعداد (۴۰) پروژه و ۶۹ گرت سال مالی ۱۳۸۹ بانک جهانی مبلغ ۹۱،۱۴ ملیون افغانی و ۷۴ ملیون دلر امریکایی به عنوان تادیات نامعقول، تادیات بدون اسناد و سائر مدارک تشخیص گردیده است.

■ یافته های تفتیش در بخش ARTF

در نتیجه بازرسی سال مالی ۱۳۸۹ تعداد (۴۰) مرجع شامل (۱۹) وزارت خانه و ۱۹ ولایت مبلغ ۱۱۰ ملیون افغانی ۸۷ ملیون دلر و ۴۶۰۹۷ هزار یورو به عنوان یافته های تفتیش از مدارک ذیل، تشخیص گردیده است:

- مصارف که فاقد اسناد حامی می باشد.
- مصارف که بنابر عدم رعایت قانون تدارکات افغانستان و رهنمود بانک جهانی صورت گرفته است.
- مصارف پولیس و نظامی که خلاف طرز العمل ARTF ازین صندوق تمویل شده است.
- اضافه پرداخت ها و امتیازات که معقول نمی باشد
- پرداخت معاشات (امتیازات خارج از تشکیل) تخصیص بودجه .
- مصارف خلاف کتگوری بودجه و غیره.

■ یافته های تفتیش در بخش تفتیش سفارت ها

- در نتیجه بازرسی تعداد (۵) سفارت افغانی مقیم خارج مبالغ ذیل بیرون نویس شده است:
- تفاوت باقیداری در (۱۱) مرجع جمعا ۳۱۹ هزار دلر امریکای و مبلغ ۳۲۵۷۶ هزار یورو را احتوا میدارد.
  - مجموع مبالغ تحویل شده به خزانه دولت

ارقام به ملیون

جدول (۵)

افغانی	دلر امریکائی
۸۸۱،۹۴	۱،۷۶۹

• مجموع مبالغ تصفیه شده

مبالغی که در نتیجه بازرسی های این اداره نا تصفیه تثبیت و جهت تصفیه حقوق دولت بمراجع ذریبط ابلاغ شده بود و بنابر به وصول اطمینانیه ها تصفیه شده ارقام ذیل را احتوا می نماید که در جدول (۶) ارایه میشود.

ارقام به ملیون

جدول (۶)

افغانی
۴۸۴،۷۹

■ گزارشدهی و ارایه گزارش های معلوماتی اداره

- در طی سال ۱۳۹۰ گزارشها و گزارش های معلوماتی ذیل ترتیب و به مراجع ذریبط ارایه شده است:
- گزارش اجراءات پیرامون سه اولویت کاری به اداره محترم عالی نظارت بر تطبیق استراتیژی مبارزه با فساد اداری
  - گزارش بازرسی حساب قطعیه سال ۱۳۸۹ دولت.
  - گزارش دررابط به فعالیت های انجام شده سال ۱۳۸۹ جهت نشر در سالنامه افغانستان.
  - گزارش در رابط نتایج بازرسی ادارات ششمه دوم سال ۱۳۸۹ به مقام محترم ریاست جمهوری.
  - گزارش فعالیت های انجام شده ششمه دوم ۱۳۸۹ اداره به پارلمان.
  - گزارش در رابط بازرسی حساب قطعیه سال ۱۳۸۹ دولت به کمیته مالی بودجه و محاسبات پارلمان.
  - گزارش در رابط بازرسی حساب قطعیه سال ۱۳۸۹ دولت غرض اظهار نظر به مقام محترم ریاست جمهوری.
  - گزارش فعالیت های انجام شده ششمه اول سال ۱۳۹۰ اداره به مقام محترم ریاست جمهوری.

- گزارش هشت ماهه حقیقی، چار ماهه متوقعه سال ۱۳۹۰ و برنامه های ۱۳۹۱ اداره به مقام محترم ریاست جمهوری.
- تهیه معلومات و فهرست (۱۶۱) دوسیه ارسالی از سال ۱۳۸۴ الی ۱۳۹۰ به مقام محترم لوی حارنوالی.
- ترتیب بانک سوالات و جوابات مامورین عالی رتبه اداره به کمیسیون مستقل اصلاحات اداری و خدمات ملکی.
- ارایه معلومات در مورد شاخص های احصائیوی ربعوار سال ۱۳۹۰ اداره مرکزی احصائیه.
- گزارش در رابطه ارایه ارقام عمده ترین دستارود های سالهای ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ به مقام محترم ریاست جمهوری.
- گزارش در رابط به ارسال فشرده اجراءات ششمه دوم سال ۱۳۸۹ اداره تا شامل اجندای شورای وزیران گردد.
- ارایه و پیشنهاد ها پیرامون جلب کمک های کشور ایالات متحده امریکا.

د: مشکلات عمده

چالش ها

چالش های که در برابر فعالیت های اداره اداره عالی تفتیش قرار دارد حسب زیر ارایه می شود:

الف: مشکلات داخلی

۱. نبود قانون جدید تفتیش به علت تاخیر در طی مراحل آن.
۲. عدم استقلالیت در تثبیت بودجه اداره و نبود وجوه مالی جهت تربیه و آموزش مسلکی تعدادی از مفتشین درانستیتوت های تفتیش در خارج کشور.
۳. کمبودی ها در عرصه اجرای تفتیش به معیارات بین المللی تفتیش جهانی اتوسای.

ب: مشکلات خارجی

۴. عدم استقلالیت کامل اداره در برخی ساحات بازرسی و ممانعت غیر موجه از اجرای تفتیش.
۵. نا تکمیل بودن اسناد ودفاتر مالی و حسابی برخی ارگان های تحت بازرسی وعدم ارایه به موقع اسناد ومعلومات از طریق آنها به گروپ های بازرسی .

۶. موجودیت همزمان برخی گروپ های محترم موظف لوی حارنوالی، تفتیش های داخلی وزارت ها و ادارات و اداره اداره عالی تفتیشدر یک اداره و بعضاً تداخل وظیفوی میان آنها که سبب سکتگی در اجراءات مراجع تحت بازرسی وتاخیر در ارایه اسناد ومعلومات به تفتیش و پائین آمدن ارزش و اهمیت بازرسی میگردد.
۷. بی توجهی برخی مراجع تحت بازرسی در قسمت تحقق نتایج بازرسی های اداره اداره عالی تفتیشکه منجر به عدم تحصیل حقوق دولت و ادامه نارسائی ها می گردد.

۸. ضعف بودن کنترل داخلی در وزارت خانه ها و ادارات به گونه مثال نقش ادارات تفتیش داخلی قناعت بخش نیست .
۹. عدم رعایت قانون ومقررات از جانب برخی از مسوولین در عرصه های کاری که بالاتر از قانون عمل می نمایند.
۱۰. نبود مجازات و بازپرس بویژه از مسوولین عالیرتبه و برخورد های مصلحت امیز با برخی متهمین.
۱۱. نبود کادرهای مسلکی و مجرب مورد نیاز بویژه در امور مالی و حسابی در ولایات.
۱۲. عدم تحقق نتایج بازرسی های اداره در مورد مساعدت های بانک جهانی، ARTF (صندوق اعانه برای باز سازی افغانستان) وغیره از جانب ادارات.

۷. وزارت محترم صحت عامه در توزیع عادلانه ادویه به مریضان درشفاخانه هاوکلینیک ها و تامین نظافت وحفظ الصحه مریضان بخصوص در سطح ولایات اقدامات لازم بعمل آورد.

۸. ادارات که جاید اد های شان غضب شده به کمک ارگانهای امنیتی، نهاد های عدلی و قضائی و اسناد موثق جایداد های شان را دوباره به تصرف خویش در آورند.

۹. ادارات محترم از تدارکات غیر قانونی اجناس وخدمات جلوگیری نموده و بمنظور حصول اطمینان از صورت جمع و خرج معتمدین به اجرای موجودی های فزیکوی و تثبیت فاضل و باقی جمعهدهان مبادرت و در تنظیم تحویخانه ها اقدام نمایند .

۱۰. بمنظورحراست از دارائی عامه موجودی وجوه نقدی واوراق بهادار جمعهدهان در جریان سال مالی ضروری بوده علاوه تدرقسمت طی مرحل اسناد محسوبی انها اقدام بموقع واصولی نمایند.

۱۱. حمایت کامل اداره در عرصه های مختلف بازرسی و رفع موانع غیرموجه در اجرای تفتیش دربرخی مراجع زیرا بازرسی های اداره عالی تفتیش بر اساس پلان منظور شده سالانه ازجانب مقام محترم ریاست جمهوری صورت می گیرد ، اداراتی که از اجرای تفتیش بعدی امور مالی شان غیر موجه خود داری مینمایند مورد بازپرس قانونی قرار گیرند.

۱۲. تفکیک وظایف وصلاحیت های قانونی ارگانهای بازرسی کننده ، کشف، تحقیق و تعقیب عدلی در ساحات مالی، حسابی، اداری که اکثرا سبب تداخل وظیفوی میان آنها و ایجاد مشکلات متعدد در ادارات تحت بازرسی وافزایش فساد میگردد لازمی بوده حتی مواردیکه سبب تداخل وظیفوی در قوانین شان گردیده.

۱۳. وزارت ها وادارات محترم وواحد های ذیربط آنها اسناد ودفاتر مالی وحسابی شان را دروقت وزمان مطلوب ترتیب، ثبت و طی مراحل نموده درارایه اسناد ومعلومات لازم به گروپ های بازرسی همکاری نمایند.

۱۴. تمام وزارت ها وادارات محترم در تطبیق نتایج بازرسی های امورمالی وحسابی مربوط وگزارش بازرسی مساعدت های خارجی اداره اداره عالی تفتیشکه سبب جلوگیری ازنواقص، تحطی ها و تحصیل حقوق دولت میگردد توجه جدی بعمل آورند .

۱۵. وزارت محترم مالیه درقسمت تطبیق همگانی سیستم مالی، ارتقای ظرفیت کارمندان مالی وحسابی درکشور و ترتیب و ارایه بموقع حساب قطعیه دولت جهت بازرسی این اداره تدابیر عملی اتخاذ نمایند.

۱۶. ادارات محترم که اکثرا به امورات تحقیق ، بازرسی و مبارزه برعلیه فساد سروکاردارند، حین طرح و تعدیل قوانین مربوطه، مسوده آنها بخاطر جلوگیری از تداخل وظیفوی وغنماندی آن جهت ابراز نظر به اداره اداره عالی تفتیشارایه نمایند.

۱۷. تقویت کنترل داخلی در وزارت خانه ها وادارات به گونه مثال نقش ادارات تفتیش داخلی که جز سیستم کنترل داخلی است ورعایت قوانین ، مقررات و طرزالعمل هاوتقویت اصل مجازات جهت اصلاح ادارات وكاهش پدیده های منفی نقش ارزنده دارد.

۱۸. بخاطر مبارزه واقعی بافساد تصمیم قاطع مبتنی بر تطبیق کامل قانون، اصل مجازات، ساده سازی اجراءات، طرح و تنظیم میکانیزم ها و پالیسی های کاری، سپردن کار براساس تحصیل، تخصص، مهارت وتجربه ضروری پنداشته میشود .

۱۹. ادارات محترم ذیربط بمنظور ایجاد یک اداره سالم از پرداخت معاشات متفاوت و غیر عادلانه به کارمندان جلوگیری به عمل آورند.

۲۰. شاروالی هاوواحد های مربوط آن در بهبود وضع نظیف و سربیزی شهرها و رعایت محیط زیست، تحقق وتحصیل اصولی عواید و قیمت گذاری واقعی جایداد ها، جلوگیری از اعمار ساختمان های خودسر، ایجاد هماهنگی میان واحد های تحت اثر، حصول باقیات از مدرک قیمت زمین و بهبود عرضه خدمات شهری اجراءات لازم نمایند.

دست آورد ها ۱۳۹۰ - ۱۳۸۲

۱. مراجع شامل پلان بازرسی که در سالهای متذکره در وزارت ها، ادارات و ولایات از طریق این اداره تفتیش شده است

سال ها	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	مجموع
مراجع شامل پلان	۳۴۶	۴۵۱	۷۳۳	۷۷۸	۷۵۹	۷۸۹	۸۷۲	۹۴۶	۸۶۰	۶۵۳۴
مراجع بازرسی شده	۳۴۶	۴۴۳	۵۷۳	۶۱۵	۵۷۷	۶۳۲	۷۴۵	۸۳۶	۷۴۸	۵۵۱۵
مراجع بازرسی نائسده	-	۸	۱۶۰	۱۶۳	۱۸۲	۱۵۷	۱۲۷	۱۱۰	۱۱۲	

اشتراک هیات اداره عالی تفتیش در برنامه آموزشی تفتیش صورت‌های مالی - هندوستان

دوازه تن از کارمندان اداره عالی تفتیش که بر اساس دعوت اداره عالی تفتیش هندوستان جهت اشتراک در یک برنامه آموزشی اختصاصی تحت عنوان « تفتیش صورت های مالی » بتاريخ ۲۰ می ۲۰۱۲ مطابق ۳۱ ثور سال روان به کشور مذکور سفر نموده بودند بتاريخ (۷) جون مطابق ۱۸ جوزا به کشور برگشتند.

به اساس گزارش هیات مذکور، پروگرام آموزشی به ساعت (۹:۳۰) قبل از ظهر تاريخ (۲۱) می ۲۰۱۲ مطابق اول جوزا در مرکز بین المللی سیستم های معلوماتی و تفتیش (iCISA) واقع (NOIDA) دهلی جدید توسط آقای جی بته چرجی (Mr. G. Bhattacharjee) دایرکتر جنرال و آقای آندیا دس گوپتا (Anindya dasgupta) رئیس (iCISA)

در انستیتوت متذکره به حضور داشت آقای منیش کمار مشاور اداره عالی تفتیش افغانستان، افتتاح گردید، رهبری پروگرام آموزشی متذکره را آقای گوپتا به عهده داشت.

پروگرام آموزشی متذکره در دو بخش تنظیم گردیده بود، بخش اول آن از تاریخ ۲۱ می - اول جون در انستیتوت (iCISA) واقع دهلی جدید و بخش دوم آن از تاریخ (۲-۶) جون در انستیتوت آموزشی ساحوی ممبی (Regional Training Institute, Mumbai).

طی این پروگرام آموزشی موضوعاتی شامل عناصر و اصول اساسی حسابداری، شناخت صورت های مالی، بیلاتنس شیت و صورت حساب نفع و ضرر، تفتیش داخلی و کنترل داخلی، شناخت کنترل های داخلی، تجزیه و تحلیل صورت های مالی و ارزیابی های تحلیلی، معرفی حسابات مالی، تفتیش حسابات مالی، معیارات تفتیش اتنوسای، معرفی حسابات تخصیصات، تفتیش حسابات تخصیصات، جریان حسابات و محیط تکنالوژی معلوماتی، قروض و مساعدت در بودجه دولت و تفتیش قروض و مساعدت در صورت های مالی، تخنیک های

کمپیوتری تفتیش و معرفی نرم افزار (IDEA)، معیارات حسابداری دولتی (IPSAS)، معیارات بین المللی راپوردهی مالی (IFRS)، اساسات نمونه گیری احصائیوی، پلاننگداری تفتیش و تشخیص خطرات، مسوولیت مفتشین در کشف تقلب، معیارات مستند سازی تفتیش، راپوردهی تفتیش مالی، طی (۲۳) جلسه در انستیتوت (iCISA) و همچنان تحلیل مالی و تناسب مالی، حسابداری کالاهای موجود گدام دارایی ها و موضوعات تفتیش، حسابداری وجوه ها و استفاده آن مطابق شرایط تصریح شده در توافق نامه، اصول و طرز العمل های طی مراحل حسابات دولتی، در انستیتوت آموزشی منطقوی ممبی به اشتراک کنندگان پروگرام متذکره آموزش داده شد.

گرچه موضوعاتی که در پروگرام آموزشی یاد شده پیشکش گردید در بسا موارد خیلی ها دلچسپ و آموزنده بود که سبب افزایش به معلومات عمومی شاملین پروگرام در بخش های حسابداری و تفتیش گردید، ولی اکثرأ به هدفی که پروگرام آموزشی متذکره تدویر یافته بود (تفتیش صورت های مالی و یا حساب قطعی

دولت) چندان سازگار نبود. در محفل اختتامیه پروگرام که در انستیتوت (iCISA) تحت ریاست آقای (B. P. Yadav) پرنسپل دایرکتر (iCISA) تدویر یافته بود شاملین پروگرام نکات مثبت و منفی پروگرام متذکره را بر شمرده و ملاحظات شان را یکایک ارایه داشتند که مورد علاقه و دلچسپی ایشان قرار گرفته و ضمن تشکری از نظریات سودمند شاملین کورس وعده سپردند تا پروگرام های بعدی را از لحاظ محتویات آموزشی و زمانبندی آن در تفاهم با اداره عالی تفتیش افغانستان برنامه ریزی نموده و حتی مواد آموزشی را قبلاً در اختیار اداره عالی تفتیش افغانستان قرار میدهند. علاوه تا در محفل افتتاحیه ای که بتاريخ (۶) جون در مرکز آموزشی ساحوی ممبی تحت ریاست پرنسپل دایرکتر انستیتوت متذکره دایر گردیده بود نیز شاملین پروگرام نکات نظرشان را ارایه داشتند و ایشان نیز وعده سپردند که نظریات ارایه شده را در برنامه های بعدی در نظر میگیرند.

شاملین پروگرام آموزشی متذکره بتاريخ (۷) جون به کشور عودت نمودند.

۲. گزارش ها و دوسیه های که جهت رفع نارسائی ها، تحصیل حقوق دولت و تحقیق به ادارات ذیربط ابلاغ شده :

سال ها	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	مجموع
تعداد گزارش	۱۵۸	۳۹۸	۶۴۹	۷۰۱	۶۹۰	۶۱۰	۶۵۷	۷۷۱	۸۱۰	۵۴۴۴
۵ سفارش ضرب ۵۴۴۴ = ۲۷۲۲۰ سفارش										
۲۷۲۲۰										

مبالغ که در نتیجه بازرسی ها از مدارک مختلف به خزانه دولت قابل تحصیل است به ملیون افغانی :

سال ها	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	مجموع
مبلغ	۵۹	۸۹۴	۷۳۱	۳۷۴	۸۲۹	۶۰۰	۱۵۳۴	۱۰۶۸	۱۰۵۶	۷۱۴۵

۳. دوسیه های موارد حیف ومیل دارائی عامه که به لوی حارنوالی محول شده است :

سال ها	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	مجموع
تعداد	۲۶	۱۳	۲۰	۲۳	۴۵	۲۵	۱۳	۲۵	۱۶	۲۰۶
خساره به ملیون افغانی	۴۸	۶	۸۰	۷۴	۳۷۷	۳۹۰/۵	۹۳۰	۲۶	۳۴.۱	۱۶۳۴.۶

مبالغی که در نتیجه فعالیت های این اداره به خزانه دولت تحصیل ویا تصفیه شده است به ملیون افغانی

سال ها	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	مجموع
مبالغ تحصیل شده	۲۴	۳۱۸	۳۳۶	۱۴۹۷	۷۶۹	۴۲۶	۵۸۹	۳۹۱	۹۶۶.۷	۵۳۱۶.۷
مبالغ تصفیه شده			۲۷	۲۱۶	۶۵۰	۲۲۹	۹۱۳	۳۶۴۷	۴۸۴	۶۳۶۶

ارتقای ظرفیت کارمندان در بخش های تفتیش، انگلیسی و کمپیوتر :

سال ها	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	مجموع
تعداد	۱۵۱	۱۶۲	۱۸۹	۱۹۸	۲۳۸	۲۷۸	۲۳۵	۲۲۷	۲۶۵	۱۹۲۳

با شرکت رئیس عمومی اداره عالی تفتیش در جلسه شورای وزیران؛

تایید گزارش‌های اداره عالی تفتیش و تاکید جدی بر عملی ساختن این سفارشات از سوی شورای وزیران

پوهنمل دکتور محمد شریف شریفی در جلسه شورای وزیران شرکت کردند.

جلسه نوبتی شورای وزیران تحت ریاست جلالتمآب حامد کرزی رئیس جمهور اسلامی افغانستان با تلاوت آیات متبرکه از کلام الله مجید، قبل از ظهر ۱۳۹۱/۲/۱۸ در ارگ ریاست جمهوری دایر گردید.

طبق اجندا پوهنمل دکتور محمد شریف شریفی رئیس اداره عالی تفتیش گزارش و نظریات آن اداره را پیرامون ارزیابی حساب قطعی سال ۱۳۸۹ دولت به جلسه چنین مطرح نمود:

حساب قطعی صورت حسابی است که چگونگی تحقق بودجه و وضعیت مالی کشور را طی یک دور مالی معمولاً یکساله نشان میدهد اداره عالی تفتیش طبق صراحت ماده (۹۸) قانون اساسی افغانستان، فقره (۱) ماده (۱۱) قانون اداره عالی تفتیش و ماده (۵۹) قانون اداره مالی و مصارف عامه مکلف به ارزیابی حساب قطعی دولت می باشد.

ایشان در رابطه به چگونگی مصارف بودجه عادی، انکشافی و منابع تمویل به تفصیل صحبت نموده و نقایص عمده در حسابات قطعی را عدم توجه به سفارشات قبلی اداره عالی تفتیش، تاخیر در ارائه حسابات قطعی از جانب وزارت ها و ادارات دولتی، کم توجهی در ثبت درست معاملات در حسابات قطعی، استفاده از کد های احتیاط بدون مشخص شدن موارد آن، کم توجهی در تصفیه و تحویل به موقع پیشکی ها و

باقیات عوایدی و مصارفاتی، عدم هماهنگی بین ریاست های بودجه، خزاین و عواید وزارت مالیه در اجراءات مالی، پیشبینی بودجه به شکل افافی و عدم رعایت ماده (۲۵) قانون اداره امور مالی و مصارف عامه در رابطه به راپور دهی و راپور گیری بودجه شاروالی ها منجانب شاروالی کابل و مستوفیت های ولایات را برشمرد.

بعدا رئیس اداره عالی تفتیش به منظور رفع نقایص سفارشات شانرا در مورد بازرسی حساب قطعی سال ۱۳۸۹ به جلسه مطرح نمودند.

شورای وزیران بعد از بحث همه جانبه، ضمن تائید گزارش و سفارشات اداره عالی تفتیش، وزارت ها و ادارات دولتی را موظف نمود تا تدابیر لازم را در مورد زدودن نقایص مشخص شده در حسابات قطعی سال ۱۳۸۹، طبق سفارشات و طرح های پیشنهادی اداره عالی تفتیش هر چه عاجل اتخاذ و در حسابات قطعی سال های مابعد آن را مرفوع سازند، در صورت موجودیت ابهامات در گزارشات حسابات قطعی نکات نظرشان را تحریری از طریق ریاست عمومی اداره امور و دارالانشای شورای وزیران به آن اداره ارسال نمایند.

سفارشات اداره عالی تفتیش:

۱- توجه جدی در جهت تحقق کامل سفارشات قبلی اداره اداره عالی تفتیش.

۲- ترتیب و ارائه همزمان حساب قطعی بودجه عادی، انکشافی و عواید جهت بازرسی به اداره اداره عالی تفتیش.

۳- به منظور جلوگیری از کسر فاحش در بودجه، در ترتیب بودجه از دقت بیشتر کار گرفته

و از شمولیت پروژه هائی که منابع تمویلی نداشته و سبب تورم بی موجب بودجه و مشکلات بعدی می گردد، خودداری ورزند.

۴- در قسمت ثبت معاملات در بخش های مربوطه آن توجه و دقت لازم صورت گیرد، زیرا هر نوع ثبت های نادرست و غلط حسابی سوال برانگیز بوده و شفافیت در اجراءات را زیر سوال می برد.

۵- به منظور اینکه فهمیده شود که کدام یک از واحد های بودجوی از کدام یک از کد های احتیاطی چه مبلغ و به چه منظور دریافت و استفاده نموده، در ثبت وجوه های احتیاطی در قطعی به تفکیک کد توجه مبذول دارند. (مانند قطعی سالهای قبل)

۶- از هر نوع پرداخت خلاف طرز العمل های بودجوی، در نبود اسناد موجه و قانونی اجتناب صورت گیرد.

۷- به منظور جلوگیری از اغفال مقامات صالحه، لازم است تا در پیشنهاد های که در ارتباط به مسایل مالی به مقام محترم وزارت مالیه و مقام محترم ریاست جمهوری ارائه مینمایند، موضوعات را به شکل شفاف و واضح با تصریح موارد قانونی آن ارائه و طالب هدایت گردند.

۸- به منظور جلوگیری از تراکم باقیات و بانصراف از تحویل باقیات و جرایم تاخیر، در قسمت تحویل و تصفیه باقیات مصارفاتی و عوایدی، تدابیر جدی اتخاذ و عملی دارند.

۹- جهت جلوگیری از سوء استفاده های احتمالی، در ایجاد سیستم های کنترولی (کنترول داخلی) موثر و کارا توجه جدی مبذول دارند و

در این راستا اینجادر ریاست محاسبات به حیث واحد مستقل از ریاست خزاین جهت کنترول و فعالیت های مالی ریاست های بودجه، خزاین، عواید و واحدهای بودجوی ضروری دانسته می شود.

۱۰- به تمام واحد های بودجوی تفهیم نمایند تا طرح های بودجوی شانرا به شکل دقیق و واقعینانه که امکان استفاده بهتر از آن میسر باشد، به وزارت مالیه پیشنهاد نمایند.

۱۱- در قسمت ترتیب و تنظیم فورمه های ب ۲۷ (صدور تخصیصات) بخش بودجه انکشافی به شکل پروژه وار، ترتیب فهرست مکمل فورمه و نصب آن در کارتن های مربوطه و ترتیب شیت های توحیدی فورمه جات مذکور در بخش عادی و انکشافی، توجه جدی مبذول دارند.

۱۲- از قلم خوریها، گل و تراش و استعمال ادویه غلظی بالای ارقام خودداری بعمل آورند و در تحریر ارقام به شکل عدد و حرف دقت لازم صورت گیرد.

۱۳- لازم است تا مبالغ اسعاری معادل آن به افغانی در فورمه جات ثبت و نرخ تسعیر نیز به شکل واضح در فورمه درج گردد.

۱۴- از اینکه فوتو کاپی فورمه جات مذکور فاقد اعتبار دانسته میشود، لهذا از جابجایی فورمه جات به شکل فوتو کاپی در فایل های مربوطه خودداری صورت گیرد.

۱۵- تغییرات در سقف بودجه عادی و انکشافی به هر عنوانی که صورت میگیرد، باید قبل از تحقق آن منظوری پارلمان در زمینه حاصل گردد.

۱۶- از اینکه وجوه احتیاطی در موارد خاص و استثنایی که در بودجه ادارات قابل پیشبینی نباشد شامل بودجه ملی می گردد، لهذا از تعدیل وجوه احتیاطی در مورد غیر ضروری خودداری صورت گیرد.

۱۷- ایجاد هماهنگی بین ریاست های محترم خزاین، بودجه و عواید.

۱۸- اتخاذ تدابیر مقتضی به همکاری سایر ادارات و منابع تمویل کننده جهت تحقق کامل بودجه انکشافی.

۱۹- در مصرف بودجه انکشافی بالای پروژه های که تمویل آن را از طریق قروض و مساعدت های خارجی در نظر است، باید تمرکز بیشتر صورت گیرد.

۲۰- بهتر است تا در قسمت حذف و یا تکمیل کار پروژه های انتقالی که از سالهای قبل بدون تطبیق باقیمانده و از یک سال به سال دیگر انتقال نموده و سبب تورم بی موجب بودجه میگردد، بعد از تحلیل و ارزیابی دقیق با توجه به اهمیت پروژه ها تصمیم جدی اتخاذ نمایند.

۲۱- سعی گردد تا پلان عواید سال مابعد را در اواخر سال ماقبل ترتیب و در ابتدای سال جهت تطبیق در اختیار مراجع مربوطه قرار دهند.

۲۲- با وجود افزایش در تحویل عواید که نشاندهنده اقدامات موثر وزارت مالیه در دو سال اخیر دانسته میشود، اما تفاوت در پلان پیشبینی شده و تحقق یافته هنوز هم رقم بلند را نشان میدهد که بیانگر ضرورت در بازنگری سیستم برنامه ریزی و پیشبینی چشمه های عایداتی کشور می باشد و ایجاب مینماید بعد از تحلیل و ارزیابی

تخصصی بر اساس معیار ها و شیوه های علمی و قبول شده، با در نظر داشت امکانات عملی ترتیب و جهت تحقق به مراجع مربوطه ارسال گردد.

۲۳- پلان پیشبینی شده عواید نباید با پیش بینی عواید داخلی مندرج در بودجه در مغایرت قرار داشته، لازم است تا ریاست محترم بودجه، ارقام و عواید را در تفاهم با ریاست محترم عواید شامل بودجه ملی نمایند.

۲۴- ریاست محترم عواید به تمام واحد های مربوطه تفهیم نمایند تا راپور های عواید را به شکل دقیق و مستند به وزارت محترم مالیه ارسال دارند، تغییر در ارقام عواید بعد از ترتیب حساب قطعی به هیچ وجه قابل پذیرش نمیباشد.

۲۵- مطابق به ماده (۲۵) قانون اداره امور مالی و مصارف عامه، شاروالیها مکلف گردیده اند تا از اجرائی بودجه خویش حد اقل در هر ششماه از طریق مستوفیت مربوطه به وزارت مالیه گزارش دهند. منبعده موضوع را جدا در نظر داشته باشند.

۲۶- کمیسیون مستقل اصلاحات اداری و خدمات ملکی در زمینه ارتقای ظرفیت کارمندان ادارات بازنگری نمایند، زیرا برنامه فعلی ارتقای ظرفیت نتوانسته است نیازمندی ادارات را مرفوع سازد.

۲۷- وزارت های اقتصاد و مالیه و سایر ادارات، میکانیزم کارا و عملی سطح نظارت از پروژه های انکشافی را تقویت بخشیده و در رفع مشکل آن اقدام نمایند.

دیدار هیات رهبری و مفتشین اداره عالی تفتیش با جلالتماب حامد کرزی رئیس محترم جمهوری

حامد کرزی رئیس جمهور اسلامی افغانستان با هیات اداره عالی تفتیش دیدار نمود. این دیدار که در ارگ ریاست جمهوری برگزار شد، نخست پوهنمل دکتور شریفی رئیس اداره عالی تفتیش از پیشرفتهای مشکلات و پیشنهادات این ادارات یادآوری نمود. ایشان با تشکر از پذیرایی رئیس محترم جمهوری ضمن یادآوری از پیشرفتهای اداره در ده سال پسین خاطر نشان ساخت «اداره عالی تفتیش یک اداره مستقل بوده که امورات مالی هر سه قوه را نظارت و بازرسی میکند» رئیس اداره عالی تفتیش در ادامه ضمن ارایه پیشینه اداره یادآوری نمود با آنکه این اداره فراز و فرودهای بسیاری را به سبب نبود امکانات مادی و مسلکی دیده است، اما بعد از تحولات اخیر و حکومت جدید وضعیت اداره هم از لحاظ مسلکی و آموزش و هم از جهت بازرسی های مربوطه مانند بازرسی قطعیه دولت و بازرسیهای پلاتی، مساعدتهای خارجی و مانند آن پیشرفتهای بسیار خوبی داشته که در طول حیات اداره بی سابقه است. دکتور شریفی با اشاره به دستاوردهای مهم اداره علاوه بر دستاوردهای مربوط به بازرسی صورتهای مالی و حساب قطعیه؛ در زمینه هایی چون آموزش، تفتیش عملکرد، عواید و شاروالیها، کتابخانه، ترانسپورت، تعمیر جدید و ایجاد زونهای اداره عالی تفتیش در ولایات رانیز از دستاوردهای دیگری دانست که اداره توانسته

است در این رابطه یک بار دیگر توجه شود. رئیس اداره عالی تفتیش برای بهبود امورات اداره و به خاطر مبارزه موثر علیه فساد اداری در چوکات این اداره از ایجاد یک مکتب محاسبه خبر داد. در این دیدار تاریخی مشکلات و چالشهایی را که اداره عالی تفتیش در روند کاری خود می بیند هم یادآوری نمود که این مشکلات قرار زیر بوده است:

۱- ترتیب اثر ندادن جدی به نتایج بازرسی های تفتیش از طرف وزارت ها، ادارات مستقل و ولایات. ۲- حضور همزمان چندین مرجع بازرسی مانند: (حارنوالی، اداره مبارزه با فساد، تفتیش داخلی، ریاست امنیت ملی) در یک اداره. ۳- تمام ادارات عالی تفتیش در جهان مستقل از حکومت بوده و دعوت از این نهاد ها جهت اشتراک در سمینارها، کنفرانس ها، ورکشاپ ها، مستقیم و در غیاب وزارت خارجه صورت میگیرد، وزارت خارجه گاهی اسناد اصلی دعوت را از مجرای آن وزارت مطالعه مینماید که طویل بودن این پروسه، بار بار مانع از اشتراک مفتشین در محافل فوق الذکر گردیده است، و از طرف دیگر بودجه کافی هم بمنظور ارتقاء ظرفیت موجود نیست.

۴- نا کافی بودن معاش کارمندان اداره عالی تفتیش، ادارات عالی تفتیش در همه کشورها حقوق بیشتر دریافت میدارند تا از انحرافات، تخطی های احتمالی هنگام اجرای وظیفه جلوگیری بعمل آید. ۵- معلوم نشدن سرنوشت دوسیه های جرمی حارنوالی جمهوری ۱۱ ارسال گردیده و صرف ۹ دوسیه آن بما مواصلت ورزیده و بس

در این ملاقات پیشنهاداتی نیز از سوی دکتور شریفی رئیس عمومی اداره عالی تفتیش؛ ارایه شد که این پیشنهادات قرار ذیل بود:

۱- با سپاس فراوان از نشست امروزی، پیشنهاد میگردد تا همچو نشست ها در هر سال تکرار گردد. ۲- حمایت بیدریغ، قاطع و همیشگی جناب عالی بعنوان فرد اول کشور از اداره عالی تفتیش افغانستان، با توجه به حضور فزینی مفتشین در ادارات مرکزی و ولایاتی کشور، بدون شک نقش حسابدهی و حسابگیری را بمقیاس کشور ارتقاء بخشیده و در کاهش فساد تأثیر گزار بوده از توسعه و گسترش آن جلوگیری مینماید.

۳- نتایج گزارش بازرسی های مفتشین اداره عالی تفتیش، شامل رهنمایی، سفارش ها و توصیه ها بوده که حسب معیارات ملی و بین المللی و اصول حسابگیری با کمال بیطرفی و صداقت، بملاحظه اسناد و شواهد صورت میگیرد.

پیشنهاد میگردد تا به وزرا، رؤسای ادارات مستقل و والی صاحبان، ستره محکمه، شورای ملی، هدایت بفرمایند تا به نتایج یافته های ما ترتیب اثر داده و به سفارش ها و رهنمایی های ما که مبتنی بر اصول و مقررات مالی کشور صورت میگیرد جدا توجه و از تکرار اشتباهات جلوگیری نمایند.

۴- بخاطر جلوگیری از حضور همزمان گروپ های مختلف در ادارات کشور پیشنهاد میگردد تا هر اداره اجراءات خود را بر بنیاد قانون که حدود و ثغور وظایف و صلاحیت و اهداف شانرا تعیین نموده، عیار ساخته و در صورت بروز مشکل و یا تداخل کاری میتوان بحل آن از طریق جلسه قضایی هفته وار که تحت ریاست جناب عالی تدویر می یابد، در هماهنگی با نهاد های ذیربط اقدام کرد.

۵- بالوسيله پیشنهاد میگردد تا به لوی حارنوالی ج.ا.ا، هدایت بفرمایند تا سرنوشت دوسیه های جرمی ارسال شده من جانب این اداره را هر چه زودتر معلوم و به دوسیه های جرمی که بعدا به آنمقام فرستاده خواهد شد در کوتاه ترین زمان ممکن، از چگونگی اجراءات قاطع شان اداره عالی تفتیش را در جریان قرار دهند.

۶- تعداد منسوبین اداره عالی تفتیش کشور از لحاظ کمی از مرز چهارصد و اند نفری تجاوز نمیکند، اما کیفیت کار آنها بخاطر تأمین شفافیت، حسابگیری و حسابدهی از یکطرف و با مشکلات و توطئه ها و حتی تحدیدات گوناگون از جانب دیگر، از ارزش والای برخوردار است بنا وسیلتا پیشنهاد و صمیمانه تقاضا مینمایم تا افزایش را در حقوق ماهوار منسوبین اداره عالی تفتیش طبق پیشنهاد منظور فرموده منت گذارند.

بعد از شنیدن پیشنهادهای اداره عالی تفتیش، رئیس جمهور کشور گفت: «به وجود آمدن مکتب محاسبه یک اقدام نیک است و خواهد توانست در راستای حکومتداری خوب و از بین بردن فساد اداری نقش بارزی را ایفا کند».

رئیس جمهور:

در دوسال آینده از طرف حکومت در بخش حکومتداری خوب و برای از بین بردن فساد اداری اقدامات همه جانبه صورت خواهد گرفت که در آن در کنار ادارات دیگر نقش اداره عالی تفتیش هم قابل توجه خواهد بود.

سخنرانی دو کتور محمد شریف شریفی، رئیس اداره عالی تفتیش

بسم الله الرحمن الرحيم، جلالتماب
مارشال محمد قسیم فهمیم معاون اول ریاست
جمهوری افغانستان، اعضای محترم ولسی
جرگه و مشرانو جرگه، معین صاحبان عزیز،
دوستان حاضر در این محفل، همکاران
عزیز، خواهران و برادران السلام علیکم و
رحمة الله و برکاته. نخست لازم می بینم
تا تشریف آوری جلالتماب معاون اول
ریاست جمهوری افغانستان را به مناسبت
افتتاح تعمیر جدید اداره و جمع شما دوستان
در محفل امروزی خیر مقدم عرض نمایم.
دوستان عزیز، اداره عالی تفتیش هفتاد سال
قبل تحت عنوان دیوان محاسبات ایجاد شد.
سال ۱۳۲۱ سالی است که نظام وقت بمنظور

گزارشی از محفل افتتاحیه تعمیر جدید اداره عالی تفتیش

اشاره:

اداره عالی تفتیش بعد از تحولات پسین و آغاز حکومت جدید
در افغانستان به اذعان بسیاری از کارشناسان اقتصادی و نمایندگان
مردم در شورای ملی دستاوردهای بی نظیر و بی بدیلی داشته است.
جدا از مسایل و دستاوردهای مربوط به بازرسی صورتهای مالی
مراجع و مانند آن در عرصه های اداری هم صاحب دستاوردهای
غیر قابل چشم پوشی شده است که بی گمان یکی از آنها را می توان اعمار ساختمان جدید این
اداره واقع در دارالامان دانست. این ساختمان با دارا بودن بهترین امکانات نوین اداری در زمره
پیشرو ترین ادارات افغانستان به شمار می رود. اداره عالی تفتیش در جهت افتتاح این تعمیر محفل
تاریخی را با حضور معاون اول ریاست محترم جمهوری مارشال محمد قسیم فهمیم و با قطع نوار از
جانب ایشان و اراکین بلند پایه دولتی در تاریخ ۲۴ جوزا ۱۳۹۱ برگزار کرد. نشریه تفتیش با توجه
به اهمیت این محفل، جریان آنرا به صورت مکمل به نشر می سپارد.

حسابگیری از ادارات توانسته اداره ای را ایجاد
بکند در جنب سایر ادارات افغانستان تا به هدف
بازرسی امور مالی و حسابی نظامها پا به عرصه
وجود بگذارد و از آن تاریخ تا کنون اداره عالی
تفتیش با توجه به طیف رخدادهای کشور ما فراز
و فرودهای زیادی را طی کرده، زمانی استقلالیت
داشته و گاهی هم با غیراستقلالیت کار کرده؛ به
هر حال وظیفه خود را از آن روزهای نخستین تا
به امروز به حسن صورت انجام داده است. اداره
عالی تفتیش مسیر انکشافی خود را فقط وقتی آغاز
می کند که حاکمیت سیاسی جدید در افغانستان
بوجود می آید. با توجه به مراحل حکومت های
موقت، انتقالی و حکومتهای دو دوره انتخابی
اداره عالی تفتیش در توجه به اهداف و وظایفی
که دارد مورد توجه مقام محترم ریاست جمهوری
قرار گرفته و از همان تاریخ به بعد اداره عالی
تفتیش استقلالیت خود را بدست آورده که شامل
استقلالیت مالی و اداری می باشد. اداره عالی
تفتیش شامل سه ارگان یعنی قوه اجرائیه، قوه
قضائیه، قوه مقننه و پارلمان بوده، بلکه یک اداره
کاملاً مستقل در تفاهم با ادارات، تحت هدایت
مستقیم مقام محترم ریاست جمهوری تا کنون
ایفای وظیفه می نماید. هدف و وظیفه اداره عالی
تفتیش فقط و فقط تحکیم شفافیت در ادارات
افغانستان است؛ از طریق انجام بازرسی های پلانی
در تمام ادارات و واحدهای بودجوی در مرکز و
ولایات. این اداره بر اساس پلان خود سالانه در
حدود یک هزار مرجع را در مرکز و ولایات مورد
بازرسی خود قرار میدهد. نتایج بازرسی ها و یافته
های خود را ضمن گزارش مبسوط توحیدی هر
شش ماه بعد به مقام محترم ریاست جمهوری و
ولسی جرگه شورای ملی تقدیم می نماید. یکی
از وظایف عمده و اساسی اداره عالی تفتیش همانا
بازرسی حساب قطعی دولت است که شما عزیزان
شاهد هستید که گزارش امسال اداره عالی تفتیش
به ولسی جرگه افغانستان سبب شد که این گزارش
غوغا و دغدغه زیادی را برپا بکند و حتی وزرای
محترم ما، تقریباً اکثریت وزرای ما توسط اعضای
محترم ولسی جرگه و مشرانو جرگه به چندین بار
دعوت شدند و از آنها در مورد عدم مصرف بودجه
انکشافی و سایر موارد پرسان صورت گرفت. این
خود نمایانگر اهمیت اداره عالی تفتیش را به عنوان
عالی ترین نهاد بازرسی کننده امور مالی و حسابی
به مقیاس کشور نشان میدهد. در پهلوی بازرسی
های داخلی اداره عالی تفتیش با توجه به تحولات

جدید با تفاهم با بانک جهانی، پروژه های بانک
جهانی را؛ آن پروژه هایی را که از طرف وزارت
محترم مالیه پولشان به مصرف می رسد سالانه
حدود ۳۰ تا ۵۰ پروژه بانک جهانی را هم مورد
بازرسی قرار می دهد و نتایج بازرسی های خود
را به مراجع ذیربط و مربوط اعلام می دارد. اداره
عالی تفتیش امور بازرسی های خود را فقط با ۴۳۵
نفر منسوب خود که در ترکیب ۱۳ ریاست و ۶
آمریت با تحت راهنمایی ۲ معاون و یک رئیس
عمومی به پیش می برد. این اداره بخاطر ارتقای
ظرفیت خود با بالا بردن سطح بازرسی ها مطابق با
اقتضانات امروزی پیوسته تلاش کرده تا آموزش
را که یک اصل اساسی در ارتقای ظرفیت ادارات
محسوب می شود هرگز فراموش نکند. در حدود
۲ هزار و چند صد مفتش ما در طی سال های
متمادی آموزش های مختلف حرفوی و IT و
انگلیسی را فرا گرفته اند و این سلسله آموزش
ها چه در داخل کشور و چه در خارج کشور
ادامه دارد. بازرسی های اداره عالی تفتیش طی
ده سال گذشته کاملاً مطابق به معیارهای جامعه
جهانی بوده، بی طرفی و دور بودن و عاری بودن
از ملحوظات سیاسی تمام یافته های خود را بکار
برده و این یکی از وجایب و مکلفیت های این
اداره است که تا زمانی که این اداره در جنب سایر
ادارات افغانستان باقی بماند و باقی است بازرسی
های خود را بر بنیاد اسناد، شواهد و یافته های خود
ارائه بکند. بدون از اینکه از یافته های خود استفاده
سیاسی نماید. گذشت ده ساله اجراءات اداره عالی
تفتیش بیانگر این مدعای ماست. این اداره به
مقیاس همان رقمی که از یک محبوبیت نسبی در
بین نهادهای افغانستان را بهره ور است، عضویت
نهادهای انتوسای، اسوسای و اکوسای بین المللی
را داشته همواره اعضای این اداره در نشست های
مختلفی اشتراک می کنند و تبادل افکار می کنند
و از چگونگی تجارب کشورهای پیشرفته در
قسمت رفع نواقص و کاهش مشکلات در ادارات
افغانستان استفاده می کنند.

یکی دیگر از وظایف این اداره با وجود از
اینکه اداره ای نیست که وظایف اصلی اش را
مبارزه با فساد اداری تشکیل بدهد، ولی به عنوان
نهاد ممد کشفی با ارگانهایی که در این راستا
مبارزه می کنند در طول ده سال گذشته از هیچ
گونه فعالیت در این راستا دریغ نورزیده و تا کنون
بیش از دو صد دوسیه جرمی را که در جریان
کارهایش با آن مواجه شده دوسیه اش را با عناصر

دو کتور شریفی:

در سالهای گذشته
ما در حدود بالاتر از
۳۰ هزار مرتبه ادارات
مختلف افغانستان را
راهنمایی کردیم،
سفارش دادیم و توصیه
کردیم.
بیش از پنج هزار
میلیون عوایدی را که
در موارد مختلف بیرون
نویسی کرده بود به
خزینة دولت وارد شده
و بالاتر از همین مقدار
را تصفیه حساب کرده
است. دوسیه هایی را
که به اداره محترم
سارنوالی فرستادیم
حجمشان بالاتر از یک
هزار میلیارد می شود
که در آنجا صورت
گرفته است. کار دیگری
را که این اداره انجام
داده ایجاد زون های
ولایتی اش است که ما
توانستیم کار مقدماتی
زون نگرهار را به پایان
برسانیم

مرتب اش ترتیب کرده و به اداره محترم لوی سارنوالی فرستاده است.

گزارش های ما به مقام محترم ریاست جمهوری و پارلمان کشور ارائه می شود. می خواهم به طور فشرده دستاوردهایی را که این اداره طی سالهای گذشته به آنها نائل آمده خدمت شما به عرض برسانم؛ در سالهای گذشته ما در حدود بالاتر از ۳۰ هزار مرتبه ادارات مختلف افغانستان را راهنمایی کردیم، سفارش دادیم و توصیه کردیم. بخاطر بهبود آوردن و شفافیت، حسابدگی و حسابگیری در ادارات.

اداره عالی تفتیش در ضمن یافته های خود بالاتر از پنج هزار میلیون عوایدی را که لااقل بیرون نویسی هایی را که در موارد مختلف بیرون نویسی کرده بود به خزینه دولت وارد کرده و بالاتر از همین مقدار را تصفیه حساب کرده. دوسیه هایی را که به اداره محترم سارنوالی فرستادیم حجمشان بالاتر از یک هزار میلیارد می شود که در آنجا صورت گرفته. کار دیگری را که این اداره انجام داده ایجاد زون های ولایتی اش است که ما توانستیم کار مقدماتی زون ننگرهار را به پایان برسانیم و قرار است که در مزارشرف هم هرچه زودتر بتوانیم به این هدف خود نائل بیاییم. چیز دیگری که می تواند از دستاوردهای این اداره در طی سال های متمادی محسوب شود که مناسبتی که امروز جمع آوری ما هم به همان خاطر است ایجاد همین تعمیر جدید است. تعمیر

جدید اداره عالی تفتیش که بر اثر مواظبت و توجه همیشگی مقام محترم ریاست جمهوری بالخصوص شخص رئیس صاحب جمهور که همواره در تمویل بودجه اش ما را کمک کرده قابل قدر است که از ایشان تشکر می کنیم. این تعمیر در حدود ۷۵۰۰ متر مربع ساحه را احتوا کرده و در پنج منزل با یک تحکوی بزرگ، شامل اتاق های بزرگ، اتاق های کنفرانس و اتاق های آموزش و اتاق طعام برای مفتشین می باشد. همچنان اتاق IT یک اتاق بسیار خوبی است که نیازمندی های این اداره به عنوان یک اداره عالی در آن مرفوع ساخته میشود. عمده ترین چیزی که ما در این اداره خود داریم، کتابخانه بسیار بزرگی است که در منزل پنجم قرار گرفته که در حدود پنج هزار جلد کتاب ظرفیت اش است. مقدار بودجه مصرف شده در این اداره از آغاز تا انجام در حدود ۱۸۹ میلیون افغانی را احتوا می کند. پرنسپ اداره عالی تفتیش با توجه به مؤثریت، اقتصادیت و مفیدیت مصرف هزینه ها و داشتن چنین یک تعمیر، کار بسیار خوب و در خور تحسین است. این تعمیر بالای ۱۱۴ اتاق دارد که نیازمندی اداره ما را کلاً مرفوع می سازد. وقتی ما توقع داریم از منسویین ما که خوبتر کار بکنند، باید زمینه های آرامش را برای آنها مساعد بسازیم تا آنها بتوانند در فضای آرام با امکانات دست داشته هرچه خوبتر در فضای آرام امور مربوط را به حسن صورت به پیش ببرند. دوستان عزیز

سخنرانی مارشال محمدقسیم فهیم معاون اول ریاست محترم جمهوری

حضار گرامی دانشمندان محترم منسوبین اداره کنترل و تفتیش اعضای پارلمان معین صاحبان و اهل مطبوعات که در این جا تشریف دارید خاصاً رئیس صاحب عمومی دکتور شریفی السلام علیکم و رحمت الله و برکاته .

همه ما و شما می دانیم که انسان یک موجود اجتماعی است و این موجود اجتماعی باید در اجتماع زندگی کند در اجتماعی که در آن جای حق کار و حق کارگر و حق هر انسان مشخص باشد و همه انسان ها به خاطر رسیدن به رشد و کمال جامعه مسولیت دارند که وظیفه خود را انجام دهند. مخصوصاً وقتی که گفتیم انسان موجود اجتماعی است یک قرار داد و یا قانون ضرورت است که در اجتماع پیاده شود یک نظام یک مجموعه به نام حکومت و یا دولت ضرورت است که این قرار داد و این قانون را همراه انسان ها تحت کنترل داشته باشد، خودسریها و یا قانون جنگل که هر کس زور داشته از امتیازات زندگی برخوردار باشد و کسی که عاجز بود باید ظلم بکشد به این خاطر است که در جامعه بشری از ابتدا تا به امروز سه نوعی نظام تجربه شده است یکی نظام دیکتاتوری؛ نظام حاکمیت یک فرد با جامعه و یکی نظام دموکراسی است که حاکمیت مردم از طرف مردم انتخاب شود و بالای مردم حکومت بکند و حق قضاوت و حکومت کردن را داشته باشد و سوم نظام جمهوری است و یا نظام حزبی که حاکمیت یک حزب و یا یک گروه بالای یک جامعه در نظام دیکتاتوری

ثابت شده در جهان که اراده یک فرد بالای یک جامعه نتیجه مثبت نداده است و همیشه جامعه بارکش آن نظام حاکم می باشد و هیچ کس استفاده از حقوق جایز خود ندارد و نظام گروهی نظامی است که اراده یک حزب بالای جامعه تطبیق می گردد ما و شما در افغانستان هر دو نظام را تجربه کردیم و نتایج تلخش را دیدیم هم نظام حکومت مطلق العنان و حکومت های خانوادگی وهم حاکمیت های گروهی که گروپ هایی آمدند در افغانستان خواستند آرمان ها و برنامه های حزبی خود را در جامعه پیاده کنند که این جامعه قطعاً به خواست های آنها مطابقت نداشت و مردم رنج و زحمت زیادی کشیدند. نظامی که امروز در دنیا مودل است و نتیجه مثبت داده نظام دموکراسی است نظام که توسط مردم انتخاب می شود و به اراده مردم و مشوره های مردم حکومت میکند و یک نظام یا بیالانس در بین قوه سه گانه که حکومت می کند، وجود دارد و بازپرس و تفتیش و کنترل و رسیدن به حق مردم وجود دارد و امروز در دنیا نتیجه مثبت داده، خوشبختانه در افغانستان بعد از کشمکش های زیاد در مملکت ما و شما از ده سال به این طرف یک نظام پیاده شد که همه چیز این مملکت از بین رفته بود نه در سطح اداری و نه در بخش نظامی نه در بخش امنیتی و نه در بخش تعلیم و تربیه و نه در بخش اجتماعی و سیاسی مردم افغانستان چیزی باقی نماند توسط جنگ ها، توسط گروه گرابی ها حقوق مردم ما پایمال شد بدبختی هایی در افغانستان آمد که منجر به فرار مغزها و منجر فرار استعدادها در افغانستان شد. تا اینکه دنیا در این جا توجه کرد توجه دنیا در افغانستان به معنای این است که امروز جامعه انسانی به مثابه یک خانواده است و حالات و شرایطی در اینجا آمد که سبب شد ما یک زمینه در مملکت به وجود بیاوریم و همه مردم افغانستان در اینجا جمع شوند و یک نظام قابل قبول و یک نظام اتفاقی را مردم افغانستان به وجود بیاورند. همه به یک صدا در مجلس بن اعلان کردند که دیگر جنگ در افغانستان بس است و به طرف ساختن نظام میرویم و این یک حرکت بسیار مهم و اساسی و یک تغییر کیفی و جدی در قضیه افغانستان که در طول تاریخ افغانستان تصمیم مردم افغانستان در مجلس بن

یک تصمیم سرنوشت ساز و تاریخی بود و مردم در کشور ما احساس راحتی و آزادی کردند که حداقل زنده هستند و زندگی می کنند و حکومت موقت در افغانستان به وجود آمد و وظایف که به حکومت مربوط بود انجام داد و دولت انتقالی در افغانستان به جود آمد ادارات افغانستان دوباره احیا و فعال شد و زندگی مردم افغانستان دوباره احترام پیدا کرد و مردم افغانستان به یک امیدواری به طرف رشد و سعادت خود قدم برداشتند در عرصه های مختلف یک تغییر جدید و یک آغاز نو شروع شد، مخصوصاً تصویب قانون اساسی در افغانستان توسط این قانون نظام دموکراسی به وجود آمد یک حرکت موازی در بین قوای سه گانه شروع شد انتخابات صورت گرفت پارلمان به وجود آمد، توسط این قانون نظام دموکراسی در کشور به وجود آمد و قوای قضائیه تشکیل شد. بدون شک کمبودی هایی در مملکت بوده؛ سوالات، انتقادات، آزادی بیان، اینها همه عواملی هستند که باید نظام ها و حکومت ها را کنترل نمایند. کمبودی های زیادی وجود دارد و سوالاتی زیادی پیش هر کس است که ما کی هستیم و به کجا حرکت می کنیم ما و شما دو مشکل داریم؛ یکی این که جدیداً به کار شروع کردیم نابلد هستیم و از همه مهمتر اینکه برای پیشرفت و پیشبرد یک جامعه، اقتصاد قوی لازم است که ما نداریم. مثلاً در کشورهایی که تازه از جنگ خلاص شده اند و برنامه های بسیار بزرگی را با بودجه های کلان آغاز کرده اند. این یکی از مشکلات عمده ماست. دوم اینجا جامعه جهانی حضور دارند. بیش از ۵۰ کشور حضور مستقیم و غیر مستقیم دارند. چه از لحاظ نظامی و یا روابط سیاسی اینها کشور هایی هستند که هر کدام شان به نظر خودشان به خیر مردم افغانستان کار می کنند. تجاربی که در کشور های خودشان مفید واقع شده فکر می کنند این تجارب در اینجا هم مفید خواهد بود. در حالیکه دانشمند نظامی در بخش کار های نظامی می گوید که هر نظامی گر که بدون در نظر داشت مطالعه و خصلت منطقه دیگر بخواهد در آنجا تطبیقات کند به ناکامی می انجامد.

در شرایط امروزی گپ استعمار و استثمارگری و اشغال خارجی از بین رفته

مارشال محمد قسیم فهمیم:

**شما منسوبین اداره
کنترول و تفتیش در طی
ده سال گذشته زحمات
زیادی کشیده اید و
کارهای زیادی کرده
اید، کار شما قابل قدر
است. وقتی اداره عالی
تفتیش حساب قطعیه دولت
به حساب سال و نواقص
و دستاوردها وقتی را به
رئیس جمهور توضیح می
دهد، ما خوب می توانیم
درک کنیم که شما چه
مقدار کار میکنید و چه
طور زحمت می کشید.
واقعا کارهای تان قابل
قدر است و در تاریخ
افغانستان فراموش نمیشود.**

شویم که ما به طرف سعادت و خیر میرویم در کشور ما به وجود آید. شما منسوبین اداره کنترول و تفتیش در همین طی ده سال که بود زحمات زیادی کشیده اید و کارهای زیادی کرده اید کار شما قابل قدر است. وقتی اداره عالی تفتیش حساب قطعیه دولت به حساب سال و نواقص و دستاوردها وقتی به رئیس جمهور توضیح می کند ما خوب می توانیم درک کنیم که شما چه مقدار کار می کنید و چه طور زحمت می کشید. واقعا کارهای تان قابل قدر است و در تاریخ افغانستان فراموش نمی شود.

به این ما و شما هیچ وقت توقع نداشته باشیم که در کارها، ما را انتقاد کنند و یک روز سرد، روزی دیگر گرم شویم. نه فقط تصمیم ما این باشد که من یک انسان مسئول و با رسالت هستم. در همین بخش که من بودیم استعداد من را خداوند داده و تا اخیر زندگی من با همین روش پیش میروم دلش که کسی از من خفه شد یا خوشحال من مسولیت خود را انجام میدهم من مسولیت خود را انجام میدهم در پایان کار من فقط سرفرازی و عزت نصیب شما میخواهم.

به خاطر چی خفه است، میگوید شما که رفتید در دولت ما چی شدیم؟ ما میگویم برادر عزیز دولت خورد است یک تعداد محدود میتواند در دولت باشد با یک مشخصاتش ولی آنها آزرده هستند. همین آزرده گی و بی تفاوتی مجاهدین سبب شده که فضای امنیتی ۵۰ فیصد عواملش بی تفاوتی مجاهدین است که آنها نقش دارند؛ ولی خود را بی تفاوت گرفتن که ما در دولت نقش نداریم. یکبار مسولیت ما اینست مبارزه با فساد چه وقت می شود، ما باید برنامه های خود را بسازیم روشهای را بسازیم که مردم ذهن شان آماده شوند و آنها را کاملا عیار بکنیم بعد آنها را کنترول و تفتیش نماییم و جلوگیری نماییم. بعد دیگری که ما در افغانستان باید تلاش کنیم. عبارت از ایجاد زیربنای صلح و امنیت است و آوردن فضای مطمئن در افغانستان است. در جامعه ای که صلح و امنیت و آرامش نباشد در آن همه چیز بریاد می شود. در افغانستان یک نیاز مبرم و جدی است که در این مورد ما کار کنیم و این مسولیت و رسالت ما است و نظام حکومت خوب آوردن صلح و پیاده کردن عدالت است.

ما و شما می توانیم یک تشکیل بسازیم که در آن عدالت به هر کس تا به مامور پایین رتبه. آوردن عدالت هم مسولیت دولت است که کار بکند و صلح بکند کسانی که ناراض هستند استعمال مخالفین می شود روش هایی را ما باید پیش بگیریم که در کشور ما صلح بیاید. این ضرورت است اگر هیچ کس به صلح آماده نشود تا آخرین لحظه این وظیفه ماست که تلاش نماییم تا در جامعه ما صلح، امنیت و آرامش بیاید، وقتی صلح باشد می توانیم کارهای اداری را در فضای خوب به پیش ببریم و اگر صلح نباشد ما نمی توانیم آرزوهای خود را که ساختن اداره است به پیش ببریم و در هر دو مورد باید موازی و مساوی و مساویانه تلاش نماییم. روزی خداوند (ج) بخواهد به نتیجه که مملکت ما مطمئن و آرام باشد. و اعتماد مردم به نسبت به یکدیگر باشد و از لحاظ اداره و نظام شفاف و روشن و نظامی که مطمئن

ایجاد شده به تجربه که ما از دنیا می گیریم و وضعیت که فعلا است با تضمین و گرانتهای که دنیای امروز به افغانستان گرفته اند و افغانستان را کمک مالی می کند و از طرف دیگر افغانستان اولین بار است که معدن های خود را استخراج می کند بلاخره آهسته آهسته اقتصاد افغانستان به طرف خود کفایی می رود و افغانستان سر پای خود استاده شود. امروز که افغانستان نیازمند کمک های دنیا است روزی برسد که افغانستان در قطار کشور های که به کشور های فقیر و نیازمند کمک می کند قرار گیرد، که این آرزوی هر فرد این جامعه است. در شرایط فعلی ما و شما در دو عرصه مختلف موازی باید پیش برویم یک ساختن اداره و بالا بردن نظام و سیستم و مبارزه با فساد مبارزه با رشوت که باید انجام دهیم. مشکل ما و شما این است که ما به سیستم کلاسیک و بروکراسی مانده ایم. دنیا سیستم های اداری شان پیش رفته، تکنالوجی شان پیش رفته ما هم تلاش می کنیم که آهسته آهسته به سطح آنها برسیم مشکل ما این است که مثلا من یک نماینده مجاهدین هستم هر قومندان مجاهد هر کسی که حتی ریشش سفید است یعنی انرژی کار هیچ ندارد ولی خفه است؛

است، همه می خواهند به سهم خویش در افغانستان کار مفید انجام دهد. اما با شرایط سنتی، فرهنگی، سطح دانش و برداشت ما، تشویش هایی که در گذشته مردم ما از آن نتیجه خراب گرفته اینها عواملی هستند که ما و شما را در یک تشویش و سر در گمی قرار میدهد. به هر حال حکومت و نظام دموکراسی و انتخابی در افغانستان کار می کند و همه شما از این نظام هستید همه ما و شما معتقد هستیم که کارهای زیادی صورت گرفته ولی کار های است که باید انجام دهیم کشورهای که به مدارج عالی زندگی خود رسیده اند آنها بیشتر از ما و شما تلاش می کنند به خاطر که زندگی بهتر داشته باشد ما باید اکتفا به این نکنیم که همه چیز را ساخته ایم باید تلاش نماییم که هر کس در دوران خود دموکراسی به همین خاطر است در یک دوره مجموعه استعداد های خود را به کار بیندازد این کشتی را به پیش ببرد و باز یک مجموعه دیگر جدید به اندیشه جدید و فکر جدید و برنامه جدید می آید بسیار تلخ است تجاری که ما و شما پشت سر گذاشتانیم هر گروهی در سطح دولت امد مطابق میل خود خواست که اداره بسازد ما امیدوار هستیم که این فضای که

کتابخانه و آرشیو مطبوعات اداره عالی تفتیش

کورس آموزشی کمپیوتر

کورس آموزشی مسلکی تفتیش

سالون طعام خانه

تالار جلسات هیات رهبری

سالون ملاقات های اداره عالی تفتیش

تالار اجتماعات اداره عالی تفتیش

سیف الدین سیحون تحلیل گر مسایل اقتصادی و استاد دانشکده اقتصاد دانشگاه کابل است. وی لیسانس خود را در همین رشته به دست آورده و هم اکنون کاندید دکتورای اقتصاد و علوم سیاسی از دانشگاه ملی تاجیکستان است. با ایشان در محل دفترکاریشان در دانشکده اقتصاد راجع به بودجه، مشکلات و چالشهای نظام بودجه و بودجه ریزی در افغانستان به گفتگو نشستیم آنچه را می خوانید حاصل گفتگوی ما با این استاد دانشگاه است.

نظام بودجه در افغانستان

سیف الدین سیحون؛ استاد دانشکده اقتصاد دانشگاه کابل

بعد از جنجال‌های فراوان بودجه ملی ۱۳۹۱ در مجلس تصویب شد اولاً نظر پارلمان در رابطه به بودجه چه اندازه کارشناسانه بود و ثانیاً در تهیه و تدوین این بودجه چه میزان از نظریه استادان دانشگاه و صاحب نظران اقتصادی استفاده شده است؟

البته در قسمت دیدگاه های که ولسی جرگه در مورد بودجه بحث و اظهار نظر میکردند، به فکر من در بودجه یک مقدار کمی و کاستی داشت و نمایندگان محترم مجلس از درک یک مساله دیگر عاجز بودند و آن اینکه بودجه عادی و یا توسعهی افغانستان متاسفانه منابع شان بسیار محدود بود و دیدگاه ها و تقاضای آنها جابه جایی تغییرات در ستونهای مختلف بودجه بود. از آنجایی که سقف بودجه یک حد معین بود نمایندگان مردم می خواستند یک مقدار تعدیل در بعضی نقاط و ستون های مختلف بودجه بیاورند که به عقیده من از کل بودجه چیزی را از یاد و یا کم نمی کرد. حال آنکه نگاه ما به بودجه یک نگاه یست که در کل هم توازن سکتوری، بخشی و هم توازن منطقه داشته باشد که متاسفانه در افغانستان بنابر محدودیت اختصاص وجوه که عمدتاً بر مبنای کمک های خارجی اختصاص می یابد دولت و نهاد های تطبیق کننده بودجه این صلاحیت و این توانایی مالی را ندارند که بودجه متعادل و نظر به نیاز و ضرورت افغانستان اختصاص دهند. دیدگاه های پارلمان هم به نظر من در آن موارد دقیق بود یعنی می گفتند که بخش های اجتماعی بودجه کم اختصاص یافته به طور مثال دستگاه ها و مراجع که مصرف بیش از حد دارد باید توجه صورت گیرد که نباید مصارف دفتر ریاست جمهوری بود که در حدود ۷۰ و یا ۸۰ میلیون دالر به مصرف می رساند، هم چنین عدم توازن منطقوی بودجه، که آنها ادعا داشتند که توازن ندارد ولی توازن منطقوی به عقیده من منطق اش دقیق نیست به این معنا که بودجه افغانستان به اساس مناطق اختصاص نمی یابد بودجه به اساس سکتور ها اختصاص پیدا می کند ولایات مختلف هم نظریه ظرفیت ها و توانایی های اقتصادی شان در قدرت و جذب بودجه متفاوت هستند به این معنی که هر ولایت از نگاه منابع زیر زمینی، نفت و گاز، منابع معدنی، منابع آبی و بنادر از هم

تفاوت دارد، که از این بابت ما روی توازن منطقوی اگر کاملاً وجوه اختصاصی را بودجه را اختصاص دهیم به این معنا که ما باید از این توسعه و استخراج منابع دست برداریم اما یک دلیل و نقطه قابل بحث در دیدگاه اعضای پارلمان وجود داشت که میشد بیشتر روی آن توجه می کردند، آن این بود که آنان باید در بخش های اجتماعی، بخش معارف، صحت عامه، جاده سازی روستایی و خدمات اجتماعی بحث می کردند که در همچو موارد باید بودجه متوازن می بود، اما بعضی مشکلات و نواقص بودجه در پارلمان تبارز یافت که وکلای آن پافشاری نکردند و بلاخره بدون اینکه تعدیل لازم در این نقاط به وجود بیاید تمکین کردند که بدون تعدیل لازم و بدون پافشاری روی خواست های شان بلاخره بودجه را به تصویب رساندند.

در مورد تخصیصی بودن بودجه، به فکر من تا حدودی بودجه افغانستان یک بودجه از نظر شکلی با توجه به همان اختصاص وجوه که بودجه افغانستان دارد، بودجه از نظر کارشناسی دقیق تهیه گردیده، به این مفهوم که بودجه متناسب به وضع اقتصادی و اجتماعی افغانستان و با توجه به فهم و درک پارلمان یک مقدار تخصصی است به این معنا که بودجه را با یک مقدار تحلیل و تفصیل و با جزئیات مطرح کردند که باید یک مقدار خلاصه تر به پارلمان ارایه میشد، ولی بودجه در کلیت با ارقام و اعداد و جزئیات و با فیصدی ها ارائه می گردد که به عقیده من یک مقدار خسته کن بود برای نماینده پارلمان اما در این جای شک نیست که مقامات افغانستان و کسانی که بودجه را طرح می کنند اشخاص متخصص و با تجربه هستند، شما پروسجر را می دانید که اول وزارت های مربوطه نیازها و ضروریات بودجوی شان را هم از نظر عادی و هم از نظر توسعهی به شورای وزیران مطرح می کنند بعداً کمیسیون بودجه وزارت مالیه آنها را تنظیم و توحید می کنند که از این بابت افغانستان ظرفیت لازم را برای ترتیب بودجه دارد به دلیلی که این کادر به وزارت مالیه شکل گرفته به نظر من از نظر فورم و از نظر شکل صرف نظر از عیب ها و نواقص که بودجه بیشتر غیر اختیاری، عدم عدالت مداری، عدم توجه به توسعه اجتماعی، محافظه کارانه و با نگاهی پروژه ویی اختصاصی پیدا

کرده بود از جمله کاستی های ساختار بودجه افغانستان را تشکیل میداد، از این بابت مبنای کارشناسی بودجه به عقیده من دقیق است. در بعضی موارد جزئی استادان وارد نیستند ولی برخی وزارت خانه ها دیدگاه های دارد که نقاط نظر و بعضی مسایل شان را شریک می کنند در سیاست های کلی و عمومی بودجه بیشتر به کمک متخصصین اقتصادی که بیشتر فارغین فاکولته اقتصاد است تهیه می شود از این بابت نقش وزارت اقتصاد چه به شکل مستقیم و یا غیر مستقیم در تهیه بودجه موثر است چون هم از نظر کارشناسی و هم از نظر تخصصی بیشتر فارغان اقتصاد هستند.

نظام بودجه ریزی افغانستان چه اندازه بر اساس معیار های جهانی نظام بودجه استوار است؟

فعلاً یک استراتژی وجود دارد به نام استراتژی توسعه ملی و یا استراتژی ملی انکشافی اما من یقین دارم که وقتی آن استراتژی را شما مقایسه نماید بودجه افغانستان در سال ۲۰۱۱ و ۱۳۹۱ به بیش از یازده میلیارد دالراست حالا که ما چهار میلیارد دالر اینجا مصرف می کنیم به این معنا که یک انحراف بسیار در حقیقت ۵۰ و ۶۰ درصدی در استراتژی های که اینها مطرح می کند، بودجه انحراف دارد به این معنی که استراتژی ها و برنامه های مصوب کنفرانس های بین المللی چیزی دیگری است و بودجه افغانستان چیزی دیگر از این بابت هیچ نوع برنامه خاص و استراتژی خاصی که مبنای بودجه بر آن اساس استوار باشد متاسفانه در افغانستان وجود ندارد، یعنی یک برنامه اتخاذ می شود و گرفته می شود وجوه آن تعهد می شود وجوه مالی آن بدون آنکه اجرایی شود باز یک برنامه دیگری گرفته می شود از این بابت در افغانستان به صراحت بگویم که یک برنامه پذیرفته شده جامع اقتصادی که مبنای آن را استراتژی دراز مدت اقتصادی و اختصاص وجوه بر مبنای ستون های آن باشد شکل نگرفته است. کنفرانس های که در خارج کشور گرفته می شود و وعده کمک مالی داده می شود ولی عملی و تحقق نمی یابد، اینها سیاست ها و استراتژی هایی است که در مقاطع مختلف از یک سیاست به سیاست دیگر پرش صورت می گیرد و بدون اینکه اینها نهادینه شود و بیشتر به طرف استراتژی های اجرایی تبدیل شود، پرش

صورت میگیرد. از این بابت افغانستان مدام در معرض به اصطلاح کنفرانس ها و در معرض کمک های جامعه بین المللی است که از این کمک ها بیشتر جامعه بین المللی مستفید میشود، ما یک برنامه پنج ساله تصویب شده و اجرایی متاسفانه نداریم. یک سلسله ارمان ها و اهداف داریم که این اهداف و ارمان ها به شکل کل مطرح می شود بدون اینکه برای آن عوامل و منابع اختصاص پیدا کند، امکانات مالی و اجرایی آن مشخص شود؛ از این بابت ما بودجه بدون برنامه داریم.

به نظر شما چه معایب و نواقص متوجه بودجه سال ۱۳۹۱ است، طرح و پیشنهاد شما در راستای بهبود بودجه چیست؟

خوب اولاً باید بودجه همانطوری که تذکر دادم باید بر مبنای یک استراتژی باشد و بودجه بیشتر یک مقدار هم ارگان های نظارتی بودجوی یعنی صرف نظر از تهیه بودجه به یک نهاد تطبیق کننده و نظارتی بودجوی باید توجه صورت گیرد که همیشه از کاهش و از مصرف نشدن بودجه توسعهی نظارت کند. که در برخی وزارت خانه ها ۱۳ در صد و در بعضی وزارت خانه ها در حدود ۵۰ و ۴۰ در صد از این بابت عدم فرهنگ کاری و بی توجهی و به اصطلاح پروژه سازی در این بودجه به عقیده من و دیگر نقص تخنیکی و نامتوازن بودن بودجه در بخش های خدمات اساسی و اجتماعی اشتغال نازایی و همچنین از نظر امکانات و توزیع نابرابر درآمد ها طور مثال در بودجه عادی برای معلولین و یا کارمندان دولتی وجوهی که اختصاص پیدا کرده بسیار ناچیز است که این قطعاً کار و فرهنگ کار و شکل کار دینامیک را و ارتقای ظرفیت های کاری و توانمند سازی کارمندان برای کار موثر جوابگو نیست.

به نظر من مشکلات دیگری که بودجه افغانستان دارد بودجه خارجی است که در حقیقت وجوه اختصاص یافته را که خارجی ها به نام بودجه غیر اختیاری میگویند بسیار تشکیل میدهد. مثلاً جامعه بین المللی وجوه را به بودجه توسعهی افغانستان اختصاص میدهد و آنها به میل و خواست خود شان مطرح می کند و دولت افغانستان حق ندارد که این بودجه را به اشکال و نیازمندی خود آنها مصرف نماید به عقیده من محلویت بودجه در مورد زیر ساخت

ها است که بودجه افغانستان تا اکنون نتوانسته، اختصاص های را در نظر بگیرد تا به بخش های که زمینه های اشتغال زایی و زیر ساختی را تامین و توسعه دهد. بحثی دیگری عدم اختصاص بودجه به سرمایه گذاری و ظرفیت های نیروی انسانی است هیچ توجه برای اینکه منابع انسانی افغانستان در حقیقت قادر شوند در دراز مدت توانایی مدیریت و ظرفیت سازی مدیریتی پیدا کند توجه نشده یعنی در حقیقت تحصیلات عالی و همچنین بخش های تخصصی که بتواند ظرفیت های مدیریتی کلان را ایجاد کنند و دیگر اینکه نگاه بسیار محافظه کارانه یعنی دید پروژه وی به پروژه ها دارند منظور که دید توسعه وی و دید توزیع و دید اقتصادی و توسعه گرایی در این بودجه کم انعکاس پیدا کرده البته ناتوانی زیادتر وابسته است به مقدار کل بودجه است که افغانستان کمترین بودجه کشور های جهان را تشکیل میدهد یعنی دو میلیارد دالر برای تمام زیر ساخت های یک کشور ویران شده اختصاص پیدا کرده و آنرا هم دولت و نهاد های بیرونی به مردم افغانستان طوری ذهنیت را القا کرده که در اینجا ظرفیت وجود ندارد به همین دلیل یک وجوه بسیار اندک را اختصاص میدهد که یک میلیارد پنجمصد میلیون سال گذشته و امسال دو میلیارد دالر بودجه توسعه وی برای کل زیر ساخت های کشور در نظر گرفته شده است که به نظر من این یک حداقل اختصاص است یعنی کمترین بودجه برای پیشرفت اقتصادی افغانستان و از طرف دیگر طوری اختصاص پیدا کرده که دولت ظرفیت برای تطبیق اش را هم نداشته باشد. به عقیده من یک مقدار خارجی ها و کمک کنند ها هم در مورد عدم مصرف بودجه و ناتوان نشان دادن دستگاه اجرائیه ما نقش دارد که به تصویب نرساندن بودجه و همچنین عدم پروژه سازی به موقع اینها از چالش های جدی بودجه افغانستان است.

اداره عالی تفتیش به عنوان بازرسی کننده مالی و حسابی ادارات تا چه اندازه می تواند در

راستای مصارف درست بودجه و توسعه سیستم مالی کشور ممد واقع شود؟

به فکر من بزرگترین مساله بخش نظارت دقیق و دایمی از بودجه و پیشرفت آن است البته در اینجا باید دو بخش را تفکیک نمایم یکی اداره محترم عالی تفتیش وقتی تفتیش می کند زیاتر تلاش می نماید تا انحراف از فعالیت های نورمال و معیاری قانونی را نظارت کند اما به فکر من یک نظارت دیگری هم ضروری است که آن نظارت کاری است و بیشتر مطرح است نظارت کاری هم در پهلوی نظارت اجرائی و عدم انحراف از قانون و بازرسی انحرافی قانونی در افغانستان یک نیاز است که باید موجود باشد تا تمامی نارسایی بودجه کشور را که شامل پیشرفت بودجه، کاری بودجه بر مبنای پالیسی های اجرایی، اختصاص وجوه بودجه برای زیرساخت ها، عدم تطبیق پروژه ها، رهایی این بودجه توسط قرار دادی ها و عدم تطبیق پروژه ها است.

من به صراحت می گویم که وزارت مالیه با توانایی های مدیرتی نمی تواند در تمام کشور بودجه توسعه وی را نظارت نمایند، ضعف ما در نبود یک نهاد کل نظارتی، کار کردی و عملیاتی است. البته تفتیش در حقیقت دقیقاً عملکرد و کار کرد بودجه عادی و توسعه وی را بر مبنای واقعیت های انجام شده آنرا ارزیابی می کنند منظور که تفتیش قبلی نمی کنند. به طور مثال در جریان کار فعالیت ها را ارزیابی نمی کنند و اینها بعد از ختم کار ارزیابی می کنند و تخطی ها را ارزیابی می کنند و به فکر من این جنبه به قوت خودش از نظر حقوقی و قانونی وجود دارد که تخطی ها انحرافی ها و دشواری های که وجود دارد و از نظر برنامه تصویب شده، آنچه که در عمل انجام یافته و آنچه که بلاخره محاسبه آن دقیقاً در ادارات دولتی ثبت و درج نشده باید ارزیابی گردد و صورت بگیرد، اما به باور من برای تطبیق اجرایی و اجرا کردن پروژه یک نهاد نظارتی و قانونی که بیشتر وظایف دایمی آن اداره باشد نیاز است. کمیته بودجه وزارت مالیه این صلاحیت و توان ندارد که یک پروژه را در دور دست ترین ولایات افغانستان از عدم تطبیق و مشکلات و دشواری های آن را بررسی نماید از این بابت باید یک تفکیک وظایف بین نهاد دولتی به وجود بیاید

سیف الدین سیحون:
نظارت کاری هم در پهلوی نظارت اجرائی و عدم انحراف از قانون و بازرسی انحرافی قانونی در افغانستان یک نیاز است که باید موجود باشد تا تمامی نارسایی بودجه کشور را که شامل پیشرفت بودجه، کاری بودجه بر مبنای پالیسی های اجرایی، اختصاص وجوه بودجه برای زیرساخت ها، عدم تطبیق پروژه ها، رهایی این بودجه توسط قرار دادی ها و عدم تطبیق پروژه ها است.

و وزارت اقتصاد کمافی السابق به حیث تطبیق کننده و نظارت کننده بودجه انکشافی باشد ولی اداره کنترل و تفتیش شورای وزیران یک اداره است که از نظر حقوقی این وظیفه دایمی تفتیش را به عهده دارد که هم بودجه عادی و هم بودجه انکشافی را از نظر اختصاص وجوه و از نظر کار کرد، نارسایی ها، مبنای غیر قانونی و قانونی را نظارت می کند اما اساس پیشرفت و عدم پیشرفت کار بر مبنای برنامه یک نهاد دیگری باید نظارت نماید تا کارموثر و یک نظارت دقیق از برنامه صورت بگیرد تا اکنون یک نهاد که نظارت دقیقاً رادر بخش توسعه وی و بخش پیشرفت نظارتی پروژه ها انجام دهد وجود ندارد.

۱. تاسود پارلمان خارنه ددولت د مصارفو په څرنگوالی کې څرنگه وینئ؟ ستاسو په نظر دغه څارنه څرنگه کولی شي د دولت په مالی کړنوکی دروئوالی سبب شي؟

ستاسوپه ځواب کې باید ووایم چې اصلاً پارلمان په همدې موخه جوړشوی، د پارلمان دجوړولو بنسټ اوفلسفه دمالي چارو، مالي لگښتونو، اومالي عوایدو څارنه اوکنترول ده .

دتل په څیرکله چې حکومتونه مطابق دعوایدواولگښتونوبودیجه جوړوي اویاله اصلی مصرف څخه بودیجه زیاته مصرفوي نوهمددا پارلمانونه دي ترڅودبودیجه اولگښتونوڅخه یوسم براورداوڅارنه وکړي، هرڅومره چې پارلمان له بودیجه اولگښتونوڅخه په سمه توگه څارنه وکړي، هغومره به دناوره گتواخستونکو اوفساد مخه ونیول شي، همدارنگه حکومتونه هم پوهیږي چې دوی ترڅارنې لاندې دي، اوڅوک شته چې له دوي څخه پوښتنه وکړي، نوڅکه خپله بودیجه په سمه توگه په مصرف رسوي.

اوکه چېرې دغه څارنه ضعیفه وي هغومره به حکومتونه سواستفاده کوي اوبودیجه ښایې مطابق دتخصیص شوي پلان په مصرف ونه رسیږي، اویا کله کله لږمصرف شي چې په پایله کې زیان ملت اوولس ته رسیږي.

۲. پارلمان په ځانگړې توگه د مالی او بودجی کمیسیون د بودجې دنه مصرفولوپه برخه کې د ادارو په عادی او پرختیایي ځانگړو کې څه اقدامات سرته رسولې؟ ولی ستاسو څارنې د وزارتونو په سم مصرف کې ښې اغیزی ندی لرلي؟

ښاغلي شنکی زهین کړوخیل خپلې لوړې زده کړې دطب په پوهنځي کې سرته رسولي دي. د حقوق او سیاسی علومو پوهنځی یې په ورستیوکې سرته رسولی ده. هغه د ولسی جرگې په دواړه دوروکې د ولسی جرگې د مالي او بودیجې د کمیسیون غړې په توگه دنده ترسره کوي.

د تفتیش د درې میاشتنې خپرونې کارکونکو د بودیجې په اړه یې له هغې سره مرکه کړې چې لوستلوته یې ستاسو پام را اړو.

په ولسی جرگه کې دمالي اوبودیجې دکمیسیون غړې

ښاغلي شنکی زهین کړوخیل سرهمرکه

زه باید پدې باندې اعتراف وکړم چې اصلا پارلمان په ټوليزه توگه په تيره دوره کې اوپه اوسينې دوره کې څومره يې چې دڅارنې څانگه بايد پياوړې اوځواکمنه وای نده، ستونځه داده چې اصلاً دبودیچې څخه په سمه توگه څارنه کول یومهارت اوورتیا غواړي، په ځینو وکیلانو کې ښایې دغه ورتیا شتون ونه لري.

اوله بلې خواپه نوره نړۍ کې دپارلمان لپاره داسې ادارې شتون لري چې دورتیا په لوړولو کې، داسنادوپه راټولولو او شننه کې یې دپارلمان سره مرسته کوي. له بده مرغه داغنا نستان په پارلمان کې دغه شی مرستندویه دبودیچې متخصصه اداره موجوده نده اونه هرڅوک متخصص دبودیچې اودهغه له څارنې څخه دي.

له بده مرغه باید ووايم هغوکسانوته چې دنده نه پیداکيږي، هغوي راځي اوپه پارلمان کې د سلاکار په توگه گمارل کيږي اودنده تر سره کوي. بې له کومې کتې په یوکنج کې ناست وي نه کوم وړاندیز لري ، نه کومه نیوکه، نه اعتراض چې دپارلمان غړوسره هیڅ مرسته نشي کیدای. او همدارنگه دپارلمان له ځینو غړوسره هم دغه مهارت نشته. نو یواځنی علت همدا ده چې دپارلمان دڅارنې رول ډیر کمزوری ده .

اکثرآدغه دې څارنې مثله په وخت دې قطیعه کې اويا په اخردکال کې چې ولې دومره بودیچه مصرف شوې اويا نده مصرف شوې، اويا کله چې قطیعه تریخت لاندې نیول کيږي نوهمغه وخت کې وکیل صاحبان خپل اعتراض اوانتقاد لري، اويا هغه فیصدی چې دکنترول اوپلټنې ادارې له خوا اويا دمالیې وزارت له لارې راځي.

په هغه باندې استناد نه کوي اوخپل اعتراض اوانتقاد لري، بیاوزیرصاحب راغواړې چې خپل دلایل وړاندې کړي. چې په هغه وخت کې موضوع دومره وړاندې لاره شي چې کله کله هغه موجد دلیل هم دنه مصرفولو موجود وي، بیاهم وکیل صاحبانوته قابل دقبول نوي ځما په اند په ټولیزه توگه ددولت په کړنو دڅارنې میکانیزم ډیر کمزوری ده.

۳. بودجه په اساس د یوېې برنامې ترکومه حده کولی شی په اداراتوکې د بودیجې په سمه توگه مصرفول کتور واقع شي؟

داجوته ده که یوه مشخصه برنامه اودهغه څخه ده مشخصې لاسته راوړنې لپاره نه وي جوړه شوي ځما په اند دبودیچې لگښت نه افغانستان ته گټه رسولی شي اونه دخلکو په ژوند کې دلیدووریدلون راتلی شي.

بودیجه باید په اساس دیوې برنامې جوړه شي نه په

اساس دپروژې ځکه چې ددغې برنامې موخې،مدت اومشخص تارگیتې یا مثلاً هغه هدف چې لاسته راځي په همغه خاطر باندې برنامې جوړیږي چې هغه ځماپه اند یوښتیز اساسي پروگرام دي اوبودیجه په اساس دیوې برنامې باید وزارتخانې هم دغه ملي برنامې جوړې کړي ، اوبرنامې ځانگړې کړي چې لاسته راوړل هم قابل دیددي تعقیب کولې هم آسان وي .

اوهمدارنگه ښایې مور وکړاشو چې یودونرپدې باندې قانع کړوچې دغه مشخصه برنامه ده. اوددغې موخې په خاطر اودغه لاسته راوړنې لري، ځکه چې په انفرادي شکل باندې په اصطلاح یوسردرگم یا مبهمه پروژې چې اصلاً تطبیق ځایې هم معلوم نه وي اوداسې ځانگړې لاسته راوړنې به هم ونه لري فکړکوم دابه دپیسوزیان وي.

بودیجه په اساس دیوې برنامې دابهترین مکانیزم ده، هم درغونې، هم دې څارنې، اوهم دلایسته راوړنې لپاره.

۴. څرنگه چې پوهیږئ دپلټنې ادارې داسې فعالیتونو څخه یوه د دولت مالی پلټل(بازرسی) دي. دغه پلټل څومره کولی شي دولت سره دبودیچې په سمه توگه مصرفولوکې مرسته وکړي اوتاسو ددغې ادارې ونده په دغه مورد کې ترکومه حد اړینه بولئ؟

زه فکړکوم چې دکنترول اوپلټنې اداره یوه مهمه اوپه زړه پورې اداره ده اوهیلمنده یم چې ددې ادارې کړنې نورې هم کړندی شي. حتی ځما په اند باندې کومې دتفتیش نورې ادارې چې شتون لري هغه ټولې باید مدغم شي اویوه پیاوړې اداره جوړه شي، ځکه چې په هرځای کې ځانگړې ادارې جوړې شوي اوصلاحتونه یې سره معلوم نه وي، صلاحیتونه یې سره گډشوي وي، که چیرې همدغه اداره پیاوړې شي اوپه اخرکې یوڅه واک هم ورکړی شي په دغه اوسیني حالت کې هم یوه مهمه اداره ده.

کم ازکم دبودیچې اومصارفوتحلیلي رپوتونه پارلمان ته اورئیس صاحب جمهورته وړاندې کوي. یعنې یوتصویر ورکول کيږي چې هغه تخصیصات کوم ول، سرغړونې کومې دي، مصارف کوم دي، دبودیچې څخه نقص شوې څه شی دي، زیاتی چاکړی اوبلاخره یوه مرجع شته چې دبودیچې یوتحلیلي راپور ولیکي اودهغه په روشنا یې کې ریس صاحب جمهور، اوپارلمان وکړای شي فشار راوړي یا څه اقدامات ترسره کړي نودا یومهمه اداره ده باید نوره هم پیاوړې شي اوهغه نورې مختلیفې ادارې له مینځه لاړې شي او یوه اداره با صلاحیته اداره جوړه شي دابه ډیره ښه وي.

بودجه ریزی در افغانستان

مقدمه

در این بحث بودجه و نقش دولت در تعیین، اجرای بودجه، انواع بودجه و در صورت کل تمام جزئیات که به نحوی به بودجه و بودجه سازی ارتباط دارد، مورد بحث قرار خواهد گرفت. چکیده و جزوه این بحث در فصل نامه تفتیش در فصل های جداگانه زیور چاپ خواهد یافت، تا باشد استفاده از آن صورت گیرد. جای نهایت خرسندی خواهد بود که اگر اهل دانش و فن این رشته با ابراز نظر در تصحیح و اضافات منت گذارند.

آدم اسمیت اندیشمند (قرن هفدهم میلادی) معتقد بود که دولت نباید فعالیت های اقتصادی خود را گسترش دهد و دولت باید در قسمت حفظ امنیت و به بحث های امنیتی بپردازد. که این مفهوم در سیر تحول تاریخی آن، بنام دولت ژاندارم معنی پیدا کرد. اما با گذشت زمان مفهوم ژاندارمی دولت نیز تغییر نموده و دولت رفاه اجتماعی جایگزین آن شد.

هر چند توسعه و پیشرفت در بخش های گوناگون آن بالاخص بخش های اقتصادی،

مدیون برنامه ریزی عملیات دولت در قالب بودجه است. و بودجه علاوه بر نقش های سیاسی و اقتصادی نقش حساس و مهمی را در برنامه ریزی به لحاظ سهمی که دارد؛ نیز عهده دار میباشد. میتوان گفت «بودجه انعکاس دهنده ی انواع برنامه ریزی های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بوده، که دولت به اجرای تعهدات خویش به آن پای بند میباشد».

امروزه بودجه صرف نظر از جنبه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به علت گستردگی و پیچیدگی طرح برنامه های بودجه، جنبه های تخنیککی بودجه که شامل انواع برنامه ریزی فصلی و غیر فصلی و استفاده از انواع مدل های کمی، احصائیوی، ریاضی و انواع نرم افزارهای کمپیوتری که برای تصمیم گیری استفاده میشود، از اهمیت خاصی برخوردار است که بدون سعی، تلاش و آموزش حرفه ای بودجه و بودجه سازی استفاده موثر و مفید از آن ممکن نمی باشد.

از آنجایی که بودجه و بودجه ریزی در بخش های متخلف اعم از عمومی و خصوصی مطرح بوده و یکی از راهکارهای رسیدن به اهداف و پلان های از قبل تعیین شده میباشد. با توجه به بحث های اقتصادی که از دیر زمانی به اینطرف جریان دارد، ترتیب بودجه و بودجه سازی دولت نسبت به بخش خصوصی از ضوابط و قواعد مختلفی برخوردار بوده و ایجاب می نماید تا نقش دولت را در قبال ترتیب بودجه مورد بحث و ارزیابی قرار دهیم.

۱- نقش دولت در اقتصاد

یکی از موارد عمده در بحث اقتصاد؛ نقش

وحید الله پویا
قسمت اول

با انتشار عقاید اقتصاددان مشهور «جان مینارد کینز»، نقش دولتها در حفظ توازن معادلات اقتصادی اجتناب ناپذیر تلقی میگردد وی با انتشار کتاب معروفش ۱۹۳۶ میلادی عدم مداخله دولتها را در اقتصاد بصورت کل رد کرد.

قرار داشت. که از نظر استفاده از حقوق بشری از امتیازات اندکی برخوردار بودند و در مقیاس بهره وری اندکی بالاتر از برده ها بودند.

بر عکس خان بزرگ و یا فیودال بزرگ از تمام امتیازات زندگی و بهره وری از امکانات مادی و معنوی که بالوسيله اقشار پائین جامعه ماحاصل زندگی خویش قرار دادند و یا به عباره دیگر تمام امتیازاتی که از طریق رعایا بدست می آمد، ملک مطلق خویش میدانست و هر گونه حق تصرف در آن را داشتند.

بنا بر اصول غیر قابل انکار طبیعت که هر مفکوره و مفاهیم اجتماعی نقیض خود را در درون خود رشد میدهد، مفکوره شهرنشینی (بورژوا) آرام آرام از درون نظام فیودالی قد بر افراشت و هر روز بیش از پیش نیرو میگرفت. این در حالی است که اکثر فیودلها به منظور تامین منافع بیشتر خود مصروف جنگها و دامن زدن به نا آرامی های بی اساس بودند که در نتیجه منابع هنگفت از نقدینگی آنها به مصرف رسیده و به استقرار دست یازیدند. نکته قابل تامل این است که فیودال های بزرگ دولت را از خود میدانستند ولی در زمان بورژوا پارلمان در مرکز ثقل همه سیاست های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی قرار گرفت و دولت مکلف به حفظ توازن مالیاتی و توزیع عادلانه عایدات ملی تلقی میگردد، بنابراین اهمیت دولت، بیشتر فزونی گرفت.

با توجه به موارد فوق بصورت مؤثر میتوان اهمیت دولت را در سه مورد ذیل تقسیم بندی کرد.

- ۱- دولت واحد، و یا شخصیتی است که نظام بودجه را پذیرفته است.
- ۲- دولت از لحاظ حجم، بزرگترین بودجه های تنظیمی است و گاه گاهی هم بودجه دولت پیچیدتر از سایر بودجه ها محسوب میشود.
- ۳- محدودیت دولت در هنگام اجرای بودجه اصولاً بیشتر از افراد و موسسات است و اجرای آن تابع مقررات و قوانین دقیق تر و سختگیرانه میباشد. با در نظر داشت موارد فوق امتیاز همگانی در جوامع به لحاظ داشتن امنیت باعث شده که ضرورت عرض اندام نمودن دولتها بیش از پیش احساس گردد. که بالتبع وظایف دولت در قبال تنظیم امور سیاست اقتصادی، در کنار سایر مسایل دیگر از قبیل سیاست اجتماعی، فرهنگی و غیره دامنه وسیع تری پیدا نماید.

این موضوع را «آدم اسمیت»، «ریکار دو» و «ژان باتیست سه» از عمده ترین اقتصاددانان کلاسیک که بجز در محدوده ای کوچکی از فعالیت های اقتصادی، دولت را از هر گونه مداخله در بازار و سازوکار آن منع میکردند نیز تذکر داده است.

۱- حمایت از جان اتباع یک جامعه از دشمنان احتمالی از طریق نیروی نظامی.

۲- ایجاد نظم و اعمال قانون و جلوگیری از تجاوز افراد به حقوق یکدیگر با برقراری قوانین لازمه، دادگاهها و تاسیس مراجع انتظامی.

۳- فراهم آوری کالاها و خدمات عمومی، که فراهم آوری این نوع کالاها از توان و صلاحیت هیچ نوع افراد میسر نیست.

تحولات اجتماعی و سیاسی و هم چنین گذشت، زمان سست پایه بودن عقاید اقتصاد دانان کلاسیک ها نشان داد.

سالهای بحران ۱۹۲۳ میلادی و پایان جنگ جهانی دوم ۱۹۴۵ دو عامل مهم نقطه عطف در تغییر و تحول رشته های علم اقتصاد و سیاست به شما می آید. با انتشار عقاید اقتصاددان مشهور «جان مینارد کینز»، نقش دولتها در حفظ توازن معادلات اقتصادی اجتناب ناپذیر تلقی میگردد وی با انتشار کتاب معروفش ۱۹۳۶ میلادی عدم مداخله دولتها را در اقتصاد بصورت کل رد کرد. بدین معنی که بخش خصوصی مجزا از دولت، علاقه و رغبتی به سرمایه گذاری به دلایل ذیل در بخش عمومی ندارد:

- ۱- متراکم نبودن سرمایه.
- ۲- عدم وجود امنیت اقتصادی، و خطرات ممکن است برای آنها پیش آید.
- ۳- پائین بودن نرخ سود.
- ۴- طولانی بودن آغاز بهره وری طرحهای سرمایه زیربنایی.
- ۵- امکان بدست آوردن از کارهای غیر تولیدی مانند واسطه گری....

منابع تمویل عمومی و بودجه

بخشی از علم اقتصاد که با که با تشخیص و ارزیابی ابزارها و اثرات سیاستهای مالی دولت سرو کار دارد مالیه عمومی گفته میشود (سعیدی پرویز ۱۳۸۸/۱۷۵).

در بحث مالیه عمومی سعی میشود اثرات سیاستهای مالیاتی دولت و نیز مصارف دولت که بر روی اقتصاد افراد و موسسات و بطور کلی

تاثیر این دو عامل (درآمد و مصارفات عمومی) بر روی اقتصاد ملی مورد ارزیابی، تحلیل و تجزیه قرار میگردد.

ریچاد ماسگریف سه وظیفه اصلی و اساسی مالیه عمومی را بیان میکند.

اگر موارد بالا مد نظر گرفته شود، سه وظیفه اساسی و کلی به عهده دولت ها گذاشته شده است.

۱- وظیفه تخصیص منابع

۲- وظیفه توزیع درآمد و ثروت

۳- وظیفه تثبیت اقتصادی

- نقش تخصیصی

این نقش فرایندی است طی آن استفاده از کلیه منابع و امکانات جهت تولید کالاها و خدمات عمومی تعیین میگردد و یا به عباره دیگر تقسیم منابع تولید بین کالاها و خدمات دولتی یا خصوصی « کالاها و خدمات اجتماعی» و یا عمومی را تخصیص منابع می گویند. از آنجایی که حدود و وظایف نقش عمومی و خصوصی در هر کشوری تابعی از سیاست های آن کشور است به منظور تشخیص کالاها و خدمات عمومی و خصوصی باید به ماهیت تولیدات این هر دو بخش بپردازند. بنابراین ملاک تشخیص کالاها و بخش عمومی و خصوصی را در ویژگی های این دو بخش باید جستجو کرد.

الف- کالاهای بخش خصوصی تاثیری خارجی چندانی ندارند، در حالی که کالاهای بخش عمومی در اقتصاد تاثیر خارجی قابل ملاحظه ای دارد. احداث سرکها، شاهراه ها، بندهای آب برای تولید برق و پالایشگاه های نفت و غیره.

ب- کالاهای بخش عمومی قابلیت فروش و تقسیم آن چنانی را برای خریداران ندارد.

ج- بخش خصوصی همیشه بدنبال بیشترین سود و در کوتاه مدت میباشد. درحالیکه بخش عمومی برای دستیابی به اهداف سیاسی و اجتماعی خود به فکر سود آتی نیست و بیشتر قبول خطر میکند.

- نقش توزیع ثروت و درآمد

در اقتصاد، بازار اشتغال و تثبیت بخودی خود قابل تامین نیست مگر اینکه با هدایات لازمه دولت و اتخاذ سیاست مالی مناسب برای تامین آن اقدام شود. سیاست های معقول دولت باید طوری تنظیم شود که هدفهای اقتصادی مانند اشتغال کامل، درجه عقلانیت ثبات قیمت ها، توازن در حساب های بین المللی و رشد اقتصادی قابل قبولی را تامین نماید.

- نقش تثبیت منابع

استفاده از سیاست بودجه به عنوان ابزاری برای حفظ توازن اشتغال در سطحی بالا، و هم چنان حفظ ثبات سطح عمومی قیمت ها با نرخ مناسب با درجه ای از معقولیت برای رشد، و اثرات آن بر بیلاتس تجارت در تحت حیطه نقش تثبیت منابع قرار میگردد.

با توجه به مطالب بالا زمانی وظیفه دولت محدود بوده، و در امور اقتصادی مداخله نمی نمود که بالتبع مصارف و هزینه های دولتی نیز خیلی مختصر بوده و بودجه کشورها نیز بصورت مختصر ترتیب میشد و بودجه سال آینده کشور با اندکی تغیر با توجه به اطلاعات، آمار و ارقام از سال قبل تعیین میگردد. بودجه ترتیب شده بصورت ساده در حقیقت نشان دهنده پیش بینی درآمد و مصارف آینده می باشد. «و یا سند دخل و خرج دولت تلقی میگردد».

واژه شناسی بودجه

مفهوم بودجه از آغاز پیدایش تاکنون تغییر و

تحول زیادی یافته است. از این دریافت تعریف جامعی که در بر گیرنده تمام مفاهیم آن در دوره های گذشته و زمان حال باشد کار دشواری است. در اینجا کوشش به عمل می آید تا تعاریفی که از بودجه وجود دارد پرداخته شود.

در گذشته فرانسویان کلمه بوجت را به معنی کیف یا کیسه چرمی کوچک به کار می برده اند، این واژه برای اولین بار در انگلستان برای کیف کوچک حاوی مهر وزارت مالیه آن کشور و سپس نام کیف گردید که صورت دریافته و پرداختهای کشور را در آن می نهادند.

کلمه بوجت فرانسوی اندک اندک انگلیسی شد و به صورت «بجت» درآمد. این واژه در اواخر قرن هجده هم بعد از جنگهای استقلال طلبی امریکا (۱۷۷۵-۱۷۸۳) میلادی به امریکا و بعد از انقلاب کبیر فرانسه در سال (۱۷۸۰) به آن کشور صادر گردید. و سپس با همان شکل انگلیسی به فرانسه بازگشت و با گویش فرانسوی «بودجه» مرسوم شد.

تعاریف بودجه:

همان طوری که قبلاً نیز یادآوری شد، بودجه در سیر تکوینی خویش همواره تعاریف مختلفی از خود برای دانشمندان بروز داده است. چنانچه « بودجه کل کشور برنامه مالی دولت است که برای یک سال بودجوی تهیه و حاوی پیش بینی درآمد و سایر منابع تامین اعتبار و برآورد مصارف و هزینه ها برای انجام عملیاتی است که منجر به دستیابی به اهداف قانونی و سیاست های از قبل تعیین شده میشود. و یا تصویر فردای سازمان باید امروز با دقت زیاد و کارشناسانه ترسیم شود. این آینده نگری را برنامه ریزی و تبدیل برنامه ها به زبان پول را بودجه می نامیم.

معرفی اداره تفتیش نیپال

سیستم سیاسی

- جمهوری دیموکراتیک نماینده پارلمانی که در آن رئیس جمهور توسط پارلمان انتخاب میشود و صدر اعظم رئیس دولت میباشد.
- یک سیستم چند حزبی

نام اداره

اداره ریاست عمومی تفتیش نیپال

آمر اداره

رئیس عمومی تفتیش

قیمومیت

- اداره تفتیش توسط قانون اساسی ایجاد گردید
- مقررات ذیل اداره تفتیش را مستقل میسازد:
- طرز العمل ویژه برای استخدام
- طرز العمل ویژه برای برطرفی
- استقلالیت در تصمیم گیری پیرامون اهداف، روش و پلان تفتیش
- جوابگو به قوه مقننه

استخدام رئیس عمومی تفتیش (AG)

- رئیس عمومی تفتیش منجانب نماینده قوه مقننه توصیه / معرفی میشود.
- رئیس عمومی تفتیش باید بعد از استماعیه

تائیدی کمیته پارلمانی استخدام گردد.

- مدت کاری رئیس عمومی تفتیش از تاریخ تقرر شش سال میباشد.
- رئیس عمومی تفتیش باید برای دوره بعدی شش ساله واجد شرایط باشد
- رئیس عمومی تفتیش در سن شصت و پنج سالگی تقاعد مینماید.
- رئیس عمومی تفتیش صرف بر حسب خلاف رفتاری، عدم اهلیت و یا بی کفایتی برطرف میشود. تصمیم مجلس / شورای ملی در رابطه به برطرفی رئیس عمومی تفتیش با حد اقل دوی بر سه رای اعضای پارلمان انجام مییابد.

وظایف

- حسابات محکمه عالی، مقننه - پارلمان، کمیسیون تحقیقات سو استفاده از صلاحیت، رئیس عمومی تفتیش، کمیسیون خدمات عامه، کمیسیون انتخابات، کمیسیون ملی حقوق بشر، اداره لوی حارنوالی، و سایر ادارات تقنینی، قوای نظامی نیپال و پولیس نظامی و یا پولیس نیپال، و همچنان سایر ادارات دولتی و محکمه توسط اداره کنترل و تفتیش در مطابقت با قوانین تحت نظارت قرار میگیرند.
- رئیس عمومی تفتیش در رابطه به مقررری مفتشین که نظارت موسساتی را به عهده دارند که ۵۰٪ سهم و دارائی دولت است، مشوره داده میشود.
- همچنان رئیس عمومی تفتیش رهنمود های اساسی لازمه را جهت اجرای تفتیش همچو ادارات صادر مینماید.
- رئیس عمومی تفتیش در متابعت با قانون اساسی نیپال و قوانین موجوده، رهنمود ها ادارات مربوطه دولتی، و شرکتهای که کاملاً و اساساً ملکیت دولت نیپال باشند، وقت به وقت حسابات شانرا تنظیم و بطور منظم نگهداری میکنند

هدف و میتود تفتیش

- رئیس عمومی تفتیش، تفتیش نهائی را در رابطه به فعالیت های مالی و سایر فعالیت های ادارات و موسسات دولتی در حیطه نظارت خویش خواه بطور مفصل باشد یا مختصر اجرا مینماید.
- رئیس عمومی تفتیش در صورت ضرورت میتواند در جریان دوره تفتیش از صلاحیت های خود در حصه وضعیت اجراءات پروژه های که به مصرف دولت نیپال صورت میگیرد استفاده کرده و اسناد مربوط به حساب را بررسی نماید.
- رئیس عمومی تفتیش با در نظر داشت ترتیب، صرفه جویی، مفیدیت، موثریت و تناسب حسابات را تفتیش میکند

کارمندان

- کارمندان و مامورین جهت معاونت به رئیس عمومی تفتیش وقت به وقت منجانب دولت نیپال مقرر میگردند. تعداد چنین کارمندان بدون منظوری رئیس عمومی کنترل و تفتیش کاهش نمیابد.
- یک مجموع / کادر از کارمندان بشکل جداگانه در دفتر رئیس عمومی ترکیب میگردند. شرایط استخدام و شرایط سایر خدمات کارمندان و مامورین شامل این مجموع / کادر در یک مقررره در پرتو قانون تفتیش تفصیل داده میشود.
- رئیس عمومی صلاحیت دارد تا هر متخصص را در عرصه تفتیش استخدام و یا در صورت لزوم دید تحت یک قرار داد با مزد مناسب مقرر نماید.

بودجه

- مصارف مربوط به معاش و امتیازات رئیس عمومی تفتیش از وجوه ذخیره / سرمایه ذخیره تادیه شده و هر سال ضرورت به منظوری پارلمان ندارد.

دسترسی به معلومات / اطلاعات

- رئیس عمومی تفتیش باید تمام اوقات به اسناد مربوط به حسابات که به مقصد آن فعالیت صورت میگیرد دسترسی داشته باشد.
- مستلزم ساختن قرار دادی های دولتی جهت آماده ساختن اسناد و یا مدارک مربوط به قرارداد که در تصرف وی پنداشته میشود.

راپور دهی

- رئیس عمومی تفتیش باید یک راپور سالانه از اجراءات خود را به صدر اعظم تسلیم نماید، و صدر اعظم باید چنین گزارشات را قبل از مجلس مقننه پارلمان تقدیم نماید

روابط بین تفتیش داخلی و خارجی

- روابط ادارات خزائین تحت اثر ریاست عمومی مراقب حسابات وزارت مالیه تفتیش داخلی تمام وزارت خانه های دولتی، ادارات و دفاتر را انجام میدهد.
- دفاتر / ادارات خزائین گزارشات تفتیش داخلی را ترتیب و صورت های مالی ادارات را تائید و به رئیس عمومی کنترل و تفتیش، وزارت مالیه، وزارت خانه های ذیربط و ریاست ها ارسال مینماید. بین تفتیش داخلی و خارجی

اسلامي ټولنه ولې له خپلې تگلارې څخه شاته پاتې ده؟

قاضی عبدالله اخندزاده

که چېرې مور او تاسو دخپل پخواني تاريخ پانوته څيرشونووبه گورو چې داسلامي امت تېرشوی حالت او چارو ته چې داوسني حالت او کړنوسره لازيات تفاوت او توپير لري.

زموږ تېرشوي زمانه دا وایې چې لدې امت څخه د شرق او غرب امپراتورۍ په لرزان او ويره کې وه او خپل ارزښت او هویت يې له لاسه ورکړی وو او الله جل جلاله فرمایې: «ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم...»

الله تعالی سرنوشت دهیڅ قوم ته تغیره ورکوي مگر هغه وخت چې د وي خپل ځانوته تغیر ورکړي نو څکه داوسني اسلامي امت لارښود او سردارانو داسلامي اصولو او معیاراتو څخه ووتل او د شیطان او د پردیو په لمسونه یې ځانونه دهغوي په لاره اعیار کړل او دخپل باهمت او غیورامت کامیاي او ویاړونه یې هیرکړل، او په خپل لاسونو یې هغه په لاس راوړی برم او ویاړونه یې په اوبوکې لاهو کړل.

اوس ویلی شو چې داسلامي امت داوسنی وروسته والی اوشا ته پاتې کیدو علت او عوامل چې مونږې بیگاه اوسباگورودرسول الله صلی الله علیه وسلم ددی وینا: «سن لم یهتّم بامرالمسلمین فلیس سنا» څوک چې دمسلمانانو په چارواو حالاتواهتمام اوتوجه نه کوي نوله هغوي څخه ندي. په دې اساس مور دمسلمانانو دخلف او ورستوالی علت او عوامل بیانوو.

اول: کله چې اسلامي خلافت ددشمنانو لخوا ړنگ شوکله منصب چې داسلام دلمرڅرک په نړۍ ولگیده اوتورې تیارې رنګرې اوپه ټولنه کې محبت ورورگوي پیداکړه. اودانصب له

ابوبکرالصدیق څخه حضرت عمر بن الخطاب اوهمدارنگه له یوخلیفه څخه بل خلیفه ته نقل کیده اوهغه اصول او قوانین تطبیق کیدل کوم چې اسلام غوښتل. نوله دې جهته داسلام دشمنان دې نتیجې ته ورسیدل چې ترڅوداخلافت له مینځه نوی تللی هیڅ کله به اسلامي امت ضعیف محوه اونابود نشي اوپه همدې فکرشول چې داسلامي خلافت په ضدېپه رنگارنگ دسیسې راپورته کړی چې دمسلمانانو دنفاق او بې باورۍ سبب وگرځیدې چې بلاخره اسلامي خلافت ړنگ اوله مینځه یوړ.

دوهم: داسلام دشمنانو حکومت کول یې له دین څخه جلا کړل زموږ د موجوده ستونځواو کړاوونو یومهم علت له نظام او حکومت څخه ددین جلا والی اوبیلتون دی کله چې اسلامي تعلیمات اوشری قوانین له ټولنې څخه لرې کړل شول، او پرځای یې د بشر جوړشوي قوانین رامینځ ته شول نو حتمي خبره ده چې دغه امت په بده ورځ اخته کیږي. داڅکه چې دانسان کتې مصالح به هغه زات ډیرې ښې پیژني چې دهغه څښتن اومالک او پیداکونکي دی. او که هغه انسان چې بیگا اوسبايې په نظر کې توپيروي نومعلومه خبره ده چې انسان خپل مصالح اوکتې دومره اندازه نشي سمبالولی چې دخپلې ټولنې گټې اوشیکتې پکې وي.

نولازمي خبره ده چې دالله(ج) داحکامو اودستوراتو په وړاندې خپل سر ټیټ کړو، چې حاکم مطلق دی نه دهغه انسان په مقابل کې چې قاصرالعقل اوهم له درک دبعضومسایلو عاجزوي اویا دهغه لپاره اصول او قوانین جوړکړي، اویا ورته وایې چې ددې اصولو او قوانینو په واسطه دستا دژوند لارې حل پیدا کوي اوددنيا اواخرت له مشکلاتو څخه به خلاصیږي. دا هغه ډله ده چې دین له حکومت اوسیاستمداري سره په ټکر کې بولي، او وایې چې حکومت به سیاست کوي اودین په مساجدو کې کیږي اویوله بل سره کوم ارتباط نلري.

بلکه مسلمانان ټولنه وایې چې پادشاهی

اوسلته خاص الله جل جلاله لره ده اویواځې هغه د پریکړې حق لري. د دولت او حکومت څخه ددین بیلتون اوجلاوالی خطرناکه برنامه او کرغیږنه دسیسه ده چې داسلام دشمنانو راپورته کړي ده. داڅکه چې هغوی پدې پوهیږي چې په اسلامي ټولنه کې د قرآن کریم موجودیت اوشتون د دوی لپاره لومړنی دشمن دی ددې لپاره چې خپلې لښکرې را قومنده اورامش کړي.

اوقران کریم چې الهی کتاب دی دمسلمانانوله ټولنې څخه یې لرې وباسې. دتعجب خبره خوداده چې ددشمنانو په لیکوکې یوتعداد مسلمانان په لویدځ اوختیځ کې دي چې دشرقیانو او غریبانو په لمسونه راپورته شوی دي اوددوی په دستوراتو باندې عمل کوي، دیهود او انصار او په قوانینو باندې پریکړې کوي. اودالله جل جلاله اودهغه درسول(ص) په هدایاتو باندې عمل نکوي، اوحتن وایې چې دنني عصر سره سمون نه لري او غواړي چې هغه بدل اوعوض کړي.

چې الله جل جلاله فرما یې: «افغیردین الله ییغون وله اسلم من فی السموات والارض» آیا دهغه خلک « منافقان او ملحدین...» پرته دالله جل جلاله له دین څخه بل لارلټوی او غواړی حال دا چې ټول هغه څه چې په آسمانونو او څمکه کې دي یواځې همدې الله جل جلاله ته غاړه ایښودنکي اوددحکم منونکي دي.

څوک چې دالله جل جلا له حکم او پریکړوته غاړه نږدي، الله جل جلا له په قرآن کریم کې دکافر، ظالم اوفاسق په نومونوسره یادکړي دي.

چې فرمایې: «ومن لم یحکم بما انزل الله فاولیک هم الکافرون» اوهغه څوک چې دالله تعالی په را نازل شوی قانون پریکړې اوحکم نکوي نوهغوي کافران دي.

په بل ایت کې فرمایې: «ومن لم یحکم بما انزل الله فاولئک هم الظالمون» اوهغه څوک چې په هغه څه فیصله ونکړی کوم چې دالله تعالی رالیږي دي نوهمدوي ظالمان دي.

اوپه بل ایت کې فرمایې: «ومن لم یحکم بما انزل الله فاولیک هم الفاسقون» اوهرڅوک چې دالله تعالی شریعت خپل قانون اواصول ونه گرځوي نودغه رنگه خلک فاسقان دي.

له دې آیاتو څخه معلومیږي هر هغه څوک چې دالله(ج) په کتاب باندې عمل او پریکړې اوفیصلې ونه کړي اود بشری ټولنې سیاسی او اجتماعی سرنوشت دتعیین لپارې اصل اوقانون نه بولي نو دالله تعالی اورسول صلی الله علیه وسلم په ضد اومقابل کې راپورته شوي دي. نوهمدغه خلک فاسق، ظالم دي چې په خپل ونفسونو یې ظلم اوناړواکوي. اوهرڅوک چې دظالم سره مل وي اودهغوي سره کمک کوي داسلام له دایرې څخه وتلي دي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایې: «من مشی مع الظالم وهو یعلم انه ظالم فقد خرچ»

دریم: ددشمن او د واقعاتو په وړاندې تیاری اونه چمتوالی دا یوه مهمه قضیه ده چې دمسلمانانو دماټې اوشکست سبب گرځیدلی دی کله چې دمسلمانانو خلافت ددشمنانو لخوا ړنگ شومسلمانانو دناکامي اوانحطاط عوامل په خپلو ځانونو باندې اعتماد اویا ورله لاسه ورکول دي چې باور ورکول دسختواوناور هر ناروغیواومعنوی آفتونو څخه دی کله چې څوک پدې مرض اخته شي حتماً به دنابودې اوفناکیدونکندې ته غورځیږي، هروخت کي چې اسلامی ټولنه کې باور اواعتماد یوپه بل درلود نوکلی شي چې دشمنانو اوواقعاتو په مقابل کې مبارزه اومقاومت ته دوام ورکړی.

مونږ ویلی شو کله چې دافغانستان قهرمان اوغیورمسلمانانود روسانو ابرقدریه مقابل کې راپورته شول هغه ایمانی او وجدانی احساساتو پربنیایي مقاومت او جهاد پیل کړ چې الحمد لله روسان یې مات او دنابودۍ سره یې مخامخ کړل که چېرې دمدادی امکاناتو په لحاظ سری تصورکړي نو دمجاهدینو په لاس کې دومره امکانات نوو مکړدکامیایۍ لومړی شرط په الله جل جلاله ایمان او اعتماد درلودل دي چې الله جل جلاله فرمایې: «یا ایها الذین آمنوا اذا لقیتم فتنه فاشبهوا وذكرو الله کثیرا لعلکم

تفلحون..» ای هغو کسانو چې ایمان راوړی دی کله چې مخامخ شي کوم گرو یاقوم، یا دشمن سره نوثابت قدمه اوسې اوډیرذکر دالله جل جلاله وکړئ ښايې چې تاسو به کامياب اوپه مراد ورسېږئ.

څلورم:له آیاتواواحدیثو څخه درست اخذ اواقبتباس نکول ډیرمسلمانان له دیني اودنیاوي زدکړوڅخه په درسته طریقه برخمن ندي اودا ناپوهي اوله علوموڅخه درست اقتباس نکول یوه لویه تیروتنه ده. چې سری دجهل کندي ته ورغورځوي لازمي خبره ده چې هرسری په خپلو بچیانو باندې درست درس او زدکړې وکړي ترڅودهغه څخه نورخلک هم برخمن شي، اوهم هرڅه چې خلکوته ښائې په هغه پوره باور ولري چې دا واقعت اوربشتوالي دی.

مونږ یومثال وايوکله چې قوانین جوړیدل نودتهیة اوتدارکاتو قانون له نوروملکونوڅخه اقتباس شوی وه مگرددې ټولنې له وضعت اوحالاتو سره یې سمون نه درلود چې ترننه پورې مونږ دا قانون څووارې ترسیم کړی نشو مکر بیا هم سمې لارې ته را نه غۍ.

اوهمدارنگه دتحقیقاتو اونورو سیاسي اوعلمی برخوکې باید درست فکر اوتوجه وشي اودټولنې ټول حالات په نظرکې ونیول شي اوبیا هم له هغه څخه اقتباس وکړو ترڅو خلک دتباهي اونابودۍ خواته لارنشي.

پنځم:نه موجودیت داتحاد اواتفاق په مابین دمسلمانانوکې اوالله جل جلا له فرمایې:«واعتصمو بحبل الله جمیعاولا تفرقوا..» منگولې ولکوئ په رسۍ دالله(ج) «چې قرآن دی» باندې ټول اواختلاف اوبې اتفاقي مکوئ په خپل مابین کې ...

یعنې ټول سره یو ځای شئ اود قرآن کریم اودرسول (ص)په احادیثوباندې عمل وکړئ اوپدې رسۍ باندې ټینکې منگولې ولکوئ اومه یې خوشې کوئ نوهیڅ شیطان اودسیسه ساز به پر تاسو باندې کومه دسیسه اوشر فساد کې تاسې وانجوږي.

شپږم:له دین اوامت مسلمه سره دځینو چارواکوغداري:

دمسلمانانوپه ټولنه کې ځني وکړي دختیځ اولویدځ گودا گیان اوغلامان گرځیدلي دي اودالله جل جلاله اودرسول(ص)ددین په خلاف اخته اومشغول دي،اوله دین سماوی سره جفا اوخیانت اوهم له خپلې ټولنې سره غداري کوي.مونږپدې عقیده لرو چې الله جل جلاله دغسې خلکوته حتماً پدې دنیا کې جزا او هم یې شرموي که چېرې له دې لارې څخه وانه وړي توبه ونه باسي دالله جل جلاله دین ته رجوع ونه کړي چې پدې دین کې عزت وقار اوهم دنیا اوآخرت کامیايي پکې دی چې الله جل جلاله فرمایې:«والله العزه وللمومنین..»

اوهم: له بیت المال څخه ناوړه اوپه اسراف سره استفاده کول پدې هکله رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایې:«ان الیوم عمل ولا حساب وغدّ حساب ولا عمل...» نن ورځ پدې دنیا کې زحمت کړاو او فعالیت دی بې له حساب ورکولو څخه مکرصبا یعنې دقیامت په ورځ حساب او پلټه داعمالو ده چې څه دې

کړي او څرنګه دې کړي چې هرچاته یې اجرورکول کیږي. نوراځې چې هغه څه وکړو چې صبا یې حساب په اسانۍ سره ورکولی شو.په نني حکومت کې دبیت المال څخه په اکثره ادارو کې ناوړه اوبې ځایه مصرف کوي چې هیڅ درد دمسلمان په هغه نه تداوی کیږي. چې ډیرخلک له لوړې څخه مري مگر داداراتو چارواکي دخپل دفاترو په ترتیب اوزیاييې کې مصرف کوي، ځینې خلک دبیت المال څخه په مختلفو بهانو باندې دځان اودوستانو لپاره مصرف کوي چې هیڅ شرعي حق یې په مصرف کې نلري.

اوحتی چارواکي دبیت المال څخه دحزب، تنظیم، اودقوم دپیاورټیا لپاره مصرف کوي. تاسو متوجه شئ چې آخر به عاقبت د دغو چارواکو څه شی وی، اوځنګه به خلکو اوتولنې ته مصدر دخدمت شي. دوی خپلې منافع په اجتماعی منافعباندې ترجع ورکوي.

خلاصه دا چې جواب یې په آینده کې خلکو اوملت ته هم سخت دی اوپه حضوردالله جل جلا له کې هم سخت دی چې دزړې،

زرې حساب دخیراوشرکیږي.

اتم: له غرب او شرق څخه اغیزمن کیدل:ځنی خلک له غرب اویا له شرق څخه دومره متاثر شوي دي چې وایې کاشکې به غربي هیوادوته تللي وای اوهمدایې یوه لویه آرزو اوهیله وي حتی ځینې پدې ویاري چې زه امریکا یا اروپا یا دبل کوم هیواد په سفرتللی وی اودځان لپاریې فخربولي مکرهلته چې دسییوغاښونه برسی کوي اوپه پارک کې یې گرځوی هغه نه یادوي.اوحتی دهغوی دناوړه دودونواورواجونو څخه دفخر په رقم ستاینه کوي اودهغوی څخه تقلید کوي اوحتی نورخلک هم هغوي ته رابولي دمثل په توګه دښځو جامې چې په غرب کې اغوستې وي غواړی چې هغه دلته هم مروج کړي اودتمدن اویپشرفت په نامه یې وچلوي چې ځینې خلک دومره حد ته رسیدلي چې خپل زوی په اسلامي علوموکې امریکا یا کوم بل غربي هیواد ته لیږي اووایې چې په اسلامیاتو کې ماسټري واخلي.دمثال په توګه په پښتوکې ماسټري له روس څخه ځینو خلکو اخیستې ده نوتاوسوفکر وکړې.

نهم: له علماواوو مشرانو څخه لریوالی او بیلتون:

په اسلامي ټولنه کې علماء دانبیاو وارثان دی چې خلکو ته دالله(ج)اودرسول(ص) ددین رسول اودعوت ورکول اوهم ددین احکام په واضح توګه یې ورته بیانوي ترڅوخلک پوشي او بیا عمل ورباندې وکړي.

چې رسول الله(ص) په احادیثو کې راغلي دي:«العلماءورثه الانبیاء» ددین دشمنان پدې پوهیږي ترڅوچې واقعي علماء دمسلمانانو په مینځ کې وي دغه دین اومسلمان ملت ته به هیڅ نوع مشکل او درځ ورته پیدا نشي نودوی له دې جهته خپلې هلې ځلې کوي چې خلک له علماو څخه لرې کړي،او مختلفې دسیسې اودوسیې یې راپورته کړي تر څو دخلکو اعتماد اوباورپه علماوو کم کړي اودجامې څخه یې وباسي.

کله چې علماء دخلکو له مینځ څخه

لرې شي نو دوی په مختلفو طریقو داسلام او مسلمانانو په مابین کې مختلفې دسیسې ایجاد کوي ترڅو دوي په خپلو کې په اختلاف دقیل اوقال کې اخته وي اوهمې باوراواعتماد یو په بل له مینځه لار شي اوهمدا قرآن دی چې الله جل جلاله دُدې په واسطه هغه قومونه چې عمل ورباندې کوي پورته کړي دي اوهغه قومونه چې دقرآن اوسنتو څخه یې لری والی کړی هغه ذلیل کړي دي.

چې دحضرت عمر(رض)څخه روایت دی» قال عمر(رض):امان نییکم صلی الله علیه وسلم قد قال ان الله یرفع بهذا الكتاب اقواماً ویضع به آخرین.»

لسم: له دنیا او شتمنیو سره مینه درلودل اوپه حساب ورکولو نه باورکول: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایې:«من حاسب نفسه ربح و من عقل عهاضد» هغه چاچې له خپل ځان سره محاسبه وکړه چې څه یې کړي اوځنګه یې کړي اود څه لپاره مې کړي نوده ګټه اونفه وکړه اوهغه چا چې له ځان سره حساب ونه کړ اوغفلت او بې پروایې وکړه نوهغه نقص اوتوان وکړ. اوپه بل حدیث شریف کې راځي « حاسب قیل ان تحاسب» دځان سره حساب وکړه مخکې له دې چې له تاسره حساب وشي.

یولسم: داصلاح په نامه فسق اوفساد کول:

منافقینوله مختلفو ډولواو دسیسو څخه دمسلمانانو او اسلامی ټولنې په مقابل کې خپل ناوړه چالونه او دوکو څخه استفاده کړې چې په ظاهره یوڅه اوپه باطن کې بل څه کول چې قرآن کریم کې په مختلفو آیاتوکې دنفاقینوچالونه او دسیسې مسلمان امت ته واضح کړې دي.چې دغونې په شکل یې بیانووچې الله جل جلاله فرمایې:«و من الناس من یقول امانا بالله و یالیوم الآخرو ماهم یمومنین یحذعون الله والذین آمنو و مایخدعون الاانفسهم ومایشعرون»

ژباړه:ځینې له خلقو هغه څوک دي چې وایې ایمان راوړی دی مونږ په الله(ج)اوپه ورستې ورځ «چې دقیامت اوجزا وخت دی «حال داچې دوي مومنان ندي. دوي په خپل

ګمان له الله(ج)سره ټکي کوي اوله هغو کسانو سره چې ایمانې راوړی دی حال داچې دوی ټکي نکوی مکرله خپلوځانونو سره حال داچې شعورنلري یعنې نه پوهیږي چې ضررېې همدوی ته رسیږي.یعنې دوی دزړه له کومي ایمان ندي راوړی، بلکې دمسلمانانو دتیراستلولپاره په ژبه وایې مگر په زړه کې منافق دي او ددوکې اوچل لپاره داکارونه کوي.

دولسم: قومي اونژادي اوحزبي تعصبونه:

مسلمانان چې په هرګوټ دنړۍ کې ژوند کوي یودبل وروردی چې الله جل جلاله فرمایې:«اتماالمومنون اخوة...»اوهمدارنګه الله جل جلاله فرمایې : « یا یهاالذین انا خلقناکم من ذکرو اثنی وجعلناکم شعوبا و قبایل لتعارفوا ان اکرمکم عندالله انقاکم ان الله علم خبیر»

ژباړه:بیشکه پیداکړي مودي ټول اصلاّله یوه سړی(یعنې آدم علیه وسلم څخه) اولومړۍ ښځه«یعنې حواڅخه»اوگرځولی مویې ځانګې ځانګې اوقبیلې قبیلې ددې لپاره چې یوبل وییژی ببشکه چې معززاومکرم له تاسې څخه په نزد الله جل جلاله ډیرمتقي ادب لرونکی ستاسې دی بیشکه چې الله جل جلاله ښه عالم اوډیر خبرداردی،له دې آیت څخه په جوته معلومیږي چې په اسلامی ټولنه کی د تعصب او توپیر نشته دا ځکه چې انسان له یوه آدم علیه وسلم اوبی بی حوا څخه پیداشوي دی اودبپتری اوفضیلت معیارپه اسلامي ټولنه کې فقط تقوا ده نه نسب اومال دارائې...

نوداسلام دشمنانو دابنه درک کړی ده چې مسلمانان له خپل دین څخه لرې کړي اوددوي ورورگلوي اومحبت له مینځه یوسي نوددوی لپاره یې تعصبات قومي، نژادي، په اسلامي ټولنه کې راپورته کوي اودا یوه ښه وسیله ده چې اسلامي ټولنه ورباندې نیت اویوله بل څخه یې لرې کړي اوهغه متل دی چې اوبه خړې کړئ خپل ماهیان پکښې ونیسئ. نو هر مسلمان ته لازمه ده چې خپل مسیراو تکلاری لپاره فقط دالله جل جلاله اورسول(ص)هدایات سرمشق وگرځوي اوهمیشه به یې کامیايي په نصیب وي.

اقتصاد چیست؟

رشد اقتصادی چیست؟

هنگامی که درباره نرخ رشد اقتصادی به عنوان عامل اصلی افزایش سطح زندگی در بلندمدت صحبت می‌کنیم، در واقع به این پرسش مهم پاسخ می‌دهیم که، تغییر مثبت محصول ناخالص ملی واقعی چگونه باید حاصل شود؟ در نظریه‌های رشد، روابط متقابل میان عرضه عوامل، پس‌انداز و سرمایه در فرایند رشد به صورت الگو بیان می‌شود. در واقع در تابع تولید، آنچه موجب رشد اقتصادی می‌شود، رشد مجموعه نیروی کار، رشد سرمایه و بهبود کارایی‌ها یا دانش فنی هستند که خود را در قالب بهره‌وری عوامل نشان می‌دهند. هر کدام از این منابع سهمی در رشد دارند، اما از آنجا که سهم نیروی کار تقریباً ثابت است و دانش فنی نیز در کوتاه مدت تغییر چندانی ندارد، از جمله مهمترین منابع برای رشد اقتصادی، رشد سرمایه است که در تعیین آن، پس‌انداز نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند و پس‌انداز هم به درآمد بستگی دارد که خود به سرمایه وابسته است، لذا اگرچه با فرایندی وابسته به هم روبرو هستیم؛ اما نرخ پس‌انداز در یک سیستم اقتصادی متعادل تعیین‌کننده میزان کالاهای سرمایه‌ای (و سطح تولید) است. هرچه قدر نرخ پس‌انداز بالاتر رود، امکان افزایش میزان کالاهای سرمایه‌ای و سطح تولید فراهم‌تر خواهد شد. افزایش نرخ پس‌انداز تا رسیدن نظام اقتصادی به وضع پایدار جدید، رشد اقتصادی را بالا می‌برد.

عوامل موثر در کاهش رشد اقتصادی کدامند؟

مجموعه عوامل موثر در کاهش رشد

سید امین امین
قسمت پایانی

اقتصادی عبارتند از: عدم ثبات قیمت‌ها، انحراف منابع از تولید، افزایش هزینه‌های مبادله و تجاری، کاهش آزادی اقتصادی، وجود موانع مختلف در جریان سرمایه‌گذاری خارجی و کاهش آن، تسلط دولت بر موسسات مالی و دخالت در جریان اعتبارات و غیره. از طرف دیگر، معمولاً رشد اقتصادی بیکاری را تحت تاثیر قرار می‌دهد؛ به همین دلیل در بررسی‌های اقتصادی، رشد و بیکاری را با یکدیگر مورد مطالعه قرار می‌دهند. یعنی به منظور ارزیابی وضعیت اقتصادی، توجه خاصی نسبت به رشد اقتصادی و بیکاری مبذول می‌شود. رشد مثبت و پایدار نشانگر توان بالا و سلامت اقتصاد است اما افزایش بیکاری و نوسانات زیاد رشد، نشانگر ضعف اقتصاد می‌باشد. با افزایش تولید ناخالص ملی (GNP) از بیکاری کاسته می‌شود و بالعکس. در این مورد توجه به مطالعات اوکان سودمند خواهد بود.

قانون اوکان: رابطه معکوسی بین بیکاری و تولید ناخالص ملی وجود دارد؛ با افزایش نرخ بیکاری، تولید ناخالص ملی حقیقی کاهش می‌یابد.

از مطالب بالا می‌توان در تعریف اقتصاد کلان بهره‌گرفت تا در عبارتی موجز به فواید آن نیز پی ببریم. اقتصاد کلان عبارت از مطالعه و تجزیه و تحلیل پدیده‌ها و بررسی روابط بین متغیرهای کلی اقتصادی به منظور پیش‌بینی و اتخاذ سیاست‌های مناسب برای آینده و نیز اصلاح سیاست‌ها و تصمیمات کلان اقتصادی گذشته یک کشور است. پس با شناخت و کاربرد اقتصاد کلان انتظار

داریم از یک طرف پیش‌بینی‌های لازم و مناسبی برای اقتصاد کشور صورت گیرد و از سوی دیگر، سیاست‌های اقتصادی گذشته به‌طور مداوم مورد بازنگری قرار گیرند تا وضعیت متغیرهای کلی اقتصادی بهبود پیدا کنند، رشد اقتصادی تحقق یابد و بیکاری و تورم مهار شوند.

بازیگران عرصه اقتصاد کلان و پدید آورندگان بازارها

به طور کلی مفاهیم مربوط به چرخه اقتصادی (درآمد و تولید)، مفهوم درآمد ملی، تولید ملی و غیره را در قالب مفاهیم کلی زیر می‌توان بیان نمود: آنچه در اقتصاد کلان مورد مطالعه و بررسی واقع می‌شود مجموعه روابطی است که بین عوامل موثر در اقتصاد شکل می‌گیرد. در این عرصه خانوارها (با مصارف و پس‌اندازها)، بنگاهها (با سرمایه‌گذاری و تولید)، دولت (با هزینه‌ها و مالیات‌ها) و مجموعه بازارهای کالاها و خدمات یا بازارهای مالی و سرمایه که در داخل و خارج از کشور شکل می‌گیرند، اقتصاد کلان یک جامعه را تحت تاثیر قرار می‌دهند.

چرخه یا جریان اقتصادی مجموعه فعل و انفعالات و فعالیت‌هایی هستند که بین مجموعه عوامل (نهادهای) اقتصادی در سطح ملی (خانوارها و بنگاهها) جریان پیدا می‌کنند و منجر به اشتغال، تولید و درآمد می‌شوند. دولت به عنوان یک نهاد قانونی متناسب با سطح رشد فرهنگی، اجتماعی و سیاسی هر جامعه، در امور اقتصادی مداخله می‌کند که چگونگی تاثیرگذاری و نقش آن در

اقتصاد در قالب چرخه اقتصادی، متعاقباً مورد مطالعه قرار خواهد گرفت.

توضیح متغیرها و مفاهیم اصلی حسابهای ملی و کلان اقتصادی

در اقتصاد کلان متغیرهای گوناگونی وجود دارند که تعدادی از آنها از اهمیت زیادی برخوردارند. همچون درآمد (محصول) ملی، سطح عمومی قیمت‌ها، سطح عمومی اشتغال و بیکاری، نرخ بهره، تراز پرداخت‌ها و نرخ ارز و مانند این‌ها خواهد پرداخت. درآمد ملی، محصول ملی و تولید ملی به‌طور عام، کل تولیدات یک کشور را نشان می‌دهند. به عبارت دیگر حسابهای ملی برآورد منظمی از محصول ناخالص ملی را ارائه می‌کنند که موجب سنجش عملکرد اقتصاد کشور در تولید کالاها و خدمات می‌شوند.

درآمد ملی (NI)

درآمد ملی عبارت است از: مجموع عواید و درآمدهای حاصل از عوامل تولید که به منظور تولید کالاها و خدمات در یک اقتصاد ملی در یک دوره مالی (مثلاً یک سال) به کار گرفته می‌شوند (مانند حقوق و دستمزد نیروی انسانی، اجاره زمین و ساختمان، سود سرمایه و بهره، حقوق مالکیت و مانند آن). در واقع درآمد ملی در یک جامعه کل دریافت‌های عوامل تولید اند که در سطح ملی باید معادل ارزش کالاها و خدمات تولید و مبادله شده توسط بنگاه‌ها باشند.

تولید یا محصول ناخالص ملی (GNP)

تولید یا محصول ناخالص ملی عبارت است از: مجموعه ارزش تمامی کالاها و خدمات نهایی تولید شده در یک دوره معین مالی (مثلا یک سال). کلمه نهایی از آن جهت استعمال می‌شود که یک کالا یا خدمت اقتصادی، دوبار محاسبه نشود. مثلا کالای واسطه‌ای در محاسبات منظور نمی‌شود و هرگاه منظور شود برای محاسبه ارزش کالای نهایی، باید ارزش کالای واسطه‌ای از آن کم شود؛ یعنی این کالاها و واسطه‌ای برای فروش مجدد خریداری نشده باشند. به عبارت دیگر تولید ناخالص ملی معیاری برای سنجش اندازه گیری فعالیت‌های اقتصادی است که در یک دوره مالی به وقوع پیوسته‌اند. می‌توان گفت با بررسی مجموعه ارزشهای تمام کالاها و خدمات تولید شده در یک دوره مالی می‌توان به وضعیت اقتصادی جامعه پی برد. تولید ناخالص ملی ممکن است به صورت اسمی یا جاری (با وجود تغییر سطح عمومی قیمت‌ها) مورد بررسی قرار گیرد و یا ممکن است با ارقام واقعی مورد مطالعه قرار گیرد.

تولید یا محصول خالص ملی (NNP)

معمولا محصول خالص ملی به منزله عامل سنجش بهتری از میزان فعالیت‌های اقتصادی، که با توجه به ذخیره سرمایه و نیروی کار موجود، می‌تواند برای دوره‌های طولانی تداوم پیدا کند، مورد استفاده قرار می‌گیرد. می‌توان با کسر نمودن ذخیره استهلاک از محصول ناخالص ملی، محصول خالص ملی یا درآمد خالص ملی را به دست آورد
 $GNP - D = NNP$ یعنی هرگاه میزان استهلاک هر دوره از تولید ناخالص ملی آن دوره کم شود، تولید خالص ملی به دست می‌آید. میزان استهلاک (D)، ارزش کالاها و سرمایه‌ای است که در جریان تولید هر دوره مورد استفاده قرار گرفته و در واقع استهلاک شده‌اند.

مصرف شخصی

مصرف شخصی بخشی از درآمد خانوارها است که در یک دوره مالی صرف کالاها و خدمات مصرفی می‌شود و در قالب مخارج در می‌آید. عوامل موثر بر مصرف شخصی شامل دارایی مصرف کنندگان است که به صورت پول نقد، دسترسی به سپرده‌های بانکی، اوراق بهادار و غیره بوده که درجه نقدشوندگی آن‌ها زیاد باشد و شامل مصرف کالاها و مصرفی بادوام همچون یخچال، اتومبیل و غیره و نیز افزایش استاندارد زندگی از نظر مصرف خدمات و کالاها و مصرفی بی‌دوام مانند: نان، گوشت و مانند اینها می‌شود. ضمنا توسعه اعتبارات مصرف کننده، نرخ بهره، تغییرات قیمت‌ها، انتظارات مصرف کننده و توزیع درآمد از جمله عواملی هستند که روی مصرف مصرف کننده تاثیر دارند که البته بین اقتصاددانان اتفاق نظر کامل در مورد تاثیر و درجه تاثیر آنها وجود ندارد. در قسمت هزینه‌های مصرفی بخش خصوصی، بیشتر به مفاهیم مصرف پرداخته خواهد شد.

پس انداز

پس انداز بخشی از درآمد خانواده هاست که در دوره مورد بررسی به مصرف نرسیده و خانواده ها مصرف آن را به امید مصرف بیشتر و بهتر در آینده، به تاخیر انداخته‌اند. این وجوه معمولا در بازار مالی (موسسات پولی و اعتباری یا بورس) سپرده گذاری یا پس انداز می‌شوند. اقتصاد یک جامعه هر قدر در جذب پس اندازها و هدایت آنها به سمت سرمایه گذاریهای ثابت، موفق تر و به سامان تر عمل کند، در جهت رشد و توسعه بیشتر حرکت خواهد کرد.

سرمایه گذاری

سرمایه گذاری برنامه ریزی شده مجموعه وجوهی است که توسط بنگاه‌ها و دولت به صورت کالاها و سرمایه‌ای، ماشین آلات، تجهیزات، ساختمان و مانند آن از بازار کالاها و خدمات سرمایه‌ای خریداری می‌شود. تغییر در موجودی انبارها (تغییر در موجودی‌ها اعم از کالا، کالای نیم‌ساخته یا مواد اولیه) جزء سرمایه گذاری برنامه ریزی شده است، در حالی که تغییرات ناخواسته جزء سرمایه گذاری برنامه ریزی نشده به شمار می‌رود. به عبارت دیگر، وقتی بنگاهها و نیز یک کشور در وضعیت عادی قرار داشته باشند، کل

سرمایه گذاریها و از جمله موجودی انبار را متناسب با برنامه ریزی خود تنظیم و اجرا می‌کنند. اما در وضعیت‌های دیگر موجودی انبارها ممکن است به دلیل رونق اقتصادی یا رکود اقتصادی دچار تغییرات شوند و به ترتیب کاهش یا افزایش یابند. به همین دلیل است که به تغییر در موجودی انبارها، سرمایه گذاری برنامه ریزی نشده گفته می‌شود.

مالیتهای خالص

به طور کلی، مالیات‌ها عبارت از مجموعه وجوهی است که مطابق قوانین موضوعه توسط بنگاهها، شرکتها و مردم برای تامین مخارج و اداره کشور به دولت پرداخت می‌شود. مالیات‌های خالص عبارت از مجموعه مالیات‌ها بعد از وضع پرداخت‌های انتقالی دولت به مردم و بنگاههاست (مالیات خالص = کل مالیات‌های دریافتی دولت - پرداخت‌های انتقالی).

هزینه‌های دولت (G)

هر دولتی برای اداره امور کشور مجبور به انجام هزینه‌هایی است که این هزینه‌ها نیازمند تامین مالی می‌باشد و بایستی منابع تامین آنها مشخص گردد. هزینه‌های دولت عبارت از مجموعه مخارجی است که دولت در یک دوره مالی برای تحقق هدفهای مورد نظر خود صرف خرید کالاها و خدمات می‌کند. این وجوه معمولا توسط مردم به طور مستقیم و غیرمستقیم پرداخت می‌شود.

موجودی انبار

بنگاههای اقتصادی همواره برای اینکه جریان تولید و فروش بر اثر به وجود آمدن نوسانات بازار دچار وقفه نشوند، مجبور هستند مقداری موجودی انبار داشته باشند. موجودی انبار یا سرمایه در گردش مقدار کالای ساخته شده آماده فروش، کالاها و نیمه ساخته در جریان یا در فرایند تولید و مواد اولیه‌ای است که به عنوان ذخیره، جریان تولید و فروش را به طور متناسب تداوم می‌بخشند. چنانچه موجودی یا ذخیره مواد اولیه برای ادامه جریان تولید بنگاهها ناکافی باشد و یا موجودی کالای نهایی در انبار بنگاهها متناسب با قراردادهای فروش آنها نباشد، روند تولید و فروش کالاها و نهایی به مخاطره خواهد افتاد.

تولید یا محصول ناخالص داخلی (GDP)

تولید یا محصول ناخالص داخلی، میزان

موفقیت اقتصاد یک کشور را با تغییرات مثبت GDP نشان می‌دهد. تولید (محصول) ناخالص داخلی، ارزش پولی تولید کالاها و خدماتی است که سهم خارجیان مقیم کشور و کالاها و واسطه‌ای از آن خارج شده و سهم هموطنان مقیم در خارج کشور نیز در آن به حساب نیامده باشد. به بیان دیگر، ارزش آنچه صرفا در داخل مرزهای یک کشور (توسط گروه مقیم) تولید شده باشد، محصول ناخالص داخلی نامیده میشود.

افراد و موسسات مقیم و غیرمقیم: کلیه افراد و موسساتی که در قلمرو داخلی (سرزمین داخلی) یک کشور زندگی می‌کنند یا به فعالیت اشتغال دارند، حوزه داخلی اقتصاد را تشکیل می‌دهند. مجموعه افراد و موسسات (عوامل اقتصادی) حوزه داخلی اقتصاد به دو گروه؛ مقیم و غیرمقیم قابل تقسیم می‌باشد. اشخاص مقیم به افراد و موسساتی اطلاق می‌شود که یا بومی کشور مورد نظر باشند (به مفهوم تابعیت برای افراد و تابعیت و ثبت برای شرکت‌ها و موسسات) و یا مدت اقامت آنان در کشور مربوطه بیش از یک سال باشد. افراد و موسساتی که فاقد شروط فوق‌الذکر باشند، غیرمقیم تلقی می‌شوند. بنابراین خارجیانی که برای مقاصد متفاوت از جمله گذران ایام تعطیل، استفاده از خدمات پزشکی، تورهای مطالعاتی، شرکت در کنفرانسها و شرکت در مسابقات ورزشی به کشور وارد می‌شوند، کارکنان ناوگانهای خارجی، تجار خارجی، کارگران فصلی با کمتر از یک سال اقامت، نمایندگان سیاسی سفارتخانه‌ها، کنسولگری‌ها، دستگاهها و سازمانهای بین‌المللی که اعضای آنها تابعیت کشور مربوطه را نداشته باشند، جملگی غیرمقیم تلقی می‌شوند.

در حسابداری اقتصادی غالبا لفظ ملی به عنوان جایگزین لفظ مقیم به کار می‌رود و در تعیین مرز بین عوامل اقتصادی مقیم و غیر مقیم معمولا تابعیت و اقامت بیش از یک سال ملاک اصلی تشخیص است.

تولید یا محصول سرانه ناخالص داخلی

تولید (محصول) سرانه ناخالص داخلی معیاری است که معمولا سطح زندگی مردم در جوامع مختلف را نشان می‌دهد. اگر تولید ناخالص داخلی در هر دوره بر جمعیت کشور

در آن دوره تقسیم شود، تولید سرانه ناخالص داخلی به دست خواهد آمد. گرچه تولید سرانه، نحوه توزیع درآمد آن جامعه را نشان نمی‌دهد، اما نشان می‌دهد که درآمد یک شهروند به طور متوسط در جامعه مورد نظر چقدر است.

ارزش افزوده

به ارزشی که در جریان یک مرحله یا مراحل مختلف تولیدی به ارزش یک کالا یا مواد اولیه (واسطه‌ای) اضافه گردد، ارزش افزوده گفته می‌شود. پس می‌توان گفت ارزش نهایی یک کالا، همه ارزش‌های ایجاد شده مراحل مختلف قبلی را در بر دارد.

راههای محاسبه ارزش افزوده

۱. برای تعیین ارزش افزوده هر مرحله، ارزش کالاها و واسطه‌ای مورد استفاده در تولید یک کالا از ارزش محصول تولید شده نهایی کسر می‌شود.
 ۲. با محاسبه مجموعه مبالغ پرداختی به عوامل تولید به کار گرفته شده در جریان تولید یک کالا (کار، سرمایه، مواد و غیره)، ارزش افزوده آن محاسبه می‌شود. همچنین همین شیوه را برای محاسبه ارزش افزوده در بخشهای مختلف اقتصادی مانند کشاورزی، صنعت، خدمات و غیره و در کل کالاها و خدمات در یک جامعه نیز به کار می‌برند.

کسری /مازاد بودجه

با فرض این که منبع اصلی درآمد دولت فقط مالیات باشد، اگر دولت در یک دوره مالی بیش از مالیاتهای خالص دریافتی (T) خرج (G) کند، کسر بودجه و اگر کمتر از آن خرج کند، مازاد بودجه خواهد داشت (که به ترتیب از بازارهای مالی قرض کرده و یا به آنها قرض می‌دهد).

اقتصاد پویا و اقتصاد ایستا

تئوریهای اقتصادی را می‌توان به دو صورت پویا و ایستا مورد مطالعه و تجزیه و تحلیل قرار داد. هرگاه این مطالعه و بررسی در طول زمان باشد، به آن پویا (دینامیک) گفته می‌شود؛ یعنی متغیرهای اقتصادی و علت پدیده‌های اقتصادی طی زمان در نظر گرفته می‌شوند. برای مثال درآمد و رشد اقتصادی جامعه در یک روند زمانی اعم از کوتاه مدت و بلندمدت مورد بررسی قرار می‌گیرد. اما هرگاه بررسی و مطالعه متغیرهای اقتصادی در یک زمان خاص صورت گیرد و در این

مجموعه عوامل

موثر در کاهش رشد

اقتصادی عبارتند از:

عدم ثبات قیمت‌ها،

انحراف منابع از تولید،

افزایش هزینه‌های

مبادله و تجاری،

کاهش آزادی

اقتصادی، وجود

موانع مختلف در

جریان سرمایه گذاری

خارجی و کاهش آن

بررسی، زمان نقشی نداشته باشد، به آن اقتصاد ایستا گفته می‌شود. در اقتصاد ایستا معمولا یک وضعیت اقتصادی (اعم از اشتغال، تولید، درآمد، تعادل، سرمایه گذاری، مصرف و غیره) با موارد مشابه آن در یک زمان دیگر مقایسه و نتیجه گیری می‌شود؛ برای مثال هرگاه عرضه و تقاضای بازار و نقطه تعادل آن را مشخص سازند و تقاضا بنا به عللی جابجا شود، نقطه تعادل جدید را با نقطه تعادل قبلی آن مقایسه و نتیجه گیری می‌کنند، بدون اینکه فرایند زمانی این دو نقطه مورد مطالعه قرار گیرد.

منابع:

اقتصاد کلان نوشته داکتر مصطفی شریف سال ۱۳۸۷.

مبانی علم اقتصاد، اقتصاد خرد، اقتصاد کلان نوشته داکتر طهماسب محتشم دولتشاهی نظامهای اقتصادی نوشته داکتر حسین نمازی سال ۱۳۸۴.

امان الدین تیموری

کارمندان اداره عالی تفتیش در راستای تحقق پالیسی تفتیش

نگاهی به گذشته پالیسی:

کلمه پالیسی از واژه یونانی «پولیس» (Polis) یعنی شهر اقتباس گردیده است، ارسطو فیلسوف مشهور یونان باستان که استاد اسکندر مقدونی و شاگرد افلاطون بود، اظهار میداشت که انسان به حکم طبیعت (Physis) موجودی است که برای زندگی در شهر «پولیس» آفریده شده است. از نظر یونانی‌ها سیاست دربرگیرنده دانش مربوط به اداره امور یک شهر بود، و در یونان آن وقت شهر و دولت از هم جدایی ناپذیر بودند، یونانی‌ها در مناطق زندگی می‌کردند که بنام «دولت شهر» (City-state) یاد می‌شدند و هم واژه «پولیس» در زبان یونانی تنها دربرگیرنده شهر نبود، بلکه به معنی «دژ-دولت» و جامعه نیز بکاربرده میشد. این واژه بعدها وارد زبان لاتینی شده و مفهوم شهروندی را افاده میکرد. بعدها از این واژه از طریق زبان لاتین وارد زبان فرانسوی شد که در زبان فرانسوی به مفهوم اداره ملکی قبول شد و در سال ۱۵۸۹ میلادی واژه متذکره وارد زبان انگلیسی شده و به معنای اداره امور عامه به کاررفته است. اما مطالعه رسمی و سیستماتیک پالیسی در قرن ۲۰ صورت گرفته و روی نظم و دسپلین دستگاه دولتی بیشتر واژه مذکور متمرکز بود.

باید خاطر نشان ساخت که در عصر حاضر پالیسی سازی خاصاً در سکتور عامه در تمام کشورهای جهان مروج بوده و تدوین این پالیسی‌ها است که اقدامات لازم را جهت سمت دهی تصامیم عامه برای نیل به نتایج مثبت از طریق عرضه خدمات عامه فراهم میسازد.

در زبان دری معادل واژه پالیسی؛ خط مشی و سیاست بکاربرده میشود. البته کاربرد کلمه سیاست بیشتر در علوم سیاسی به کار میرود و در علوم سیاسی به مفهوم مبارزه برای کسب قدرت است. احزاب سیاسی که تاسیس میشوند عمدتاً کسب و رسیدن قدرت هدف نهایی و غایت ایشان می‌باشد. در حالیکه پالیسی به طور خاص بیشتر به مفهوم مدیریتی در چارچوب دستگاه اجرائی دولت یعنی حکومت مطرح میشود که دارای تعاریف متعدد می‌باشد.

پالیسی عبارت از «رهنمود جامع و عملی است که حدود اجرائی فعالیت‌ها را برای رسیدن به اهداف مشخص در سازمان معین

میسازد». یا پالیسی عبارت از پلان مدبرانه اجراءات است جهت رهنمود تصامیم و دستیابی به نتایج معقول و منطقی، لیکن در تعریف سیاست در فرهنگ سیاسی چنین آمده است:

سیاست عبارت از بیان فشرده اقتصاد است. و یا سیاست عبارت از بدست آوردن اهداف مطروحه (قدرت) از طرق مختلف. و یا اینکه در تعریف امروزی سیاست چنین آمده است: سیاست عبارت از دریافت منافع رسیدن به موقعیت بهتر است.

اما تعریف پالیسی عامه طور دیگری است: پالیسی عامه عبارت از اتخاذ یک سلسله اقدامات هدفمند توسط مقامات و مسوولین حکومت در رابطه به رسیده گی به یک مشکل عامه و یا به یک موضوع قابل نگرانی در جامعه و یا اینکه پالیسی‌های عامه اصولی اند که بوسیله مراجع ذیصلاح کشور وضع شده و به عنوان یک الگو ورهنمود، اقدامات و فعالیت‌های لازم را در جامعه رهبری می‌کند.

ولی سوال در این جاست که پالیسی تفتیش (Audit Policy) چه اهدافی را دنبال می‌نماید؟

پالیسی تفتیش گام مهم در جهت حرکت بسوی پذیرش بهترین معیارها و شیوه‌های تفتیش در ساحت تفتیش عامه برای اداره عالی تفتیش میباشد. این پالیسی اصول سیستم مدرن مدیریت مالی عامه را از لحاظ چالش‌های کنونی که این اداره و دولت را در مجموع متاثر میسازد، مرتب مینماید. هم چنان این پالیسی اصول و دیدگاه مشترک کشورهای عضو اتوسای را که پیوسته برای پیشرفت متداوم تفتیش یعنی بخش عامه برای منافع دولت و مردم به پیمانہ وسیع کاری کنند، هماهنگ میسازد.

اداره عالی تفتیش افغانستان به کمک این پالیسی قادر خواهد شد تا به تدریج چالش‌ها، مشکلات که در عرصه مختلف تفتیش وجود دارد و یا در آینده بروزمی نماید را از میان برداشته و راه را بسوی پیشرفت و انکشاف اداره باز خواهد ساخت. و اهداف کلان پالیسی اداره قرار ذیل میباشد:

- حمایت از نظارت پارلمانی روی امور مالی عامه.

- تامین اطمینان پیرامون معاملات و

عملیات دولت.

- کمک به مدیریت در مورد موضوعات مالی و حسابداری.

- اطمینان دادن به دونه‌های بین المللی راجع به استفاده از پول شان.

باید گفت که اداره عالی تفتیش در یک اقدام بی سابقه خویش به چاپ و نشر و تکثیر پنج سند اساسی و با اهمیت از جمله پالیسی تفتیش که از لحاظ کاری و مسلکی برای مفتشین و ادارات تفتیش داخلی و سایر نهادهای ذیربط به امور بازرسی ارزش بسزایی دارد، اقدام نموده است که ذیلاً از کتب چاپ شده نام برده میشود:

- پالیسی تفتیش.

- رهنمود بازرسی حساب قطعی دولت.

- پلان انکشافی راهبردی.

- رهنمودهای اجرای استانداردهای تفتیش عملکرد.

- نگاهی اجمالی به تاریخ و انکشاف اداره کنترل و تفتیش.

بنا در روشنی اسناد متذکره مفتشین و کارمندان اداره عالی تفتیش مکلفیت دارند تا:

- مفتشین و کارمندان اداره با استفاده از اسناد متذکره سطح آگاهی کاری و مسلکی خویش را افزایش دهند.

- راهکارهای جدیدی را مفتشین و کارمندان در پرتو اسناد چاپ شده در اجراءات کاری و مسلکی خویش بکار ببرند.

- تبعات مثبت اسناد نشر شده باید در کار عملی مفتشین برجسته گردد.

- اجرائی که در مراجع بازرسی و دفاتر کاری صورت میگیرد باید در تقویه معیارهای اتوسای ممد واقع شود.

- رویکردهای مثبت اسناد چاپ شده باید در بازرسی‌ها و اجرائی‌ها که در مراجع صورت میگیرد تجسم واقعی یابد.

- رهنمود حساب قطعی دولت باید از سوی کمیسیون بازرسی حساب قطعی به دقت مطالعه گردد و پرنسب‌های وضع شده رهنمودی در بازرسی‌های بعدی حساب قطعی جدا باید عملی و در نظر گرفته شود.

- در معرفی اسناد متذکره در رسانه‌ها و به طور اخص در مطبوعات چاپی کشور از سوی

آمریت نشرات اقدام بعمل آید.

- در غنای اسناد متذکره باید نظریات سازنده و تکمیلی از سوی خوانندگان عزیز به امریت محترم نشرات اداره عالی تفتیش یادداشت سپرده شود.

همچنان پالیسی تفتیش و سایر اسناد چاپ شده باید در تغییر ذهنیت مفتشین که در راستای تحقق اهداف تفتیش کار مینمایند، اثرگذاری مثبت وارد کند و این تغییرات مثبت به صورت کل در موفقیت سازی بیشتر اداره، نقش موثری ایفا نماید و مسیر انکشاف و توسعه تفتیش را در کشور، در حد مطلوب و در مطابقت به استاندارد بین المللی مهیا سازد.

همینطور بسته نظریات اصلاحی و رهنمودی که در پالیسی تفتیش و سایر اسناد منتشر شده درج شده و شامل سفارشات رهنمودی، اصول و محورهای کاری بوده و راه حل معقول برای اجرای وظایف شمرده میشود و این نظریات میتواند آینده کاری و مسلکی مفتشین را تقویه و به اصل نوگرایی و معیاری شدن تفتیش وزنه بیشتر دهد.

هکذا مطالعه و تطبیق عملی پالیسی تفتیش میتواند به حیث رهنمود، چراغ رهنما و پلان عملکرد مورد استفاده قرار گرفته و در ریشه کن کردن اجراءات غیر قانونی که در بعضی از ادارات صورت میگیرد موثر واقع شود و هم در ایجاد ظرفیت، قابلیت، صلابت کاری و اجرائی، مسلکی و رسمی کارمندان اداره عالی تفتیش، کمک کننده باشد و به پروسه کاری و مسلکی بیشتر از گذشته تاثیرات مثبت در امور محوله وارد نماید.

با در نظر داشت نکات فوق الذکر و با استفاده از تجربیات مفتشین و سفارشات اسناد چاپ شده میتوان به امور کاری و مسلکی اداره عالی تفتیش تکانه جدیدی را وارد کرد و سطح باز پرس، موثریت و نتایج بهتر کاری و مسلکی را افزایش داد و مشکلات و چالش‌های موجودی که در امور مالی و حسابداری ادارات کشور وجود دارد قسماً مرفوع ساخت و در ایجاد اداره سالم و کارا و خدمت گذار مردم در پهلوی سایر ادارات مماثل کار مسوولانه و هدفمند را انجام داد.

بودجه‌سازی مستلزم فهم و تخصص

بودجه مجموع صورت درآمدها و هزینه های یک دولت را در یک مدت زمان معین، مشخص می گرداند. بدون موجودیت، طرح و تصویب بودجه، نظام اقتصادی یک دولت نمیتواند بگونه مناسب، فعال باشد و این عدم فعالیت پیامدی جز فرو ریزی و ورشکستگی در نظام سیاسی و حاکمیت یک نظام نخواهد داشت.

ساختار بودجه تخصص می طلبد و آنانی که دانش ساختن بودجه را دارا می باشند نظام و صورت درآمد و مصارف آنرا دقیقاً مطالعه نموده و با درک نیازمندی های مشهود در طرح و ترتیب بودجه اقدام می نمایند.

بودجه سازی نیازمند آگاهی از مسایل مهم جاری، با درک تجارب گذشته و رفع نیازها در آینده می باشد و ضرور است تا دولت از صورت عواید و مصارف خود به مردم پاسخگو باشد.

اگر به گذشته های ترتیب بودجه نظر اجمالی انداخته شود، بودجه های ترتیب شده در ادوار قدیم منحصر به دخل و خرج دربار و پادشاهان بود که خود کامگان دوران خود را مکلف به جوابگویی در برابر رعایا نمی دانستند و ازینرو عواید و مصارف دولت از دید مردم کتمان می گردید و مردم از صورت درآمدهای نظام و هزینه های برای بقای نظام و سهولت ها برای خودشان چیزی نمی دانستند، ولی امروز در اکثریت مطلق و حتی همه کشورهای دنیا ترتیب بودجه و نحوه تخصیص آن به پروژه ها و فعالیت

های مالی ادارات دولتی به اطلاع عامه رسانیده شده و دولت خود را مکلف به جواب دهی پرسش های مردم میدانند.

بودجه سازی مراحل مختلف دارد. طرح، تصویب، توشیح، تطبیق و نظارت از آن وظیفه ارگانهای مختلفی است، ولی در مجموع دولت مکلف است که برای ملت در این خصوص جوابگو باشد و توضیح دهد که در طی یکسال چقدر عواید نصیب گردیده و از این عواید چه مقداری در کدام بخش ها به مصرف رسیده است و آیا این مصارف مطابق برنامه ریزی ها صورت گرفته و یا اینکه بدون درک و مطالعه نیازها و بدون داشتن پلان قبلی هزینه صورت گرفته است.

درجه بندی نیازمندی ها؛ یکی از اولویت هایی است که در ساختن بودجه در نظر گرفته می شود یعنی زمانی که روی نیازمندی ها مکث می گردد ضرور است تا نیازها و ضروریات رده بندی گردیده و در پهلوی آن حجم نیازمندی ها نیز باید در نظر گرفته شود.

فی المثل: برای شهروندان در قدم نخست امنیت یک ضرورت مبرم است و بودجه سازان بایست صورت مصارف نیروهای امنیتی، تجهیزات، وسایل و وسایط آنها را مطالعه دقیق نموده و بودجه معین و کافی را در این بخش در نظر گیرند.

متعاقباً اختصاص پول معین در بخش صحت از نیازهای ضروری احساس میگردد. اعمار شفاخانه ها، توظیف کارمندان و تجهیزات مراکز صحتی با وسایل طبی مورد ضرورت از مبرمیت های ترتیب و ساخت بودجه است.

به همین گونه توجه و اختصاص پول در بخش آبرسانی، برق، تعلیم و تربیه و همه امور اقتصادی و اجتماعی ایجاب رده بندی نیازمندی ها را نموده و با نظر داشت ضرورت ها اختصاص بودجه در بخش ها معین صورت گیرد.

با ذکر مثال های بالا، ساخت بودجه و اختصاص مبالغ معین در بخش ها مختلف دانش بودجه سازی و تخصص را می طلبد.

مثلاً: بخاطر تامین امنیت، خرید وسایل و تجهیزات جنگی با نظر داشت وضعیت و نیازمندی نیروهای امنیتی، معاشات و غیره صورت می گیرد و اگر در این قسمت هزینه های فراوان و بی مورد صورت گیرد بدون شک که بودجه بگونه ترتیب و ساخته نشده است. یعنی

اگر بخاطر امنیت موجود کشور ما بودجه بی در نظر گرفته شود، میتوان خرید سلاح های سبک و سنگین را با کمیت نیروهای امنیتی در نظر گرفت و اگر خرید صد بال طیاره جنگی در نظر گرفته شود بدون شک که اشتباه بزرگی در ساخت بودجه و اختصاص پول در این بخش صورت گرفته است. و یا اگر برای تجهیز مراکز درمانی کشور وسایل مدرن و قیمت بها بودجه هنگفتی در نظر گرفته شود ولی افراد مسلکی در استعمال و وسایل و تجهیزات وجود نداشته باشد واضحاً که خرید این وسایل جز مصرف بیجا و غیر ضروری دیگر پیامدی در پی نخواهد داشت.

به همین گونه بودجه سازی مستلزم مطالعه دقیق از نیازها و ضرورت ها است و اگر چنین نباشد اقتصاد کشور به ورشکستگی مواجه خواهد شد و نظام اقتصادی و حتی سیاسی کشور برهم خواهد خورد.

با ذکر اختصاص بودجه برای مصارف مهم تر از همه مطالعه عمیق و دقیق از صورت عواید دولت نیز در نظر گرفته می شود و سنجش صورت درآمدهای مالی و دولت میتواند که در ترتیب بودجه ممد و موثر واقع شود و اگر دقیقاً عواید دولت در نظر گرفته نشود ترتیب بودجه و اختصاص مبالغ مختلف در بخش های مختلف یک هوابندی خواهد بود که نمیشود بدون دخل و عاید خرج و مصارف نظام را سنجش نمود، زیرا زمانی میتوان در بخش های مختلف مصرف نمود که چشمه عایداتی دولت نیز در نظر گرفته شود. یعنی عواید گمرکات، عواید محصولات، تکس ها، مساعدت های خارجی و غیره بگونه دقیق مطالعه و با نظر داشت ارقام عایداتی این عواید در بخش های مختلف غرض مصرف در نظر گرفته می شود.

نظارت از صورت تطبیق بودجه میتواند شفافیت در عملکردهای دولت را واضح سازد و قبل از آن بودجه سازان مکلف اند از اختصاص مبالغ معین در بخش ها مختلف دفاعیه داشته باشند و بعد از قناعت پارلمان و تصویب آن در اخیر سال باز هم باید وزارت ها و ادارات دولتی جوابگوی مصرف و یا عدم مصرف از بودجه های اختصاص داده شده می باشند. دلایل عدم مصرف بودجه از طرف مسئولین موجه خواهد بود در غیر آن مردم مسئولینی را که توانمندی مصارف بودجه را بدون ارایه دلیل قناعت بخش نداشته باشند، مورد بازپرس قرار می گیرند.

یکی از مهارت هایی که در ساخت بودجه بکار برده می شود عام فهم بودن آن است که واضحاً درک شود که بودجه چگونه ساخته شده و چگونه اولویت ها در نظر گرفته شده است، زمانی که مردم از صورت ساخت بودجه و اختصاص آن در بخش های ضروری و نیازمندی های رشد آگاهی کامل داشته باشند میتوانند در مورد چگونگی تطبیق آن نیز چیزی بدانند و بدون اینکه به سردرگمی بی مواجه شوند بوضاحت میدانند که بدوچه اختصاص داده شده چگونه و به چه پیمانیه در مصارف فعل مورد نیاز به مصرف رسیده است.

شرایط اوضاع و احوال در طول یکسال بودجوی قابل پیش بینی دقیق نمیشود. در ساخت بودجه در پهلوی آنکه نکات بالایی در نظر گرفته میشود، ضرور است تا موضوع تعدیل بودجه نیز در نظر گرفته شود. چه بنا بر دلایل موجه و قانونی گاهی در یک فصل خاص بودجه به مصرف

نمیرسد و ایجاب می نماید تا این وجوه از باب معینه آن تعدیل و به یک باب دیگر انتقال شود تا تخصیص داده شده بدون مصرف به دوره نرود. بگونه مثال: خرید میز و چوکی در ده باب مکتب یکی از ولایات نیاز است و بودجه بی به همین منظور در نظر گرفته میشود؛ اما بنا بر دلایل امنیتی و با حوادث طبعی مکاتب مورد نظر مسدود و غیر فعال میگردد، اگر مسئولین محترم ارزیابی نمودند که نمیتوانند بودجه اختصاصی خرید میز و چوکی را در همان مکاتب به مصرف برسانند، بی مورد نخواهد بود که باید یا از این بودجه در مکاتب دیگر غرض خریداری میز و چوکی استفاده کنند و یا هم این وجوه را تعدیل و در آبادانی، بهسازی و یا نوسازی بخش های دیگر مربوطه به مصرف برسانند.

با ذکر موارد فوق اگر دقیقاً در خصوص وضاحت بودجه توجه صورت نگیرد و چگونگی عواید و مصارف دولت به مردم گزارش داده نشود بدون شک که اتلاف بودجه و حیف و میل آن از طرف استفاده جویان دور از امکان نخواهد بود؛ زیرا یکی از عوامل فساد پنهان کاری و کتمان است که مردم از آن مطلع اگر نشوند حیف و میل و سوء استفاده از مدیریت صورت می گیرد و اقتصاد کشور به نسبت موجودیت فساد مالی به ورشکستگی و کساد مواجه میگردد.

پس در ساخت بودجه فن و تخصص

ضروری و حتمی بوده و وضاحت بودجه و گزارش از صورت مصرف آن برای مردم حتمی میباشد تا بودجه ترتیب شده بگونه منظم و بدون کدام مشکل تطبیق و مردم از صورت اجرات آن آگاهی کامل داشته باشند.

عایل «شپروز»

در پس زمینه های حیات انسان از همان سپیده دم زندگی و فجر تاریخ دنبال بر قراری ارتباط بوده اند که نخست توسط ژست و حرکات بعداً توسط دود و آتش و صدها وسیله دیگر چون رسامی، نقاشی، نوشته ها و غیره به منظور تبادل اطلاعات و افهام و تفهیم گردیده اند.

ارتباط موثر آن است که گیرنده پیام، منظور فرستنده را از چند پهلو درک نموده باشد. با درک کامل اطلاعات، همسویی بوجود آمده باشد. تأمین ارتباط موثر به منظور تبادل اطلاعات ای که حاوی پیام های معلوماتی، آگاهی دهی، آموزشی و تربیتی باشد جهت تبلیغ و ترویج یک ضرورت حیاتی است.

ارتباط عبارت از رسانیدن اطلاعات از یک نهاد و یا شخص به نهاد و یا شخص دیگر می باشد. در ارتباط موجودیت فرستنده پیام، وسیله انتقال پیام و گیرنده پیام لازمه یکدیگر می باشند. بنا برای ایجاد ارتباط تلاش هر دو طرف (فرستنده و گیرنده) لازمی می باشد. گاهی در انتقال پیام مشکل ایجاد شده و یا از سوی گیرنده برداشت سوء می شود که باعث سردرگمی، هدر رفتن تلاش و از دست دادن فرصت خواهد گردید. بنا وقتی یک ارتباط موفق است که هم فرستنده

و گیرنده برداشت یکسان از پیام بعنوان نتیجه ارتباط داشته باشند.

اهمیت ارتباطات

ارتباطات یک بخش مهم از زندگی انسانها است و تحقیقات نشان میدهد که انسان ها ۷۵ % وقت خویش را در ارتباط سپری می کنند و همچنین ارتباطات در سازمان ها از اهمیت خاص برخوردار بوده و بعنوان یکی از مسائل مهم به شمار می رود. بناء ارتباطات انسان را کمک می نماید تا با یکدیگر بصورت انفرادی و یا گروهی وصل گردند. ما در حقیقت مدیون ارتباطات هستیم که ما را قادر به بخش و نشر اطلاعات نموده و در این قسمت نقش رسانه ها بعنوان وسیله انتقال پیام چشمگیر می باشد. ارتباطات برای انسان ها کمک می نماید که مفکوره ها و احساسات شان را برای دیگران بیان نموده همچنان وسیله مهمی در پروسه تحصیل گردیده تا استاد و شاگرد در تبادل نظریات، پروسه تعلیم و تربیه را به کمال مطلوب برسانند.

یک مدیر در داخل سازمان روزانه وقت را طوری سپری می نماید که به چند نفر در داخل و خارج سازمان برای امور اداری و شخصی تیلیفون می کند یا از طرف چند نفر به او تیلیفون می شود، مسوده پیامهایی را تهیه میکند و آنها را همرا با یادداشتی برای کمپیوتر کار میفرستد یا آنکه مسودات تهیه شده به وسیله کارمندان را برای اظهار نظر تأیید میکند، نامه های وارده را مرور میکند و دستورات لازم را در باره نحوه اجراءات در حاشیه هر یک یادداشت میکند و آنها را جهت اقدام برای بخش های مربوطه ارسال

میدارد، گاهی نیز به صورت کتبی و شفاهی نظر مافوق را در مورد بعضی موضوعات تحلیل می کند، مکاتب یا اطلاعیه ای را در زمینه هدف های تجدد نظر شده تدوین میکند و جهت اطلاع و اقدام به کارمندان مربوط ابلاغ می نماید یا آنکه مکتوب های وارده را مطالعه میکند، در جلسات شرکت میکند و نظرات خود را ابراز میدارد و از نظرات دیگران مطلع می شود، به سخنان یکی از مراجعین ناراضی گوش میدهد، ضمن صحبت در مواردی سر را به علامت تصدیق و تایید یا نشانه منفی و مخالفت تکان میدهد، از کارمندی می خواهد در زمینه ماموریت محوله شان گزارش دهد، ضمن گوش دادن به گفته های او از روی رضایت لبخندی میزند، یا آنکه به علامت عدم رضایت ابرو ها را بالا می کشد، در پایان ممکن است به نشانه رضایت و صمیمیت دست او را بفشارد و آهسته به پشت او بزند یا آنکه او را به انجام امور با جدیت و دقت بیشتری دعوت کند، مدیر در انجام این وظایف که نمونه ای از فعالیت های روزانه او را تشکیل میدهد، همواره سعی دارد به طریقی قصد و نیت خود را به دیگران منتقل کند یا آنکه از نظرات و مفاهیمی که به وسیله دیگران ابراز می شود، مطلع شود.

ارتباطات سازمانی

ارتباط سازمانی پروسه است که مدیران را برای گرفتن اطلاعات و تبادل افکار با افراد داخل سازمان و خارج سازمان قادر می سازد. رایجترین ارتباط سازمانی عبارتند از: ارتباطات عمودی در سازمان، ارتباطات رسمی و ارتباطات غیر رسمی می باشد. ارتباطات عمودی از بالا به

پایین با اهداف هدایت، آموزش، اطلاع و ابلاغ دستورات مقامات مافوق به زیر دستان بوده، ارتباطات عمودی از پایین به بالا جهت ارایه گزارش، پیشنهاد، ارائه توضیحات و درخواست های گوناگون صورت می گیرد.

در ارتباط از بالا به پایین هرگاه مدیران از دادن اطلاعات واقعی و کافی به زیر دستان خودداری کنند آنگاه رؤسا اعتماد خود را نسبت به آنان از دست داده نمی توانند پاسخ های صحیح و درست به پیامهای ارتباطی آنها بدهند و این امر باعث کشمکش ها در سازمان می شود.

ارتباط رسمی در گروه های کوچک، شامل شبکه های همه جانبه، چرخشی و زنجیره ای می باشد: در ارتباط همه جانبه همه اعضا میتوانند آزادانه با هم در ارتباط باشند. اما در شبکه چرخشی رهبر به عنوان کانون و مرکز این ارتباطات فعالیت میکند و در شبکه زنجیره ای، صرف یک زنجیر فرماندهی رسمی وجود دارد. کارآیی و کاربرد استفاده از این سه شبکه به هدف گروه بستگی دارد.

افراد به محض ورود به سازمان بنابر دلایل مختلف مانند علایق و سلیقه های مشترک همفکری ها و همدلی ها الفت و نزدیکی ها و غیره با هم رابطه برقرار میکنند و شبکه ارتباطات غیر رسمی را تشکیل میدهند. ارتباطات غیر رسمی در سازمان گاهی اوقات آنقدر توسعه میابد که ارتباطات رسمی در آن نابود می گردد. در صورتی که ارتباطات غیر رسمی با اهداف سازمان در تقابل باشد در راه رسیدن به اهداف مشکل ایجاد می کند. هرگاه مدیر چنین روابط

را به منظور رسیدن به هدف سازمان ببیند نگاه در توقف آن تلاش کند تا سبب کشمکش نشده نهایتاً در ارتباطات، شخصیات تا حدی مجاز است که به رسمیات صدمه وارد نگردد.

در قرنی که ما زندگی میکنیم اطلاعات به سرعت نور از سوی سازمانهای مختلف برای مخاطبین فرستاده می شود و مطمئناً کسانی در این رقابت پیروز اند که:

- پیام روشن و واضحی و در عین حال پر معنی و گیرا دارند؛
- درک روشنی از ارتباطات و مخاطبین خود دارند؛
- وسیله انتقال قوی و متنوع برای ارتباط با مخاطبین را شناسائی نموده و شیوه های درست استفاده از آنها را میدانند؛
- استراتژی دقیق، کارا، پویا و مناسبی را برای ارتباطات داخلی و خارجی خود ایجاد نموده اند؛

مطمئناً سازمانهای که از ارتباطات بدرستی و کارا استفاده می نمایند، بدون شک با مخاطبین بیشتری در ارتباط مناسب و صحیح بوده و این ارتباط باعث می شود تا چهره و اهمیت سازمان شان در نزد کارمندان، همکاران، شرکا، دولت و جامعه جایگاه خاص خود را داشته باشد.

در فرجام باید اشاره نمود که مشکل کشور های عقب مانده بیشترین در عقب مانده اقتصادی نه بلکه در عدم رشد منابع انسانی است. بناء رسانه های همگانی به حیث پل ارتباطی عامه می توانند زمینه گفتمان، نزدیکی نظریات، همسوئی و بسیج افکار عمومی را بخاطر بیداری ذهنی ایفاء نمایند.

محمد فاضل آرام

نیاز به ارتباطات

و مجرمان و بزهکاران با اتکا به فناوری علم آن چنان اقدام به این عنوان مجرمانه می‌نمایند که گاه تشخیص جعل و یا بدل از اصل در اسناد و اوراق با دشواری رو به رو می‌شود. چنان‌چه در روزگاران گذشته جعل را می‌توان در قلب سکه و اکنون در اسناد و اوراق حتی در اسناد الکترونیکی جویا شد.

معانی لغوی و اصطلاحی جعل و تزویر: در لغت، جعل به معنای «خلق کردن و دگرگون کردن» و تزویر به معنای «حیله و تقلب و خلاف واقع جلوه دادن چیزی» می‌باشد و در اصطلاح حقوقی، جعل و تزویر عبارت است از «ساختن هر چیز مثل سند به یکی از طرق پیش‌بینی شده در قانون برخلاف حقیقت و به ضرر دیگری» (۲).

تزویر را بیشتر در آوردن تقلب در اسناد و تحریر می‌دانند. خصوصاً در جهان امروزی که تحریر و اعتماد به تحریر خیلی‌ها دارای ارزش می‌باشد. اما اگر کسی یا کسانی در اسناد و تحریر تقلب نمایند قابل مجازات می‌باشند. نه تنها مباشر بلکه کسانی که بصورت داوطلبانه و آگاهانه آنرا استعمال نمایند نیز قابل مجازات می‌باشند. اکنون می‌پردازیم به تعاریف جرم تزویر.

تعریف تزویر: تزویر عبارت از تغیر متقلبانه حقیقت است از طریق وسایل که توسط قانون معین گردیده در تحریر یا نوشتار طوریکه موجب ضرر غیر گردد.

در قاموس اصطلاحات حقوقی تزویر را چنین تعریف نموده است. (ساختن امری از روی قصد و برخلاف واقعیت). (۳)

ماده (۳۰۹) قانون جزا جرم تزویر را چنین تعریف نموده است. «تزویر عبارت از ساختن نوشته‌ها، اسناد، امضا و مهر خلاف حقیقت یا تغیر دادن بوسیله اضافه، تبدیل، تقلید یا حذف.»

حالاً لازم می‌دانم تا غرض روشن شدن ذهن خوانندگان محترم فصلنامه تفتیش در رابطه به سند و ارزش آن توضیحات ارایه بدارم.

تعریف سند: سند عبارت از تحریری است که به هر شکلی که باشد برای شخص و یا اشخاص دیگر افکار و یا اظهارات یک انسان را بیان دارد. چه واقعی باشد یا خیالی.

در قاموس اصطلاحات حقوقی سند چنین تعریف گردیده. «سند نوشته‌ایکه در مقام دعوی و دفاع قابل اعتبار باشد.»

خصوصیت عمده سند اینست که تحریری باشد و برای تمام اشخاص که آن را می‌خوانند

پیام را انتقال دهد. که این پیام بیان تحریری کلام تقریری یک مطلب می‌باشد. از بنو این پیام منشأ انسانی داشته و پیغام یک شخص می‌باشد. بنابر آن تمام وسایل میکائیکی که پیغام را انتقال می‌دهند سند بوده نمی‌توانند و ساخته کاری و جعل و تزویر در آنها جرم تزویر را بامیان آورده نمی‌تواند. یا یک تصویر هنری و نقاشی با وجودیکه پیغام را انتقال می‌دهد اما بحیث سند تلقی نمی‌گردد.

خلاصه تمام انواع تحریر و یا سایر وسایلی که پیغام را انتقال دهد بحیث سند از دیدگاه جرم تزویر تلقی نمی‌گردد. بناء گفته می‌توانیم که تحریر وقتی بحیث منبع یا وسیله اثبات یک حق باشد و یا ارزش اثباتی و ارزش حقوقی داشته باشد بحیث سند تلقی می‌گردد. چنانچه یکی از دانشمندان حقوق گفته است. «سند عبارت از هر نوشته‌ایکه در مقام دعوی قابل دفاع یا قابل استناد باشد.» در مورد تعریف سند فقره یک ماده (۹۹۱) قانون مدنی کشور ما چنین مقرر می‌دارد: «(۱) سند رسمی ورقی است که موظف عمومی یا کارکنان خدمات عامه به اساس احکام قانون در حدود صلاحیت اختصاصی خویش آنچه را بحضور شان گزارش می‌یابد یا از اشخاص ذیعلاقه کسب می‌کند، در آن درج و ثبت نموده باشند.

۲- در صورتیکه ورق مذکور صفت سند رسمی را کسب ننموده، مگر اشخاص ذیعلاقه به آن امضا، مهر یا نشان انگشت نموده باشند، حیثیت سند عرفی را دارد.»

ماده (۹۹۲) قانون مدنی کشور ما در رابطه به محتویات اسناد رسمی چنین تصریح گردیده است. (محتویات اسناد رسمی مندرج ماده (۹۹۱)

این قانون حجت شمرده می‌شود. بشرطیکه از جعل و تزویریکه قانوناً تصریح شده، خالی باشد. در فقره (۱) ماده (۹۹۵) قانون مذکور در رابط به سند عرفی توضیحاتی دارد که بدین شرح می‌باشد.

«۱- صدور ورق عرفی از طرف امضا کننده اعتبار داده می‌شود. مگر اینکه شخص از امضا، مهر و نشان انگشت خود صراحتاً انکار نماید. مگر اینکه قانون خاص طور دیگری حکم نموده باشد.» ماده (۹۹۷) قانون فوق‌الذکر در زمینه چنین صراحت دارد.

«۱- مکاتب امضا شده حیثیت اسناد عرفی را دارد. ۲- اوراق تلگرامیکه اصل آن به امضا تلگرام دهنده در دفتر تلگرام خانه موجود باشد. حیثیت اسناد عرفی را دارد. ورق تلگرام طبق اصل پنداشته می‌شود. تا زمانیکه دلیلی به خلاف آن ظاهر نشود و در صورتیکه اصل آن از بین رفته باشد، از اعتبار ساقط می‌گردد.»

ماده (۳۱۰) قانون جزا کشور ما پیرامون جزای تزویر چنین مقرر می‌دارد. «۱- شخصیکه یکی از اشیاء آتی را تزویر یا با وجود علم به تزویر آن استعمال و یا آنرا به افغانستان داخل نماید. حسب احوال به حبس طویل محکوم می‌گردد. ۲- قانون، فرمان یا امر ریاست جمهوری، تصویب حکومت و یا فرمان صدارت و یا حکم قطعی محکمه. ۳- مهر دولت، مهر یا امضای رئیس دولت.

۲- شخصیکه یکی از اشیاء آتی را به قصد تزویر آن استعمال یا آنرا به افغانستان داخل نماید حسب احوال به حبس متوسط محکوم می‌گردد.

۱- مهر، تاپه یا علامه یکی از ادارات یا

تصدی‌های دولت. ۲- مهر، امضاء یا علامه یکی از موظفین خدمات عامه. ۳- علامه رسمی مشخصه عیار طلا و نقره. ۴- جدول معاش یا اسناد صادره خزاین دولت. ۵- اوراق مالی بانک که صدور آن قانوناً مجاز باشد. ۶- شهادت نامه یا اسناد تحصیلی اعم از داخلی و خارجی.»

ماده (۳۱۳) قانون مذکور به ارتباط تزویر اسناد از طرف موظف خدمات عامه چنین مشعر است: «(۱- هرگاه موظف خدمات عامه در اثنای اجرای وظیفه احکام صادره، تصاویر، وثایق، کتب ثبت اسناد دفاتر و سایر اسناد و نوشته جات رسمی را عمدتاً تزویر نماید، حسب احوال به حبس طویل محکوم می‌گردد. ۲- اگر تزویر مندرج فقره فوق در اسناد عرفی صورت گیرد مرتکب حسب احوال به حبس متوسط یا قصیر محکوم می‌گردد.»

ماده (۳۱۴) قانون جزای کشور ما در رابط به تزویر کننده اگر موظف خدمات عامه نباشد چنین صراحت دارد: «هرگاه مرتکب جرایم مندرج ماده (۳۱۳) این قانون موظف خدمات عامه نباشد، حسب احوال به حبس طویل که از ده سال تجاوز نکند محکوم می‌گردد.»

در رابطه به تعیین جزا در فصل مربوط به تزویر در قانون جزا در کنار تعیین جزاهای مختلف یک حالت معاف کننده هم بصورت مشخص تذکر رفته است که درین حالت مرتکب جرم تزویر قبل از اتمام جرم یا آغاز تحقیق از ارتکاب جرم مراجع با صلاحیت دولت را اطلاع می‌دهد. یا از اثر اطلاع موصوف سایر شرکا افشا می‌شوند یا دستگیر می‌شوند درین حالات از جزا معاف

می‌شود چنانچه ماده (۳۱۲) قانون فوق‌الذکر در زمینه مشعر است: «محکمه می‌تواند مجرم مندرج ماده (۳۱۱) این قانون را بعد از آغاز تحقیق از جزا معاف نماید. مشروط برینکه اطلاع وی مراجع با صلاحیت دولتی را قادر گرداند که سایر مرتکبین این جرم و یا جرایم مماثل آنرا گرفتار نماید.

در کشور های پیشرفته از روشهای مختلفی برای تشخیص اسناد جعلی استفاده می‌شود که شامل روشهای زیر می‌شود:

روش فزیک: از نور ماوراءبنفش برای مشاهده تغییر یا حذف اسناد نوشته شده با خودنویس و تشخیص لومیناس (نخ پول) چک و پول استفاده می‌شود از اشعه مادون سرخ نیز برای تشخیص زمان امضای جعل شده و یا برای موارد تشخیصی در اسناد نیمه سوخته (نوشته‌ای که به رنگ خاکستری درآمده باشد) استفاده می‌شود.

روش شیمیایی: برای تشخیص تجانس دو نمونه خطی یک سند، از آزمایش «توفل آنالیز» استفاده می‌کنند. همچنین برای ظهور آثار یا خطوطی که در شناسنامه‌ها یا اسناد رسمی با جوهر نوشته می‌شود از آزمایش «سولفوسیانورپتاسیم» استفاده می‌گردد.

گرافولوژی: گرافولوژی، روانشناسی خط و امضاء می‌باشد که از طریق آن می‌توان تشخیص داد که فرد امضاء کننده در شرایط عادی سند را امضاء کرده یا تحت فشار روحی بوده است.

از آنجاییکه بخش عدلی و قضایی کشور با کمبود کارشناس جعل الکترونیکی مواجه می‌باشد و این موضوع مشکلات زیادی برای بخش های عدلی و قضایی ایجاد کرده است. در کشور ما برای بررسی دوسیه‌های جعل الکترونیکی معیار های مشخص که سایر کشور های جهان از آن استفاده می‌نمایند وجود ندارد و تلاش وجود دارد تا در آینده کشور ما به شیوه‌های پیشرفته تشخیص اسناد جعل و تزویر الکترونیکی دسترسی پیدا نماید.

منابع وماخذ.

- ۱- سالاری، مهدی، جعل و تزویر، تهران، نشر میزان، چاپ اول، ۱۳۸۶، ص: ۲۹.
- ۲- شاملو احمدی، محمد حسین؛ فرهنگ اصطلاحات و عناوین جزایی، تهران، نشر دادیار، چاپ اول، ۱۳۸۰، ص: ۱۸۷-۱۸۶.
- ۳- قاموس اصطلاحات حقوقی.
- ۴- قانون مدنی کشور سال ۱۳۵۵.
- ۵- قانون جزا کشور سال ۱۳۵۵.

سید محمد رضا فخری

حریت

دمجنون ژوندون به څه وي چې لیلی مری
 څه په کاردی تش کالبوت چې زړه دچامري
 زړه ډیوه ده دا دختوپه قالب کې
 خداومه کړه چې دا ډیوه دچامري
 چې مرغه لارشي قفس دما تیدو دی
 که به زړه مری تش گوگل دې لا پخوامري
 هیڅ ممکن نه دی پایښت دهغه پږي
 زړه چې مري کال بوت مجبور دی خا مخا مری
 حریت دهر ملت دبدن زړه دی
 که دانه و، هم ملت مري هم بقا مري

پوهاند عبدالشکور (رشاد)

رواق منظر چشم من آشیانه توست
 کرم نما و فرود آ که خانه خانه توست
 به لطف خال و خط از عارفان ربودی دل
 لطیفه های عجب زیر دام و دانه توست
 دلت به وصل گل ای بلبل صبا خوش باد
 که در چمن همه گلبنانگ عاشقانه توست
 علاج ضعف دل ما به لب حوالت کن
 که این مفرح یاقوت در خزانه توست
 به تن مقصرم از دولت ملازمتت
 ولی خلاصه جان خاک آستانه توست
 من آن نیم که دهم نقد دل به هر شوخی
 در خزانه به مهر تو و نشانه توست
 تو خود چه لعبتی ای شهسوار شیرین کار
 که توستنی چو فلک رام تازیانه توست
 چه جای من که بلغزد سپهر شعبده باز
 از این حیل که در انبانه بهانه توست
 سرود مجلس است اکنون فلک به رقص آرد
 که شعر حافظ شیرین سخن ترانه توست

حافظ

باز شوخی از پی خویشش مرا دیوانه کرد
 شمع روشن شد، تباہ هر خانه ای پروانه کرد
 آبیاری کرد باغستان زلفش را قشنگ
 بی خبر از لانه مور، شبنمش ویرانه کرد
 ای مسیحا دم! کجایی تا بگیری دست من
 ورنه، بینی جام دستم گردش میخانه کرد
 گفتمش ای آشنا! گوش تا گفتم که گفت
 هم چو تو بسیار دیدم، خنده ای مستانه کرد
 یک نگاه کردم به چشمش جان من قوت گرفت
 بی خبر از اینکه در پای دلم زولانه کرد
 چون که گشتم من فدای چشم مستش باربار
 صفحه ای دیگر ورق زد قصه و افسانه کرد
 گفت روزگاری بود در دوران دور
 قصه ای لیلی و این مجنون و آن دیوانه کرد
 گفتمش این را شنیدم، از کسی دیگر بگو
 قصه ای از صید مرغ دل و آن دانه کرد

وحیدالله پویا

غزل

راځئ چې پاک له کینو زرونه کړو
 وره کړو یو بل ته غاړه لرې نفرتونه کړو
 نوی پیل شروع کړئ تیرې هیرې کړئ
 زیار به باسو کار به کوو جور به ښه باغونه کړو
 غوره به کړو لار دزدکړې پوهې ته به مخه کړو
 لاس کې به قلم واخلو جور به مکتبونه کړو
 مور خو غریبان نه یو لاندې خزانې لرو
 یوبل ته به لاس ورکړو جور به معدنونه کړو
 مات به کړو دتورو شپو داتور چراغ
 تاو به کړو سیندونه خپل جور دبرق بندونه کړو
 نه کوو نور ژوند پدې جونگره کې
 جور به ښه کورونه کړو جور به بلډنگونه کړو
 مور هم انسانان یو دنړۍ په څیر ښه ژوند غواړو
 لارې به ابادې کړو جور به سرکونه کړو
 پاک به چاپیریال کړو کثافت به خاورو لاندې کړو
 روغتیا ته به خپل پام وکړو جور به روغتونونه کړو
 (بابکر) ستا هیلې به کله په رښتیا بدلې
 هلته به رښتیا شي ترڅو یوځای خپل فکرونه کړو

محمد احسان (بابکر خیل)

direction; who are allowed to do work incorrectly without correction and who do not have a review of their performance have not had proper supervision and hence have not been allowed to perform properly.

Specific Instruction

Monitor Efforts

Accountability Review

Supervisors also need to be aware of the role they play in the system. Many new supervisors see supervision as a "status reward". Just like workers supervisors are accountable for results and represent the organization, not themselves. The supervisors' job is to make work more efficient and as such they are a resource for the worker. This view of supervision, as the supervisor supporting the worker to make work more efficient, is the correct one.

What Do Supervisors Do?

Supervision of a group of employees often includes

1. Conducting basic management skills (decision making, problem solving, planning, delegation and meeting management)
2. Organizing their department and teams
3. Noticing the need for and designing new job roles in the group
4. Hiring new employees
5. Training new employees
6. Employee performance management (setting goals, observing and giving feedback,

addressing performance issues, firing employees, etc.)

7. Conforming to personnel policies and other internal regulations

Successful Supervision Skill

Everyone at one time or another will become responsible for the care and guidance of someone else. It can be a parent, teacher or a supervisor. In my life, I have experienced many who fall in this group who influenced me in a positive way. I don't proclaim to be a perfect supervisor, but I understand what makes some stand out more than others. I have been able to filter out less than desirable techniques, but more importantly learn from individuals who know the secrets to being successful supervisors.

As you go through life, everyone has come across a few people who have made a major impact on their life. When you think of the most influential people in your life, most will recognize these familiar skills and implement them. Some understand these secrets, but are not consistent in practicing them. The most successful understand each of these skills and focus on improving each one in their daily life. The following list gives a brief description of those skills and how to implement them:

Supervision Techniques, Steps 1-8

"Set Clear Company Goals"

"Set Realistic Completion Timelines"

"Ensure Proper Training and

Tools"

"Firm, Fair and Consistent"

"Encourage Innovative Thinking"

"Trust and Verification"

"Advancement Preparation"

"Appreciation"

"Set Clear Company Goals"...

Every employee must know your essential company goals. It seems like common sense that everyone know the company's overall goals. But it's amazing when you talk to co-workers who don't completely grasp it. As a supervisor, you can't just assume your subordinates are knowledgeable.

I worked for an agency that required every employee to attend mandatory annual training. These sessions were designed to review agency goals in fine detail. Each employee was signed off on each training block. The purpose of the training was to make absolutely sure everyone was on the same sheet of paper when it came to understanding our overall goals. In addition, the training was updated as required to fine tune any modification to our company goals. As a supervisor, you can never assume your people know your company goals. Informed employee's will grasp and appreciate, "The Big Picture" and stay focus on what is important, and more importantly, limit what is not.

"Set Realistic Completion Timelines"...

As a supervisor, it's important to set realistic timelines to complete tasks. You're the expert who understands what a

reasonable time to complete a given task is. If you set unrealistic goals, it says a lot about your expertise. If you don't understand this, you may be in the wrong job. But, if you set realistic timelines for specific tasks, your employees will respect your decisions. And visa versa, you will lose respect if you don't set realistic completion timelines.

"Ensure Proper Training and Tools"...

Having proper training and tools to accomplish company tasks seem like common sense, but it's often overlooked or underestimated by managers. It's essential that you understand how to identify skill and tool deficiencies. It's also critical to keep your own personal skill levels on par with the ever changing world of technology and trends. Don't underestimate the importance of training the trainer. You should always encourage your workers to have input on training. You set the standards, but you should be receptive to new ideas. In addition, you should require your subordinates maintain accountability for company tools and to identify deficiencies to you as the supervisor.

"Firm, Fair and Consistent"...

Anyone who is in charge should always remember to always be firm, fair and consistent with all of their subordinates. Being firm with an employee means they understand that there are firm consequences if they either violate policy or fail to meet

company standards or goals.

Treating someone fairly means to treat every employee without preferential treatment. It's very difficult to be totally impartial when dealing with a high performer versus a low performer, but it is one of the most important traits to have as a supervisor. You will lose valuable respect from your co-workers if you're ever deemed to give anyone preferential treatment. Once you lose this respect, it's almost impossible to regain.

Being consistent is one area that is often underestimated by managers. Being consistent on how you act from day to day is critical. As a manager, it's important to be professional when confronted by an angry employee. When you remain calm and remain consistent with policy, you will remain professional. I believe being consistent is one of your greatest assets as a manager.

"Encourage Innovative Thinking"...

All managers should encourage innovative thinking. Every employee is important and will contribute when they feel their inputs are important to the company. If they perceive a lack of interest from management or no one is following through, they will cease future input.

When an employee understands that their input is valuable, they will keep a mindset to look for improvement. Their inputs are very valuable to the success of your company. You can also

encourage creative thinking through a formal or informal reward system.

"Trust and Verification"... Trust and verification is critical for supervisors who are responsible for employees who are not under direct supervision. Trust can only be earned, but it's important to verify. This can come in the form of impartial employee customer feedback.

When you delegate your authority, you're showing your trust in their ability. Supervisors who understand trust allow the employee to perform at their peak. And visa versa, those who micro manage relate an image of mistrust and that is bad. Your high performers understand the importance of mutual trust and will not threaten it will poor performance.

"Advancement Preparation"...

All supervisors should appreciate the importance of preparing their subordinates to advance professionally. Not all employees want to become managers, but all employees want some type of advancement. It could be a pay structured advancement. It could be a promotion in title only. But, it's important they understand that you're interested and can provide them with information on how to improve themselves in the company. It's important that you have this information in written form so there is no ambiguity.

Fereshta
Stanekzai

Supervision

Supervision is the activity carried out by supervisors to oversee the productivity and progress of employees who report directly to the supervisors. For example, first-level supervisors supervise entry-level employees. Depending on the size of the organization, middle-managers supervise first-level supervisors, chief executives supervise middle-managers, etc. Supervision is a management activity and supervisors have a management role in the organization.

Supervision - The direction of people at work

The direction of people at work is the most difficult of all production related tasks. Supervision means constantly functioning in a state of flux and ambiguity and few people feel satisfaction from being a supervisor. The reason this is worth mentioning is because many new supervisors feel that something is "wrong" when they are constantly faced with problems relating to their workforce. This state of flux and ambiguity is normal to supervision and success is measured in percentages rather than absolutes.

All work requires the coordination of effort. We accomplish this by giving workers assigned tasks and assigned time in which they are to accomplish these tasks. But just giving instructions is not enough. You must give clear, specific instructions on what is to be done, monitor the worker in the course of their efforts and hold them accountable for specific results. These three elements; specific instructions on what is to be done, monitoring them periodically to make sure it is being done, and making the employee accountable for the results are the core of the supervisory process. It is the responsibility of the supervisor to do this. Workers who do not receive good instruction and